

Miestny úrad mestskej časti Bratislava-Petržalka

Materiál na rokovanie
miestnej rady
dňa 05.12.2023

Materiál číslo: 173/2023

Aktualizácia zoznamu pamätihodností MČ Bratislava-Petržalka

Predkladateľka:

Mgr. Iveta Jančoková
zástupkyňa starostu

Materiál obsahuje:

1. Návrh uznesenia
2. Dôvodová správa
3. Zoznam pamätihodností
mestskej časti Bratislava-
Petržalka

Zodpovedná:

Mgr. Iveta Jančoková
zástupkyňa starostu

Spracovateľ:

Bc. Juraj Valocsay
Martin Kleibl
Martin Kubala
doc. Mgr. Ľuboš Kačírek, PhD.
Mgr. Viera Némethová
Zdenko Pek
Tomáš Susko
Bc. Lucia Prieberová

Návrh uznesenia

Miestna rada mestskej časti Bratislava-Petržalka

o d p o r ú č a

Miestnemu zastupiteľstvu mestskej časti Bratislava-Petržalka

schváliť

zoznam pamätihodností mestskej časti Bratislava-Petržalka podľa priloženého dokumentu

Dôvodová správa

Pôvodný zoznam pamätihodností mestskej časti Bratislava-Petržalka bol schválený v roku 2009, pričom už v tom čase bol neaktuálny. Obsahoval 284 pamätihodností. Z tohto dôvodu vytvárala od roku 2018 pracovná skupina aktualizáciu pôvodného zoznamu.

Nový zoznam obsahuje 382 pamätihodností. Okrem všeobecných parametrov mapuje tento zoznam aj podrobnosti, ako sú názov, autor, rok, adresa, aj stav daných pamätihodností.

Do tohto zoznamu sú zaradené:

Symboly mestskej časti:	5
Pamätné dátumy:	19
Nehmotné pamiatky:	11
Historické dokumenty:	4
Historické budovy:	41
Vojenské objekty:	53
Umelecké diela vo verejnom priestore:	117
Pamätníky a pamätné tabule:	25
Fontány:	5
Iné pamätihodnosti:	6
Zaniknuté pamätihodnosti:	96

Cieľom aktualizácie zoznamu je zmapovať všetky umelecké diela, historické budovy a iné hmotné a nehmotné pamiatky na území mestskej časti. Zoznam prináša potenciál budúceho rozšírenia o vlastníka a správcu hmotných pamiatok. To môže pomôcť zamestnancom mestskej časti pri riešení podnetov a pri plánovaní revitalizácii. Tieto údaje taktiež pomôžu obyvateľom pri smerovaní ich podnetov.

Nový zoznam mapuje aj zaniknuté pamätihodnosti. Ide napríklad o zaniknuté diela vo verejnom priestore, alebo odcudzené diela. Dôvodom umiestnenia zaniknutých pamätihodností do zoznamu, je informovanosť obyvateľov mestskej časti, ale aj nadšencov, o histórii lokálneho umenia. Aktualizovaný zoznam obsahuje aj nehmotné pamätihodnosti. Tvoria ich napríklad pamätné dátumy, historické udalosti, alebo základné symboly Petržalky (ako napríklad erb a vlajka).

Zoznam okrem iného môže poslúžiť aj ako podklad pre aktualizáciu údajov v zozname národných kultúrnych pamiatok a v celomestskom zozname pamätihodností. Oba tieto zoznamy obsahujú niekoľko chybných údajov. V spolupráci s historikmi a nadšencami do jednotlivých oblastí sa nám podarilo tieto chyby identifikovať a v Petržalskom zozname Pamätihodností eliminovať.

Autori zoznamu pracovali s archívnymi dokumentami, historickými prameňmi, publikáciami o histórii mestskej časti, internetovými zdrojmi, ale aj s vlastnými spomienkami a dokumentmi.

Mestská časť
BRATISLAVA-PETRŽALKA

**Zoznam pamätihodností mestskej
časti Bratislava-Petržalka**

ÚVOD

Pôvodný zoznam pamätihodností mestskej časti Bratislava-Petržalka bol schválený v roku 2009, pričom už v tom čase bol neaktuálny. Obsahoval 284 pamätihodností. Z tohto dôvodu vytvárala od roku 2018 pracovná skupina aktualizáciu pôvodného zoznamu.

Nový zoznam obsahuje 386 pamätihodností. Okrem všeobecných parametrov mapuje tento zoznam aj podrobnosti, ako sú názov, autor, rok, adresa, aj stav daných pamätihodností. Do tohto zoznamu sú zaradené:

Symbyly mestskej časti:	5
Pamätné dátumy:	19
Nehmotné pamiatky:	11
Historické dokumenty:	4
Historické budovy:	41
Vojenské objekty:	53
Umelecké diela vo verejnom priestore:	121
Pamätníky a pamätné tabule:	25
Fontány:	5
Iné pamätihodnosti:	6
Zaniknuté pamätihodnosti:	96

Cieľom aktualizácie zoznamu je zmapovať všetky umelecké diela, historické budovy a iné hmotné a nehmotné pamiatky na území mestskej časti. Zoznam prináša potenciál budúceho rozšírenia o vlastníka a správcu hmotných pamiatok. To môže pomôcť zamestnancom mestskej časti pri riešení podnetov a pri plánovaní revitalizácii. Tieto údaje taktiež pomôžu obyvateľom pri smerovaní ich podnetov.

Nový zoznam mapuje aj zaniknuté pamätihodnosti. Ide napríklad o zaniknuté diela vo verejnom priestore, alebo odcudzené diela. Dôvodom umiestnenia zaniknutých pamätihodností do zoznamu, je informovanosť obyvateľov mestskej časti, ale aj nadšencov, o histórii lokálneho umenia. Aktualizovaný zoznam obsahuje aj nehmotné pamätihodnosti. Tvoria ich napríklad pamätné dátumy, historické udalosti, alebo základné symboly Petržalky (ako napríklad erb a vlajka).

Zoznam okrem iného môže poslúžiť aj ako podklad pre aktualizáciu údajov v zozname národných kultúrnych pamiatok a v celomestskom zozname pamätihodností. Oba tieto zoznamy obsahujú niekoľko chybných údajov. V spolupráci s historikmi a nadšencami do jednotlivých oblastí sa nám podarilo tieto chyby identifikovať a v Petržalskom zozname Pamätihodností eliminovať.

Autori zoznamu pracovali s archívnymi dokumentami, historickými prameňmi, publikáciami o histórii mestskej časti, internetovými zdrojmi, ale aj s vlastnými spomienkami a dokumentmi.

História mestskej časti Bratislava–Petržalka

História Petržalky siaha až do 13. storočia, kedy sa stretávame s názvami Wlocendorf (1222), Mogorscigel (1225), Flycendorf (1233). Názvy pripomínajúce v nemčine obec na rieke alebo rovine používali ľudia v miestach osídlenia na dnešnom Kapitulskom dvore, ktoré však počas 16. storočia postupne zaniklo. Názov pripomínajúci uhorský (maďarský) ostrov, označuje už osídlenie predchádzajúce dnešnej Petržalke. Tento „ostrov“ bol v roku 1493 uhorským Engerau. Ako sa začal v krajine presadzovať maďarský jazyk, tak sa z tohto miesta v roku 1863 stala Ligetfalu (Ves na Nive), presnejšie Bratislavská Lužná Ves – Pozsonyligetfalu. Petržalka bola v minulosti svedkom rozličných bojov. Azda najznámejšie sa do dejín Petržalky zapísal Napoleon. Jeho vojská prešli tadiaľto v rokoch 1805 a 1809. Po druhýkrát sa v týchto miestach bojovalo a pre obyvateľov to bola ťažká skúška.

Petržalka bola v minulosti svedkom rozličných bojov. Azda najpevnejšie sa do dejín Petržalky zapísal Napoleon. Jeho vojská prešli Petržalkou v rokoch 1805 a 1809. Počas druhého prechodu sa v oblasti Petržalky bojovalo a pre obyvateľov to bola ťažká skúška v už aj tak náročných časoch.

Vznik Česko–Slovenska, obsadenie Petržalky československými vojskami v auguste 1919 a potvrdenie príslušnosti k Československu podpísaním Trianonskej zmluvy v júli 1920 zmenili hranice krajín, no nezmenili strategický význam Petržalky. Z nemeckého Engerau a maďarského Ligetfalu sa v roku 1920 stáva slovenská Petržalka. Za prvej Československej republiky začala získavať na význame. Za obdobie necelých dvadsať rokov vzrástla päťkrát. Postupne sa stala najväčšou obcou v republike, začala si budovať nové republikánske a demokratické tradície.

Avšak prišiel rok 1938 a s ním okupácia hitlerovským Nemeckom, ktorá trvala skoro sedem rokov. Roky fašistického útlaku znamenali pre Petržalku najtemnejšie obdobie v jej histórii, boli to roky biedy, odriekania, udavačstva a perzekúcií. Po oslobodení Sovietskou armádou pripadla znovu k Československu. Osud Petržalky sa tým zmenil. V roku 1946 sa stala súčasťou Bratislavy – mestskou časťou. Parížskou mierovou dohodou z roku 1947 sa posunula hranica s Maďarskom až za Čunovo.

Mestská časť Bratislava–Petržalka 2023

V roku 1973 padlo rozhodnutie o výstavbe Petržalky do podoby, v akej ju poznáme dnes. Mení sa tvar územia, štruktúra obyvateľstva i charakter miesta. Petržalka sa stavala pre ľudí, dnes tu žije viac ako 105-tisíc obyvateľov (údaj z roku 2011). Najväčšia bratislavská mestská časť je dnes vnímaná ako zaujímavá, plnohodnotná ba dokonca reprezentatívna časť hlavného mesta Slovenskej republiky. Z myslí obyvateľov sa postupne podarilo vymazať dlhodobý zakódovaný nepriaznivý kultúrny odkaz na zašlú slávu socialistického realizmu, neúctu k súkromiu človeka, násilia a zločinu. Predsudky voči tomuto miestu boli vďaka mnohým pozitívnym krokom petržalskej samosprávy odstránené a Petržalka momentálne patrí medzi vyhľadávané miesta pre bývanie, prácu aj oddych.

Symboly mestskej časti

Medzi symboly mestskej časti zaraďujeme Erb, vlajku a insígnie starostu.

Erb mestskej časti Bratislava-Petržalka

Autor: Jozef Novák, Ladislav Čisárik

Rok: 1832

Popis:

Na návrh miestneho sudcu Leopolda Turka bol v roku 1832 za erb Petržalky prijatý symbol šiestich stromov (podľa vzhľadu koruny pravdepodobne lípy), zrkadliacich sa na hladine Dunaja. Erb Petržalky v tejto podobe: V striebornom štíte zo zelenej, drobnými zelenými prírodnými listnatými stromami porastenej trávinatej pažite vyrastajúci zelený, prirodzený zlatokmenný strom – heraldická komisia Ministerstva vnútra SR kladne posúdila návrh erbu MČ Bratislava – Petržalka a 12.11.1993 ho odporučila na prijatie do zastupiteľstva MČ a na zapísanie do heraldického registra, kde je registrovaná pod č. P- 14/93.

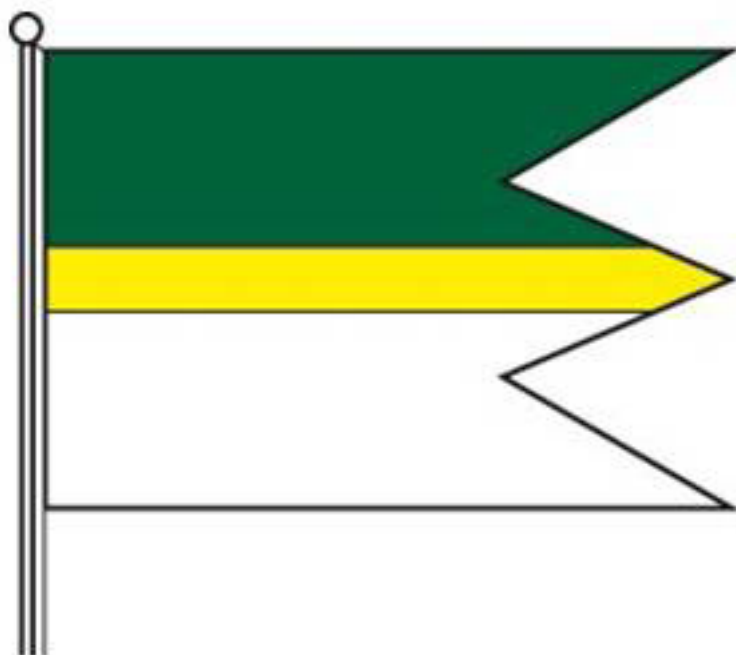
Uvedený erb sa používa aj na pečiatkach s príslušným textom dokumentujúcim príslušnosť k Petržalke (Engerau).

Erbová listina mestskej časti

Heraldický register Slovenskej republiky zobral na vedomie, že Heraldická komisia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky kladne posúdila návrh erbu mestskej časti Bratislava-Petržalka a dňa 12. novembra 1993 ho odporučila na prijatie zastupiteľstvom mestskej časti a na zapísanie do Heraldického registra Slovenskej republiky.

Vlajka mestskej časti Bratislava-Petržalka

Vlajku mestskej časti Bratislava-Petržalka tvoria tri pozdĺžne pruhy vo farbách a v pomere: zelená v $3/7$, biela v $3/7$, stredová žltá v $1/7$ a v pomere strán 2:3 ukončená tromi cípmi, t.j. dvomi zástrihmi siahajúcimi do tretiny dĺžky listu vlajky.

Insígnie starostu

Podľa bodu s, čl. 2 Rokovacieho poriadku Miestneho zastupiteľstva mestskej časti Bratislava- Petržalka v znení doplnkov č.1-11 miestnemu zastupiteľstvu je vyhradené určovať insígnie starostu. Insígnie starostu Petržalky : reťaz , na spodnom okraji ktorej visí medailón , v ktorej sa nachádza erb Petržalky a nápis PETRŽALKA.

Pečať mestskej časti

Erb Petržalky - v striebornom štíte zo zelenej, drobnými zelenými prírodnými listnatými stromami porastenej trávatej pažite vyrastajúci zelený, prirodzený zlatokmenný strom- či už vo farebnej, čiernobielej alebo inej podobe mestská časť Petržalka môže používať aj vo svojej pečati.

Pamätné dátumy

Rok 1225 – Prvá zmienka o území dnešnej Petržalky

Zatiaľ najstarší opis chotára dnešnej Petržalky podáva listina z roku 1225, ktorou kráľ Ondrej II. potvrdil marienberskému kláštoru cistercitov v Kedhelyi (dnes Mannersdorf, Burgenland) vlastníctvo rozličných nehnuteľností, ktoré im daroval bán Dominik a jeho príbuzní. Podľa tejto listiny naproti prievozu pod bratislavským hradom sa nachádzala osada Pečenehov, ktorí v tejto oblasti vykonávali strážnu službu. V jej chotári vznikol majer Flocedorf (Wlocendorf) alebo Flezendorf, osídlený pravdepodobne nemeckými kolonistami na pôde, ktorá sa dostala po presídlení Pečenehov do vlastníctva rodu Miskolciovcov. Časť prekladu donačnej listiny znie: „.....statok menom Wlocendorf ..., od brodu Dunaja, kde sa začína ostrov Nyassciget pri ceste vedúcej do Mošonu, odkiaľ pokračuje v blízkosti tej istej cesty južným smerom k dvom medzníkom, kde sú chotáre Iwani a Heteser, pokračuje k hraničnému kameňu, zvanému K topoľu, pri močiarí, odtiaľ smeruje ku kostolu dersu, svätyňa ktorého patrí Fluecendorfu(...), beží rovným smerom k dvom mohylám, kde sa voľakedy nachádzali domy Pečenehov, potom tiahne k Dunaju na kraj ostrova Mogorciget, stade k veľkému Dunaju(...)“.

Rok 1809 – Územie Petržalky bojiskom v napoleonských vojnách

Územia Petržalky sa výraznejšie dotkli vojny s Francúzskom z roku 1805 a 1809. Bratislavské predmostie zohrávalo významnú úlohu pri obrane Bratislavy. Petržalka resp. pravý breh Dunaja hral významnú úlohu vo vojne Napoleona Bonaparta proti rakúskemu cisárovi Františkovi I. Na pravom brehu Dunaja sa v novembri 1805 objavil francúzsky prieskumný oddiel. Zistili situáciu v Bratislave, kam sa po predchádzajúcich rokovaní koncom novembra uchýlilo francúzske vojsko na čele s maršalom Davoustom. Po 3 dňoch opustilo naše mesto a presúvali sa k Slavkovu. Pravý breh Dunaja a teda aj oblasť Petržalky ako dôležité predmostie hralo ešte väčšiu úlohu v roku 1809. V tomto roku sa do dejín zapísala aj Petržalka, lebo oblasť zákopov pred Petržalkou bola bojovým opevnením rakúskych vojsk proti jednotkám armády Napoleona Bonaparta. Rakúske vojenské jednotky pod velením generála Bianchiho úspešne bránili predmostie Bratislavy. Ako to dokazujú zachované vojenské mapy z roku 1809 mali v roku 1809 hlavný stan v oblasti Petržalky aj napoleónske vojská, ktoré najmä 27. júna 1809 masívne ostrelovali Bratislavu. Zo záznamu v písomnom prameni uloženom v Archíve mesta Bratislavy vysvitá, že Napoleon počas svojho pobytu v Bratislave 31. augusta 1809, ktorú navštívil inkognito v sprievode francúzskych generálov a jazdeckých gárd, urobil obhliadku Bratislavského hradu, ďalej inšpekciu tábora saských vojsk a po jednohodinovom odpočinku sa vrátil na petržalský breh.

Rok 1848 – Založenie prvej ľudovej školy na území Petržalky

Z roku 1848 pochádza prvá zmienka o ľudovej škole v Petržalke. Škola mala jednu triedu a stála na vtedajšej Školskej ulici. Podľa zachovaných štatistických údajov ju navštevovalo len 38 detí. Nová budova školy bola postavená až o sedemdesiat rokov neskôr v roku 1928 na dnešnej Zadunajskej ulici.

14.9.1874 – Založenie dobrovoľného hasičského zboru

Veľké škody narobili okrem povodní aj požiare. Veľký bol najmä požiar v roku 1873. Jeho následky ťažko doľahli na všetkých obyvateľov obce. Preto sa rozhodli založiť dobrovoľný požiarny zbor. Ustanovujúce zhromaždenie petržalských požiarnikov sa konalo až o rok – 14. septembra v roku 1874. Okrem hasenia požiarov mal spolok aj významné postavenie pri organizovaní miestneho spoločenského života. Podľa cirkevného kalendára je 14. september sviatkom Povýšenia svätého Kríža, ktorému je zasvätený aj farský kostol v Petržalke na Daliborovom námestí. Ak by sa v Petržalke obnovila tradícia hodov, konali by sa v tomto termíne.

1890–1891 – Dokončenie železného mosta cez Dunaj (Most Františka Jozefa) a začiatok prevádzky železničnej dopravy cez Petržalku

Výstavba stáleho cestného a železničného mosta cez Dunaj priniesla veľký rozmach dopravy a budovania priemyslu na území Petržalky. Zároveň znamenala užšie spojenie Petržalky s Bratislavou, ktorá sa stávala jej predmestím.

Rok 1894 – Začiatok budovania priemyslu – rozvoj Petržalky

Po sprístupnení mosta a výstavby železničnej trate smerom do Petržalky a ďalej do Viedne sa utvorili vhodné podmienky pre rozvoj priemyslu v Petržalke. Priemyselné prevádzky vznikali okolo roku 1894 v blízkosti železničnej stanice v Petržalke na Kopčianskej ceste. Najznámejšou sa z nich stala továreň na smaltový riad Sfinx (SPHINX), neskôr Gumon Avenarius (Gummi und Ballata Werke AG, neskôr Matador) či Durvayova tehelňa. Druhou oblasťou, kde sa rozvíjal priemysel v Petržalke, bola lokalita okolo Dunaja v oblasti dnešnej Incheby, kde mala svoje priestory aj píla a preglejkáreň bratov Harschovcov.

Rok 1898 – Založenie najstaršieho futbalového klubu v Petržalke

Futbalový klub založený v roku 1898 z predchádzajúceho športového klubu Pozsonyi Torna Egyesület, ktorý bol založený v roku 1880, spočiatku hral v regionálnej maďarskej lige. Klub bol známy vo svojej histórii pod 17 názvami. Dnes ho poznáme ako FC Petržalka.

1902 – II. poľnohospodárska krajská výstava – 8 pavilónov

Dobový prešporský denník Nyugatmagyarország Híradó (Západomaďarský spravodajca) na svojej titulnej strane zo 7. septembra 1902 píše: „Pradávne korunovačné mesto má veľký sviatok. V našom nádhernom parku dnes v prítomnosti jedného z najznámejších a najobľúbenejších členov panovníckeho dvora arcikniežaťa Fridricha a viacerých členov uhorskej vlády otvorí brány II. Celouhorská poľnohospodárska výstava. Na slávnosti sa bude prezentovať nielen naša župa, ale celá naša krajina. (...) Takáto výstava ešte na uhorskom vidieku nebola a môžeme si byť istí, že tomu bude zodpovedať aj jej návštevnosť a môžeme počítať s hosťami aj z najvzdialenejšieho zahraničia. Počas trvania výstavy sa Prešporok, takpovediac, opäť stane hlavným mestom krajiny.“

14.8.1919 – Obsadenie Petržalky československým vojskom

Po zániku Rakúsko-Uhorska a vzniku nástupníckych štátov, medzi nimi aj Československa, sa Petržalka stala súčasťou Maďarska. Československá diplomacia však dosiahla korekciu hranice. Hlavnými dôvodmi bol historický vývoj, keďže územie petržalského parku bolo rekreačným zázemím obyvateľov Bratislavy, hospodárska naviazanosť Petržalky na mesto, ako aj vojenské argumenty, aby bola Bratislava chránená pred vojenskými útokmi zo strany Maďarska.

4.6.1920 – Trianonská dohoda - nové hranice Petržalky ako súčasti Československa

Konečné hranice Československa po prvej svetovej vojne určila až Trianonská dohoda, ktorú prijali zástupcovia Československa i Maďarska 4. júna 1920 v zámku Grand Trianon pri Paríži. Maďarskú delegáciu viedol gróf Albert Apponyi, zástanca politiky veľkého Uhorska. Spojenci však maďarské argumenty neuznali. K zmene hraníc však nakoniec došlo, a to oklieštením územia dovtedajšieho Československa. Modifikovala sa však iba hranica od Ipľa na východ, ktorá bola pôvodne južnejšie. Maďarský gróf Apponyi zmluvu za Maďarsko nepodpísal, legitímnu cestou ho nahradili minister Ágoston Bernárd a vyslanec Alfréd Drasche-Lázár. Za slovenskú stranu ju podpísal vtedajší minister zahraničných vecí Eduard Beneš a československý veľvyslanec vo Francúzsku Štefan Osuský. Trianonská mierová zmluva bola len deklaratórna; hranice, v tej podobe, ako ich opisovala (až na menšie výnimky), totiž stanovila už Najvyššia rada spojencov vo svojom uznesení z 12. júna 1919. Zmluvou boli potvrdené hranice Maďarska s Rakúskom, Česko-Slovenskom, Rumunskom a Juhoslávou. Maďarsko zároveň definitívne uznalo úplnú nezávislosť Česko-Slovenska, vrátane Podkarpatskej Rusi. Maďarsko sa vzdalo všetkých nárokov na územia mimo určených maďarsko - česko-slovenských hraníc. Komisia zložená zo siedmich členov, piatich zástupcov mocností, jedného zástupcu Česko-Slovenska a jedného zástupcu Maďarska, bola vytvorená, aby vytýčila hranice s Maďarskom. Česko-slovenský štát sa zaviazal, že v Bratislave na pravom brehu Dunaja (na území dnešnej Petržalky) nepostaví žiadne vojenské stavby. Maďarsko bolo tiež zaviazané zaplatiť Česko-Slovensku vojnové reparácie. K drobným zmenám hraníc, napríklad aj s Poľskom, došlo i neskôr. Trianonská dohoda sa však považuje za oficiálne platnú a legitímne nespochybniteľnú zmluvu s medzinárodnou akceptáciou.

10.10.1938 – Začiatok okupácie Petržalky hitlerovským Nemeckom

Rozpínavosť fašizmu a tragické udalosti, ktoré postihli Československú republiku v dôsledku Mníchova, drasticky zasiahli aj do vývoja Petržalky. 10. októbra 1938 bola obec pripojená k fašistickému Nemecku. Dvaja štábni dôstojníci československej armády sa pozdravili s nemeckým dôstojníkom sediacim na koni a po oficiálnej slovnej formule opustili československí vojaci Petržalku. Celková plocha zabraného územia bola 959 ha, 40 a, 53 m². 25. októbra 1938 navštívil Petržalku aj Adolf Hitler. Z tohto obdobia sú dochované aj fotografie.

1.9.1939 – Odtrhnutie Petržalky od Československa a pripojenie k Nemeckej ríši

1. septembra 1939 bola Petržalka odtrhnutá od Československa a pripojená k Nemeckej ríši. Toto obdobie až do oslobodenia Petržalky v apríli 1945 bolo najtemnejším obdobím v dejinách Petržalky. Boli to roky biedy, odriekania, udavačstva a perzekúcií.

16.6.1944 – Pri bombardovaní továrne Apollo bolo zasiahnuté aj Ovsište

16. júna 1944 asi o 10,00 hodine sa rozozvučali poplachové sirény aj v Petržalke a zamestnanci továrne Semperit sa ponáhľali do úkrytov. Smerom od Viedne bolo počuť známe dunenie protiletectvej obrany prehlušované monotónnym zvukom blížiacich sa bombardovacích lietadiel. Po chvíli sa na oblohe objavilo množstvo lesknúcich sa malých bodiek – boli to bomby, ktoré boli určené na rafinériu Apollo, ale keďže Ovsište, časť Petržalky sa nachádzala oproti starej rafinérii cez Dunaj, zopár bômb spadlo aj na túto obývanú štvrť, niekoľko obytných domov dostalo priamy zásah a v ich troskách zahynulo viac Ovsišťanov. Ešte v 70. rokoch 20. storočia sa ich hroby nachádzali na cintoríne v Bratislave na Hrobárskej ulici.

4.4.1945 – Oslobodenie Petržalky sovietskou armádou

Koncom marca 1945 nariadili nemecké úrady evakuáciu obyvateľov Petržalky, avšak výzvu uposlúchli iba petržalskí Nemci. Prechod frontu z 3. na 4. apríla 1945 si vyžiadala obeť osôb židovského pôvodu. Boli spôsobené veľké materiálne škody. V predvečer oslobodenia Petržalky vyhodili Nemci do vzduchu most cez Dunaj (most Františka Jozefa, neskôr Štefánikov, dnes starý most), zapálili kasáreň ženistov a proviantné sklady v Ovsišti, ako aj staničné budovy a sklady a tiež jednu celú vlakovú súpravu. Po ohlušujúcej nočnej palbe z kaľuší od Rusovcov, počas ktorej boli ostreľované nemecké delostrelecké batérie na Vodnom vrchu v Bratislave a na devínskej Kobyle, vtiahli nadržanom 4. apríla 1945 predné hliadky sovietskych frontových oddielov do Petržalky, odtiaľ tiahli kolóny tankov smerom na Berg.

1.4.1946 – Pripojenie Petržalky k Bratislave

Petržalka (Engerau) od svojho samostatného vzniku v 16. storočí až do 20. storočia, kedy v 20. rokoch bola najväčšou obcou v Československej republike, sa stala 1. apríla 1946 súčasťou mesta Bratislavy ako jej XI. mestský (neskôr V.) obvod.

Rok 1966 – Vyhlásenie medzinárodnej urbanistickej súťaže na “Ideové urbanistické riešenie južného obvodu mesta Bratislavy”

V roku 1966 vyhlásili medzinárodnú urbanistickú súťaž na “Ideové urbanistické riešenie južného obvodu mesta Bratislavy”. Do súťaže bolo prihlásených 84 návrhov od tímov architektov a urbanistov z 19-tich krajín z celého sveta. Medzinárodná porota udelila 5 tretích cien (prvú a druhú cenu neudelila), 6 návrhov odmenila finančne a 9 návrhov získalo čestné uznanie. Výstava súťažných návrhov bola súčasťou programu Stretnutia urbanistov, ktoré sa konalo v Bratislave v roku 1967 a nadväzovala na IX. kongres UIA (Medzinárodná únia architektov) v Prahe. Takže obecenstvo a záujem odborníkov ďaleko prekračovali hranice Československa. Konečná podoba Mestského sektoru Petržalka sa mala odvíjať od víťazných návrhov a na základe medzinárodných seminárov, odborných debát a komentárov sa malo ustáliť konečné “ideálne” riešenie tejto neľahkej úlohy. Smelé plány však zhatila okupácia vojskami Varšavskej zmluvy v roku 1968 a následné roky tzv. normalizácie nepriali snahám o medzinárodnú spoluprácu.

2.4.1973 – Osadenie základného kameňa novej Petržalky

O likvidácii starej Petržalky a nahradení pôvodných stavieb rodinných domov, ale aj polí, lúk, sadov a lesov na pravom brehu Dunaja novými domami, pričom mala byť zachovaná priemyselná časť, sa definitívne rozhodlo v roku 1973. V marci toho istého roku bolo vydané územné rozhodnutie na stavbu prvého panelového domu.

Petržalka, ako ju dnes poznáme, sa začala stavať podľa projektu, ktorý vypracoval Stavoprojekt, na čele s architektmi Jozefom Chovancom a Stanislavom Talašom. Projekt čiastočne vychádzal zo záverov hodnotenia poroty súťaže, avšak kvôli zlej ekonomickej situácii a nutnosti vybudovať za čo najkratšiu dobu čo najviac bytov, sa z pôvodných plánov muselo veľa vypustiť.

14. 9. 2003 – Návšteva pápeža Jána Pavla II. v Petržalke

Počas svojej tretej návštevy na Slovensku v dňoch 11. – 14. 9. 2003 pápež Ján Pavol II. na veľkom priestranstve pred kostolom Svätej rodiny v Petržalke slúžil 14. septembra 2003 od 10 hodine svätú omšu, počas ktorej blahorečil dvoch božích služobníkov – gréckokatolíckeho biskupa Vasil'a Hopku a rádovú sestru Zdenku Schelingovú.

13. 9. 2021 – Návšteva pápeža Františka v Petržalke

V roku 2021 navštívil Petržalku už druhý pápež. Stalo sa tak 13. septembra. Tento raz pápež navštívil dom Betlehem na Rovniankovej ul. 10, ktorý spravujú rehoľné sestry Misionárky lásky (ľudovo známe ako „sestry Matky Terezy“).

Nehmotné pamiatky

Názvy najstarších ulíc

K najstarším historickým názvom ulíc v Petržalke patria bývalá Školská (Schulgasse) a Sedliacka (Bauerngasse) ulica, ktoré sa nachádzali pri pôvodnom kostolíku. Ďalšie názvy sú odvodené z názvov obcí, kam cesta smerovala, ako Viedenská, Kopčianska a Rusovská ulica, či zaniknutých ramien – toto pomenovanie nesie Pečnianska ulica. K ďalším historickým názvom ulíc patrila Pekárska, Dlhá, Štefánikova, Hrebíčková, Ružová, Drevená či Veterná ulica. Ich názvy sú zachytené v dobových mapách z 20. storočia.

Pamätné názvy dunajských ramien

Pečnianske rameno, Chorvátske rameno, Kapitulské rameno, Rusovské rameno

Po 18. storočí sa pretekajúce dunajské ramená v petržalskom chotári zanesli piesočnatými a inými splodinami a naplaveninami natoľko, že zostali dve najväčšie dunajské ramená: Pečnianske – Kapitulské rameno a Chorvátske – Karlburger Arm. Tvorili spolu s Dunajom tri hlavné ostrovy: Pečňu, Enge-Au, Altenburger Au (Habern – Ovsište). Ramená boli ešte v 60. rokoch 20. storočia ako stojace vody. Dnes iba časť Chorvátskeho ramena nazývaná aj kanál pripomína po regulácii pôvodný, rozvetvený tok tohto dunajského ramena. Pečnianske rameno úplne vyschlo po zásahoch počas výstavby nového petržalského sídliska.

Pamätné názvy prvých osád na území Petržalky

Flözendorf - Flezyndorf, Griechen Au, Auliesel - Elýzium, Habern Au, Unger Au - Ungeraw - Engerau - Ligetfalu - Petržalka

Dnešnému urbanizmu Petržalky predchádzali viaceré osídlenia, ktoré tu môžeme sledovať už od stredoveku, čo nám dokladajú viaceré dobové archívne pramene od 13. storočia. Názvy osád, ako Flocendorf (Flezyndorf), Unger Au – Uhorský ostrov, Engerau – Užšia niva či maďarský názov Ligetfalu, nachádzajúce sa na území dnešnej Petržalky, sa vyskytujú v listinách od 13. storočia.

Názvy lokalít a chotárov Petržalky

Locus Iwani (Janíkov dvor), Pötschen - Pečňa - Pečenský les, Au Spitz - Aušpic, Harschova lúka, Habern Au - Ovsište, Auliesel - Starý háj, Spiegelhagen - Zrkadlový háj, Háje, Lúky, Kapitulské pole, Kapittelhof - Kapitulský dvor, Antonienhof - Janíkov dvor - Popperov majer, Lerchenfeld - Škovránčie pole, Pri Seči, Soví les, Hrabiny

Na dobových historických mapách a plánoch sú uvedené mnohé, dnes už zaniknuté názvy lokalít na území Petržalky. Viaceré z nich sa v slovenskom preklade zachovali do dnešných čias ako názvy ulíc či lokalít v Petržalke.

Pamätné názvy dunajských ostrovov, z ktorých vznikla Petržalka

Unger Au (Uhorská niva), Enger Au (Úzka niva), Griechen Au (Grécka niva), Beseneusciget - Pötschen Au (Pečňa), Habern Au - Altenburger Au (Ovsište), Alte Au (Stará niva) alebo Auliesel (Starý háj), Spiegelhagen (Zrkadlový háj)

Tradícia ovocných sádov

(najmä marhuľové, višňové, hruškové, jabloňové, ringlotové, ríbezle a moruše)

Záhrady a sady v Petržalke oplývali ovocím. Z rozličných odrôd marhúľ sa veľkoplošne pestovali najmä odrody Kečkemét a Wachau.

Zoznam richtárov, starostov a predsedov NV Petržalky od roku 1888

Výsledkom sformovania obce ako samostatnej a samosprávnej jednotky je voľba predstaviteľa obce – richtára či starostu.

- pred 1888 Martin Rudolf
- 1888 Juraj Gieser
- 1894 Vavrinec Fischer
- 1900 Karol Hollosy
- 1919 Pavol Kašpert
- 1919 Jozef Schlosser
- 1921 Matej Gobl
- 1926 Viliam Karný
- 1927 Karol Stárek
- 1927 Branislav Manica
- 1928 Karol Kudrna
- 1933 Rudolf Kríž
- 1934 František Pokorný
- 1936 Andrej Pátek
- 1938 Jozef Kunert
- 1939 Arnold Wiesinger
- 1945 Jozef Škrha
- 1945 Emanuel Berka
- 1945 František Tomešek
- 1946 Andrej Pátek
- 1948 Rudolf Kríž
- 1951 Juraj Humeňanský
- 1952 Bartolomej Silnúšek
- 1957 Viktor Buchal
- 1962 Jozef Štrbík
- 1972 Igor Čajka
- 1983 Ján Pečo
- 1989 Anton Doktorov
- 1994 Vladimír Bajan
- 2005 Viera Kimerlingová, zastupujúca starostka
- 2006 Milan Ftáčnik
- 2010 Vladimír Bajan
- 2018 Ján Hrčka

Zimný prechod cez zamrznutý Dunaj – Eisweg

Prvú zmienku o tejto slávnosti máme z roku 1595. Po zamrznutí Dunaja sa upravil priechod po zamrznutom Dunaji aj pre vozy tak, aby sa koňom nešmýkalo. Cesta vystlaná rohožami sa nazývala Eisweg – ľadová cesta. Začiatok sezóny sa začal slávnosťou, počas ktorej prešiel vybraný kočiš z bratislavskej strany na petržalskú po zamrznutom Dunaji tam a späť. Na jednej i druhej strane Dunaja ho pohostili. Slávnosť zrušili v roku 1626, kedy sa počas slávnosti pod kočišom zlomil ľad a utopil sa.

Brody cez Dunaj

Stredoveké archívne pramene informujú o viacerých brodoch resp. prevozoch cez Dunaj. Jeden bol pravdepodobne medzi Devínom a Hainburgom, iný pod terajším Bratislavským hradom. Ten strážila od polovice 13. storočia na brehu vybudovaná kamenná veža – Vodná veža (1254). Vyberalo sa tam mýto. Prievozy a brody cez jednotlivé ramená sa pravdepodobne v priebehu času menili podľa toho, ktoré z ramien Dunaja spojenie brehov umožňovalo. Jeden z prievozov bol v bývalej obci Prievoz (Oberufer, Förev), ktorá už zrástla s Bratislavou.

PROPELER, osobná kyvadlová loď s lopatkovými kolesami

Kyvadlovú osobnú lodnú prepravu cez Dunaj, z petržalského nábrežia pri Au café na bratislavské nábrežie pri dnešnom námestí Ľ. Štúra, zabezpečoval propeler. Bol to kolesový parník, ktorý premával od roku 1890 do 70. rokov 20. storočia, keď bol nahradený moderným plavidlom. Kormidelníkom propelera bol plných 40 rokov známy Petržalčan pán Hahn – zomrel vyše 80-ročný koncom 70. rokov 20. storočia. Propeler začal písať svoju históriu koncom 19. storočia, v roku 1891, kedy Heinrich Hörnes založil súkromnú lodnú spoločnosť, ktorá pomocou dvoch parníkov – Friedricha a Izabely (neskôr až troch, pribudol Pozsony) zabezpečovala dopravu z ľavého brehu Dunaja na pravý a opačne.

Ďalší z parníkov, ktoré zabezpečovali prepravu medzi oboma dunajskými brehmi, bol Donau, časom premenovaný na Dunaj, potom na Devín. Počas 2. svetovej vojny mal aj iné názvy, podľa toho, komu práve patril. Po vojne niesol krátko aj názov Bratislava. Premával od roku 1911 do roku 1966. Poslednou kompou bol Kamzík – loď poháňaná dieselovými motormi. Ako propeler začal Kamzík premávať v roku 1978. Začiatkom 21. storočia sa postupne plavba propelerom stala pre prevádzkovateľov stratovou, v niekoľkých sezónach fungovala za finančnej pomoci mestských častí Staré Mesto a Petržalka, od roku 2003 nepremáva vôbec.

Napoleonské šance

Na prelome rokov 1808–1809 sa Petržalčania ocitli ako vo väzení, izolovaní od sveta ešte pred napoleonským obliehaním. Veliteľ Bratislavy, generál Bianchi, cisársky dôstojník talianskeho pôvodu, dal Petržalku pred očakávaným útokom Napoleonovej armády obohnať valmi, ktoré nadväzovali na staršie opevnenia z čias tureckého nebezpečenstva. Ľudia uviazli v pasci, a pred francúzskym útokom to aj tak nepomohlo. Dňa 3. júna 1809 po generálnom útoku francúzske vojská valy prelomili a Petržalku obsadili. Ľudské a materiálne straty, ktoré pri útoku utrhli, boli príčinou, že s obyvateľstvom zaobchádzali s ešte väčšou tvrdosťou ako v roku 1805. Rakúsko-uhorská armáda sa stiahla za šance zhotovené na okraji dnešného Sadu Janka Kráľa. Prudké boje sa odohrávali najmä v oblasti kostola na brehu Pečenského ramena. Odtiaľto potom Francúzi ostreľovali Bratislavský hrad a jeho okolie. Torzá valov z čias Napoleonovho obliehania v roku 1809– hniezda napoleonského delostrelectva, sa nachádzajú v lokalite Kapitulského dvora po pravej aj ľavej strane Viedenskej cesty.

Historické dokumenty

Kroniky – Pamätná kniha obce Petržalky

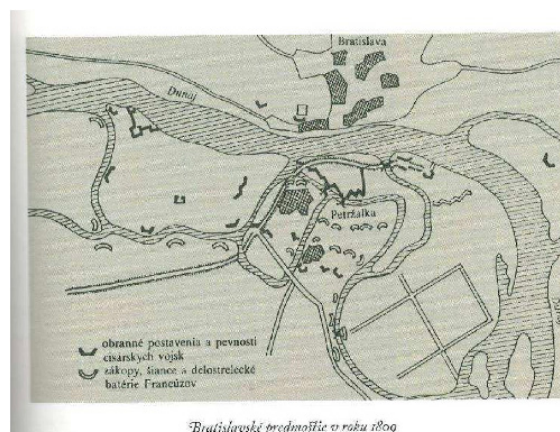
Zväčša každá obec si vedie kroniku. Inak tomu nie je ani v Petržalke, kde sa zachovali aj staršie kroniky so záznamami z konca 19. a z prvej polovice 20. storočia. Petržalská kronika sa viedla do roku 2011. Väčšina kroniky je zdigitalizovaná a dostupná na webovom sídle mestskej časti. Svoju kroniku si vedú aj Miestna knižnica Petržalka, Kultúrne zariadenia Petržalky a niektoré školské zariadenia

Historické vojenské plány

Napoleonské nebezpečenstvo viedlo predstaviteľov štátnych inštitúcií a mesta Bratislavy k vypracovaniu plánov na obranu mesta. Postavenia francúzskeho i rakúskeho vojska sú zachytené na viacerých dobových plánoch z roku 1809, ako aj na plánoch v mladšej historickej literatúre.

Proti napoleonské petržalské opevnenie z roku 1809

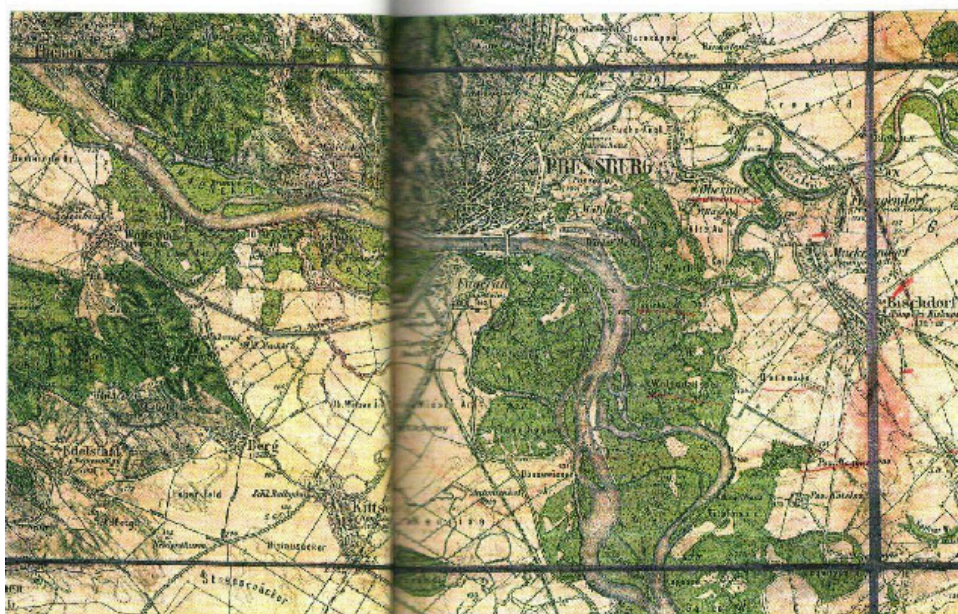
Bratislavské predmestie v roku 1809

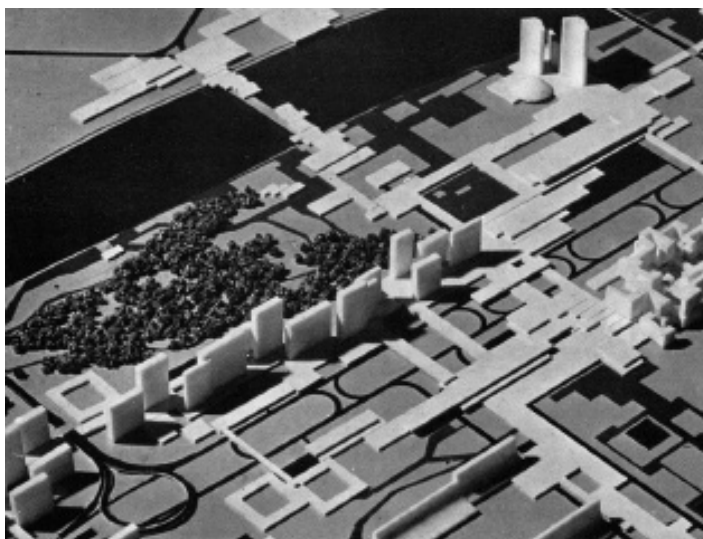
Historické mapy s vyobrazením Dunaja a územia dnešnej Petržalky

V Archíve mesta Bratislavy a v iných archívoch aj kultúrnych inštitúciách sa nachádzajú plány a mapy Bratislavy a okolia od 17. až do 20.storočia, na ktorých je zachytený Dunaj aj so svojimi ostrovmi a ramenami a tiež územie dnešnej Petržalky.

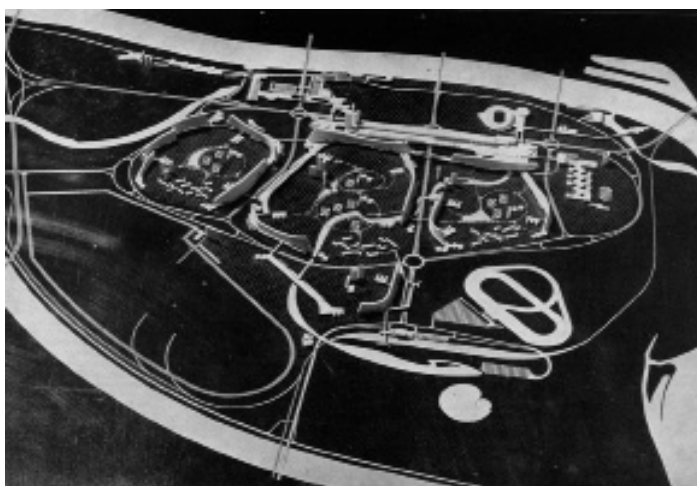
Vítané návrhy medzinárodnej urbanistickej súťaže

V roku 1966 vyhlásili medzinárodnú urbanistickú súťaž na "Ideové urbanistické riešenie južného obvodu mesta Bratislavy". Do súťaže bolo prihlásených 84 návrhov od tímov architektov a urbanistov z 19-tich krajín z celého sveta. Medzinárodná porota udelila 5 tretích cien (prvú a druhú cenu neudelila), 6 návrhov odmenila finančne a 9 návrhov získalo čestné uznanie. Výstava súťažných návrhov bola súčasťou programu Stretnutia urbanistov, ktoré sa konalo v Bratislave v roku 1967 a nadväzovalo na IX. kongres UIA (Medzinárodná únia architektov) v Prahe. Takže obecenstvo a záujem odborníkov ďaleko prekračovali hranice Československa. Konečná podoba Mestského sektoru Petržalka sa mala odvíjať od víťazných návrhov a na základe medzinárodných seminárov, odborných debát a komentárov sa malo ustáliť konečné "ideálne" riešenie tejto neľahkej úlohy. Smelé plány však zhatila okupácia vojskami Varšavskej zmluvy v roku 1968 a následné roky tzv. normalizácie nepriali snahám o medzinárodnú spoluprácu. Petržalka, ako ju dnes poznáme, sa začala stavať podľa projektu, ktorý vypracoval Stavoprojekt, na čele s architektmi Jozefom Chovancom a Stanislavom Talašom. Projekt čiastočne vychádzal zo záverov hodnotenia poroty súťaže, avšak kvôli zlej ekonomickej situácii a nutnosti vybudovať za čo najkratšiu dobu čo najviac bytov, sa z pôvodných plánov muselo veľa vypustiť.

III. cena – Tibor Alexy, Ján Kavan, Filip Trnkus – Bratislava, ČSSR

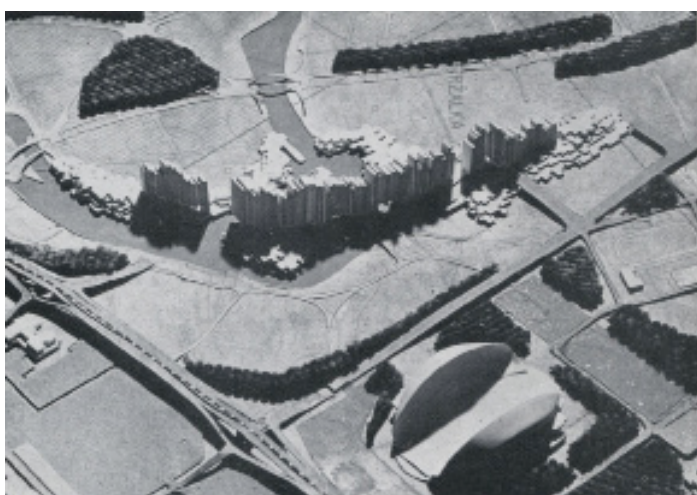

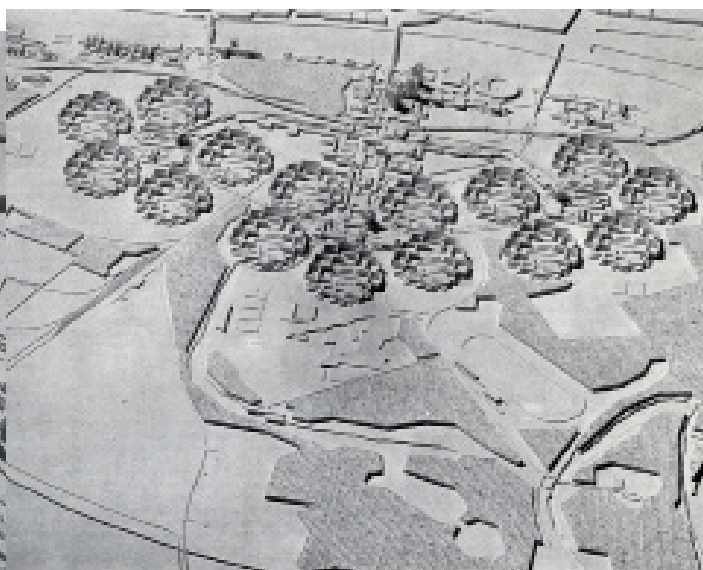
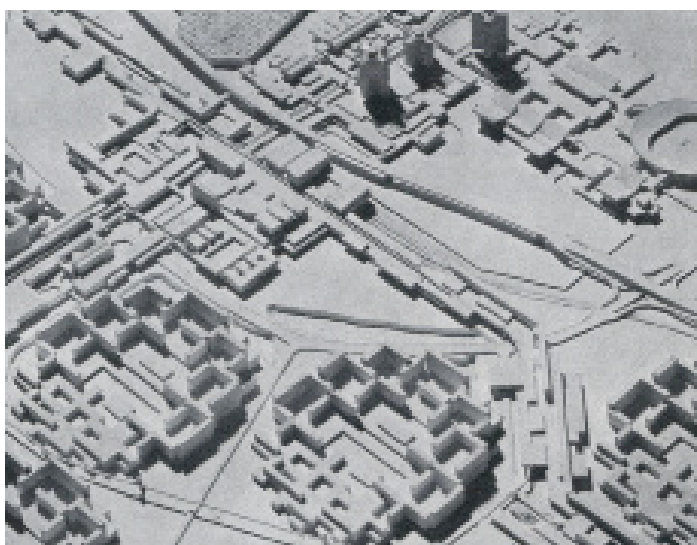
III. cena – Ing. arch. Karel Typovský, Ing. arch. Jaroslav Nováček, Ing. arch. Vít Adamec – Olomouc, ČSSR

III. cena – Shyojiro Yamane, Denji Ogura, Yoshimasa Okuma, Masashi Miyakawa, Hiroshi Taniguchi, Jiro Onuma, Osamu Myojyo, Tsunehico Hongo – Tokyo, Japonsko

III. cena – George Vernon Russel, Anton Jemric, spolupracovníci: John Mc Keown Jr., Lynne Paxton – Los Angeles, Kalifornia (USA)

III. cena – Prof Dr. Roland Rainer, Albin Arzberger, Herbert Karer –Rakúsko

Historické budovy

Na území mestskej časti Bratislava-Petržalka sa nachádza množstvo historických budov, alebo budov s lokálnym významom. Niektoré z nich sú zaradené aj v zozname národných kultúrnych pamiatok.

Kostol Sedembolestnej Panny Márie

Adresa: Betliarska

Stav: Dobrý

Rok: 2001

Autor: Ing. arch. Klement Trizuljak

Popis:

Patrí k novším stavbám, pred jeho posvätením sa sväté omše slúžili v blízkom kultúrnom dome. Kostol bol postavený z milodarov veriacich a Arcibiskupského Úradu v Trnave podľa projektu architekta Klementa Trizuljaka. Dnes do farnosti patrí aj niekoľko škôl. Farský areál zahŕňa aj ihrisko na loptové hry. K farnosti patrí aj kaplnka v Nemocnici Svätého Cyrila a Metoda (Antolská). Zaujímavosťou je, že stojí vedľa supermarketu. Počas výstavby supermarketu sa zo strán farníkov kostola ozývali mnohé protesty. Nakoniec bola uzatvorená dohoda, že daný supermarket bude mávať cez nedele zatvorené.

Kostol Povýšenia Svätého Kríža

Adresa: Daliborovo nám. 1

Stav: Dobrý

Rok: 1932

Autor: Prof. Ing. arch. Vladimír Karfík

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Kostol Povýšenia sv. Kríža postavili v roku 1932. Koncom 20. rokov 20. stor. Petržalčania požiadali o finančnú pomoc Tomáša Baťa na výstavbu kostola v neogotickom štýle, ako náhradu za kapacitou nedostatočný Kostol sv. Jána zo 17. storočia (zbúraný v roku 1932 pri rozširovaní Viedenskej cesty). K našetreným peniazom (350-tisíc korún) im chýbalo ešte raz toľko. Baťa, verný povesti efektívneho podnikateľa, povolal svojho dvorného architekta Vladimíra Karfíka a ten s pomocou využitia prefabrikovaných dielov (z akých navrhoval Baťove fabriky), skeletovej konštrukcie a ocelového debnenia stlačil celkový rozpočet na 350-tisíc korún a navrhol kostol, ktorého výstavba trvala iba tri a pol mesiaca. Kostol s dispozíciou trojloďovej baziliky predstavuje ideály funkcionalistického chápania architektúry bez akýchkoľvek zbytočných prvkov – jednoduchosť, trvanlivosť, nízke náklady na údržbu a funkčnosť boli na prvom mieste. V interiéri sa zachovali pôvodné prvky ako oltár, lavice, spovednice, a priestoru dominuje drevený kríž od bratislavského sochára Alojza Rigeleho. Ku kostolu patrí aj budova fary. Funkcionalistický trojloďový kostol je jeden z prvých projektov, ktoré vypracoval architekt Vladimír Karfík po návrate z USA od Franka Lloyd Wrighta. Kostol je vybudovaný typizovaným konštrukčným systémom, ktorý firma Baťa využívala na výstavbu priemyselných objektov. Má jednoduchú pozdĺžnu trojloďovú bazilikálnu kompozíciu. Nad vstupom je nízka veža, ktorá nahrádza tradičnú zvonnicu. V plochej streche je v mieste nad oltárom ihlanový svetlák, ktorým je oltár osvetlený. Celé riešenie stavby je odrazom racionálneho ducha tzv. zlínskej architektúry: sú tu jasne čitateľné myšlienky typizácie a štandardizácie. Hlavná loď má modul pilierov 6 x 8 metrov, bočné lode sú široké 3 metre. Súčasťou objektu je aj farský úrad a byt správcu a kaplána. Ako jeden z mála objektov pôvodnej zástavby starej Petržalky sa kostol zachoval, stojí v prostredí nového panelového sídliska.

Budova bývalého Národného výboru

Adresa: Daliborovo nám. 2

Stav: Dobrý

Rok: 1945–1948

Autor:

Popis:

Počiatky vzniku Základnej umeleckej školy na Daliborovom námestí 2, prvej a najstaršej školy v Petržalke siahajú až do roku 1949. Hudobný ústav hlavného mesta Bratislavy poveril Františka Oswalda založením pobočky Hudobného ústavu v Petržalke. Prvý rok tu študovalo sto žiakov a v roku 1950 už päťsto žiakov. Hlavný podnet pre jej vznik vzišiel zo strany Františka Oswalda (v tom čase organista, spevák, a pedagóg klavíra), ktorého cieľom bolo založiť expozitúru Hudobného ústavu. Spomínaná ZUŠ sa teda 1. 10. 1949 stala prvou pobočkou Hudobného ústavu Hlavného mesta Bratislava v Petržalke.

Počas dlhoročnej existencie prešla škola viacerými zmenami. Dnes prevádzkuje dve budovy – hlavnú budovu na Daliborovom námestí 2, kde sídli riaditeľstvo, tanečný, hudobný, výtvarný a literárno-dramatický odbor. Od októbra 2016 sa môže oficiálne nazývať Základnou umeleckou školou Františka Oswalda. Tento názov je jej prepožičaný Ministerstvom vedy, výskumu a školstva.

Škola má pravdepodobne ako jediná v Bratislave k dispozícii historický nástroj – organ, ktorý dopĺňa peknú koncertnú sálu. V rokoch 1948 – 1986 sídlil v budove Miestny národný výbor Petržalka. Od roku 1986 budova opäť slúži pre účely ZUŠ. Budova je značne zanedbaná, okrem výmeny okien v roku 2013 nenastala doteraz významnejšia obnova. Budova je nepodpivničená. Obvodový plášť budovy tvoria predsadené pórobetónové dielce. Strešná konštrukcia je zhotovená ako plochá strecha. Obvodový plášť a strešná konštrukcia sú pôvodné a vyskytujú sa na nich poškodenia.

Hostinec Lipa

Adresa: Daliborovo nám. 3

Stav: Dobrý

Rok: 50. roky

Autor:

Popis:

Krčma ešte z čias, keď bola Petržalka dedinou. Názov hostinca je pôvodný. Dokonca tu vraj v okolí sadili štamgasti aj lipy. Niektorí chlapi v krčme by sa ešte rozpamätali, ktorá komu patrila.

Ekonomická univerzita

Adresa: Dolnozemská cesta

Stav: Dobrý

Rok: 1991

Autor: Henrich Kupec a Juraj Uličný

Popis:

Prvá univerzita na území MČ – Vysoká obchodná škola začala svoju činnosť bez vlastných priestorov. Pedagogický proces sa realizoval v prenajatých priestoroch na rôznych miestach Bratislavy. Za pomoci Bratislavskej obchodnej a priemyselnej komory sa v pomerne krátkom čase podarilo zakúpiť pre Vysokú obchodnú školu dve budovy na Palisádach.

Podstatné zlepšenia v priestorovom zabezpečení nastalo v roku 1960, kedy sa Vysoká škola ekonomická nasťahovala do novostavby budovy Univerzity Komenského v Bratislave na ul. Odbojárov. Niektoré pracoviská však zostali aj naďalej v pôvodných priestoroch školy na Palisádach a na Konventnej ulici. Priestorová situácia školy aj naďalej zostávala problémom číslo jeden, preto škola bola nútená urobiť viaceré zmeny v dislokácii svojich pracovísk, resp. vybudovať nové objekty v areáli školy na ul. Odbojárov.

Túto nevyhovujúcu situáciu mala vyriešiť výstavba nového areálu Vysokej školy ekonomickej v Bratislave – Petržalke na Dolnozemskej ceste, ktorý by v jednom komplexe naplnil všetky požiadavky, kladené na výučbu, vedu a výskum, na ubytovanie a stravovanie. Výstavba komplexu sa začala v roku 1983. Prvý objekt Výučba 1 bol daný do užívania v roku 1991, do ktorého sa presťahovali Národohospodárska fakulta a Obchodná fakulta, druhý objekt Výučba 2 v roku 1996, do ktorého sa presťahovali Fakulta hospodárskej informatiky, Fakulta podnikového manažmentu a ostatné pracoviská školy. Výstavbou areálu v Petržalke dostala Ekonomická univerzita v Bratislave dôstojný stánok, aký jej ako ustanovizni celoslovenského významu právom patrí.

Nemecká škola

Adresa: Dolnozemská cesta

Stav: Dobrý

Rok: 1938

Autor:

Popis:

V roku 1938 v obsadenom Ovsišti postavili novú nemeckú štvortriednu ľudovú školu, ktorá nahradila starú školu na Kočánkovej ulici (budova dodnes stojí). Dnes sa tu nachádza reštaurácia a v spodnej časti bar s terasou.

Gymnázium Einsteinova

Adresa: Einsteinova 35

Stav: Dobrý

Rok: 1956

Autor:

Popis:

1. septembra 1956 sa začalo vyučovanie na jedenástočnej strednej škole na Makarenkovej ulici. 26. mája 1953 bolo v Bratislave prijaté uznesenie, že v Petržalke na Makarenkovej ulici bude postavená nová jedenástočná škola, v ktorej budú vybudované odborné posluchárne, kabinety, laboratóriá a 14 učební. Výstavba budovy si vyžiadala asanáciu najstaršej časti Petržalky. 1. septembra 1956 bola slávnostne otvorená. V objekte školy bolo postavených aj 12 bytových jednotiek pre pedagógov. Odovzdaním školy do užívania sa splnil dávny sen Petržalčanov, aby v obvode okrem základných škôl, bola aj škola, poskytujúca úplné stredoškolské vzdelanie s maturitou. Prvým riaditeľom školy bol menovaný Dr. Gustáv Belán a zástupcom riaditeľa školy František Petrovič, ktorý sa o výstavbu školy najviac zaslúžil. V školskom roku 1970/71 sa stáva škola gymnáziom. Od roku 2002 nesie škola meno podľa Alberta Einsteina.

Medzi známnych absolventov patria napríklad: hokejista Roman Kukumberg, Richard Müller, Miroslav Žbirka, Samuel Tomeček, Lukáš Lacko (Suvereno), Kamila Magálová, Michaela Čobejová, Štefan Hríb, Lucia Šoralová (neter Jara Filpa) a ďalší.

Lodenica VK Dunajčik

Adresa: Klokočova 5

Stav: Dobrý

Rok:

Autor:

Popis:

Vodácky klub Dunajčik je najstarší slovenský vodácky klub, ktorý nepretržite funguje od založenia v roku 1924. Zaoberá sa rôznymi formami kanoistiky a vodnej turistiky a ďalšími doplnkovými športami, najmä v prírode. Klub poskytuje svojim členom okrem športových aktivít aj spoločenské vyžitie.

Základňou pre činnosť klubu je areál lodenice v Bratislave na Klokočovej ceste na pravom brehu Dunaja medzi Starým mostom a Mostom Apollo, v lokalite nazývanej Lido. Okrem miesta na uskladnenie športových lodí, šatní a sociálnych zariadení, lodenica poskytuje členom aj útulnú historickú klubovňu, modernú posilňovňu, saunu a vonkajšie ihrisko na loptové hry.

Bukschova horáreň - Elýzium

Adresa: Kočanková 23

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: Pravdepodobne koniec 19. stor.

Autor:

Popis:

Jedna z viacerých horární, ktoré sa nachádzali na území Petržalky. V roku 1840 sa prvýkrát na mape objavuje budova horárne, neskôr nazývaná Bukschova.

Elyzejská škola

Adresa: Kočánkova 23

Stav: Dobrý

Rok: 1918-1939

Autor:

Popis:

V oblasti dnešnej Kočánkovej ulice existovala v minulosti kolónia chudobných obyvateľov. Územie na ktorom žili sa nazývalo Elýzium (dnes lokalita nové Lido). Po prvej svetovej vojne vznikla na tomto území prvá škola, ktorá stojí dodnes.

Depo Viedenskej električky

Adresa: Kopčianska – Bratská

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1914

Autor:

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Unikátny projekt vlakovo – električkovej trate pochádzal ešte z roku 1898, kedy viedenský inžinier Jozef Traubner predložil návrh prepojiť bratislavskú a viedenskú sieť električiek s vlakovou elektrickou medzimestskou železničnou po pravom brehu Dunaja. Celý, takmer 70- kilometrový úsek tak pozostával z dvoch električkových častí na jednosmerný prúd, v Bratislave a vo Viedni, a z medzimestskej železničnej časti napájanej striedavým prúdom. Trať bola jednokoľajová, s rozchodom 1435 mm s výhybňami, čo viedlo k položeniu tretej koľajnice na mestskom električkovom úseku v dnešnej časti Starého mesta, kde bol rozchod len 1000 mm. V konečnej stanici Kopčany, na Uhorskej časti, bola vybudovaná staničná výpravná budova a depo, ktoré malo 4 koľaje pre deponovanie jednosmerných lokomotív a nákladných vozňov. Piata koľaj slúžila pre odstavenie obojsmerných železničných lokomotív. Zaujímavosťou boli osobné diaľkové vozne, ktorých osvetľovací a vykurovací systém vyhovoval všetkým trom napäťovým sústavám. Autorom ich interiéru bol architekt Otto Wagner, popredný člen spolku Viedenskej secesie. Depo v Kopčanoch postavila bratislavská pobočka firmy Pittel & Brausewetter, v ktorom je inštalovaný železobetónový nosič koľajníc, vytvárajúci kanál pre údržbu a čistenie. Jednoduchý objekt s rozmermi 44,5 x 23,3 m je zastrešený železobetónovou konštrukciou a presvetlený strešnými pásovými svetlákmi. Depo okrem haly na údržbu lokomotív pozostáva aj z dielne s predĺženou prvou koľajou. Spojenie s Viedňou trvalo 21 rokov, do roku 1935.

Dom riaditeľa smaltovne

Adresa: Kopčianska 6

Stav: Dobrý

Rok: Prelom 19. a 20. storočia

Autor:

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Dodnes zachovaný murovaný dom riaditeľa smaltovne zo začiatku 20. storočia sa nachádza oproti železničnej stanici. Ten je, podobne ako (už neexistujúce) budovy Dámskeho tenisového klubu a Bratislavského veslárskeho klubu, realizovaný technikou hrazdeného muriva – nem. fachwerk.

Dom (vila) bol rozdelený priečkami na niekoľko malých bytov, ktoré slúžili ako ubytovanie pre zamestnancov závodu Matador.

Kostol saleziánov

Adresa: Mamateyova ul.

Stav: Dobrý

Rok: 1996

Autor:

Popis:

“Petržalka je načasovaná bomba kriminality”, ozývalo sa v 90tich rokoch z rôznych strán o tejto takmer 140 tisícovej štvrti hlavného mesta Slovenska. Saleziáni ako správcovia jedinej farnosti v tom čase v celej Petržalke videli prvú úlohu v zorganizovaní vyučovania náboženstva na 27. základných školách v Petržalke, kde každoročne bolo 1000 až 1200 prvoprijímajúcich detí.

Ďalšia príležitosť prišla s odkúpením rozostavaných budov na Mamateyovej ulici. Po kúpe prišli dva roku intenzívneho dokončovania a nové saleziánske mládežnícke stredisko sa oficiálne mohlo otvoriť 14.9.1996. Prestavbu riadil salezián Ing. Miroslav Kysela. Necelý rok po jeho otvorení malo denné oratko viac ako 320 chlapcov. Prvý ples organizovaný saleziánmi spolupracovníkmi v roku 1997 poctil svojou prítomnosťou aj sám pán prezident Michal Kováč s manželkou. V roku 1999 už stáli všetky ihriská betónové, trávnaté i pieskové + buggy dráha (od roku 1997) a kaplnku zdobí farebný oltár (kamenár Leopold Pripko) a socha Panny Márie.

Tri alpinky

Adresa: Medveďovej 36, 38, 40

Stav: Dobrý

Rok: 60. roky 20. sotorčia

Autor:

Popis:

V Ovsišti nájdete okrem panelákov tiež tri chatky, "alpinky". Na mieste, kde stoja sa nachádzalo Poľovnícke výcvikové stredisko. Chatky slúžili na ubytovanie. Dnes je v jednej z nich pohostinstvo, v druhej bola pizzeria a posledná slúži ako escape room.

Kostol Sv. Rodiny

Adresa: Námestie Jána Pavla II.

Stav: Dobrý

Rok: 2003

Autor: Ing.arch. Ivan Kolenič , CSc.

Popis:

Kostol Svätej rodiny je nový rímskokatolícky farský kostol v Bratislave, v mestskej časti Petržalka. Kostol pre svoje bohoslužby využíva aj gréckokatolícka, farnosť Bratislava – Petržalka. V roku 2003 kostol navštívil Ján Pavol II., ktorý odslúžil omšu pod holým nebom na priestranstve pred kostolom. Omše sa zúčastnilo vyše 250 tis. veriacich zo Slovenska i z okolitých krajín.

Budovy smaltovne

Adresa:	Gustáva Malého
Stav:	Poškodený/odcudzený
Rok:	1912
Autor:	Heinrich Zieger

Popis:

Stavby Smaltovne v Petržalke projektoval nemecký architekt Heinrich Zieger (1873-1943) na mieste pôvodných, požiarom zničených výrobných hál. Zieger sa vyjadroval o úlohe "továrenského architekta" a vnímal ju komplexne - od návrhu účelného rozvrhnutia strojov, cez dizajn architektúry a konštrukciu stavby, až po stavebný dohľad (okrem Žitavy mal pobočku vo Viedni a vo Veľkých Čaníkoviach, dnešnej súčasťi Šenkvic). Na objektoch pre Ungarische Email und Metallwarenfabrik spolupracoval s rakúsko - nemeckou firmou, špecializujúcou sa na železobetónové konštrukcie, Wayss & Freytag. Stavby žihárne, budovy na morenie a lisovňa mali oceľový skelet, píllové strechy a nosný systém minimalizovaný na čo najmenší počet stĺpov (atypicky situovaných vo vrchole píllovej strechy), zatiaľ čo budovy mlynu a dvojhalia na vypaľovanie smaltu majú progresívnu železobetónovú konštrukciu. Najmä dvojhalie vyniká svojimi rozmermi - 27 železobetónových dvojoblúkov s rozponom 18,5 a 30 m tvoria halu dlhú 139 m. V tej dobe to bola, aj podľa dobovej tlače, najväčšia železobetónová stavba v Rakúsko - Uhorsku. Z architektonických stavieb bola najčastejšie publikovaná, a to nielen v jeho vlastných brožúrach, ale aj v publikáciách firmy Wayss & Freytag, v časopise Der Industriebau, či v súdobých príručkách o betónových stavbách. Zaujímavosťou je, že oslovila aj architektov knihy o modernej architektúre 20. storočia, ktorú písali o takmer 100 rokov neskôr. Po zrušení smaltovne boli stavby začlenené do národných podnikov Kovosmalt (v súčasnosti zbúrané) a Matador. V súčasnosti (2021) objekty areálu neplnia svoju pôvodnú funkciu a prenajímajú sa rôznym firmám.

Objekty sa stávajú súčasťou nového architektonického projektu Nová Matadorka.

Prvé petržalské paneláky

Adresa: Vilová ul.

Stav: Neznámy

Rok: 1967

Autor:

Popis:

Družstevné byty postavené v roku 1967 pre zamestnancov závodu Matador.

gotická veža františkánskeho kostola

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 15. storočie

Autor: Michael Chnab

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Veža je národnou kultúrnou pamiatkou, vzhľadom na to, že ide o originál fragmentu veže postavenej v 15. storočí nad krížovou chodbou na južnej stene františkánskeho kostola v Bratislave podľa návrhu Michaela Chnaba. Statiku veže narušilo niekoľko zemetrasení a o jej zlom technickom stave svedčia aj zmienky zo 60. rokov 19. stor. Veža bola rozobraná, ale nedala sa zachrániť úplne celá. Niektoré jej časti museli byť nahradené a v novej hmote vežičky boli použité všetky staré, použiteľné fragmenty. Tieto fragmenty odkúpila Prvá prešporská sporiteľňa a na návrh plánov architekta Lászlóa Gyalusa bola v roku 1897 bola po dieloch prenesená a znovu poskladaná v Sade Janka Kráľa. Presun sa uskutočnil po Moste cisára Františka Jozefa, ktorý bol otvorený v roku 1890.

Na františkánskom kostole na Františkánskom námestí v Bratislave ju nahradila neogotická nadstavba podľa projektu Friedricha Schuleka.

Horáreň Gejzu Dražd'áka

Adresa: Starhradská ul

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1779

Autor:

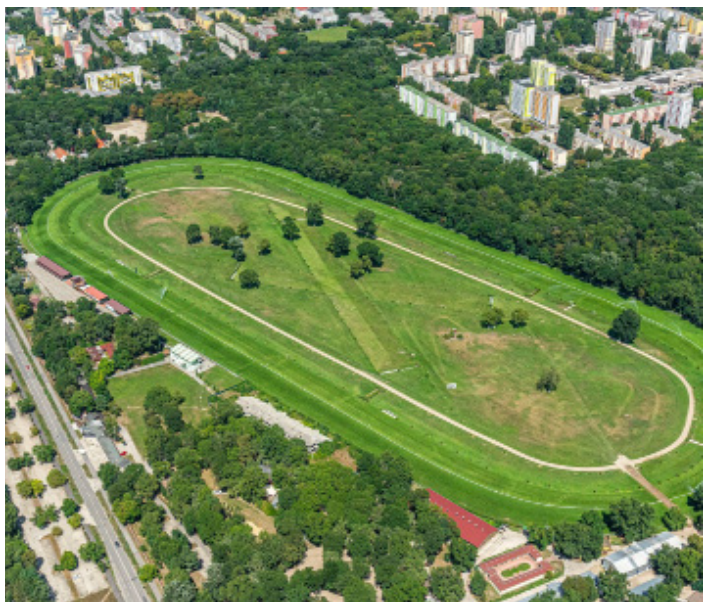

Popis:

Jednu z dodnes zachovaných hájovní môžeme nájsť ukrytú v tieni stromov na Starhradskej ulici v Zrkadlovom háji, ktorá prezradí svoju významnú historickú hodnotu len datovaním na fasáde CISP 1779. Hájovňa bola pôsobiskom Gejzu Dražd'áka, príslušníka starej hájnickej rodiny, ktorého brat Ernest pôsobil tiež ako hájnik v Petržalke. Nie náhodou táto časť Petržalky nesie meno Draždiak.

Objekt hájovne (horárne) je stavba pravdepodobne rekonštruovaná na začiatku 20. storočia. Budova je jednopodlažná, čiastočne podpivničená priestorom s klenbovým stropom. Využívaná je ako služobný byt horára a sklady. Vstupy do objektu sú z juhovýchodnej strany. Do bytu je samostatný vstup a do skladov je samostatný vstup z dvora. Ďalší vstup do pivnice je z terénu z juhozápadnej strany. Objekt má sedlovú strechu, krov je drevený.

Dostihová dráha

Adresa: Starohájska

Stav: Dobrý

Rok: 1974

Autor:

Popis:

Dnešné závodisko Bratislava vzniklo v roku 1974 a stalo sa jednou z dominánt Petržalky. V roku 1979 sa zaviedla v Petržalke pravidelná dostihová prevádzka s medzinárodnými pretekmi.

Hájovňa Starý háj

Adresa: Starohájjska 6

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok:

Autor:

Popis:

Prízemný objekt sa nachádza oproti kaplnke severne od dostihovej dráhy na spojovacej cestičke zo Starého hája do Ovsišťa. Bola to bývalá Kokešova horáreň, neskôr hostinec U Hubera, spomínaná už v roku 1776 (J. Gustafík), na jej priečelí sa v zasklenej nike nachádzala soška Panny Márie.

Kaplnka

Adresa: Starohájska ul.

Stav: Dobrý

Rok: 1909

Autor:

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

V roku 1809 zasiahli Petržalčanov dve tragické udalosti. Jednou bola okupácia územia napoleonskými vojskami a druhou veľká povodeň. Tá údajne vyplavila drevený kríž, ktorý po klesnutí hladiny skončil svoju púť práve v mieste pri horárni Starý háj. Na tomto mieste ho Petržalčania postavili, až postupne spráchnivel a nahradili ho v roku 1869 kamenným krížom. V roku 1909 postavili kaplnku v novogotickom štýle so zvonickou, do ktorej kríž premiestnili, a stojí tu dodnes. Je na ňom nápis v nemčine „K pamiatke povodne v roku 1809 od obyvateľov Bratislavy 1869“. Kaplnku zrekonštruovali a dnes je vo výbornom stave. Pred ňou sa nachádzajú lavičky, ľudia sem chodia zapalovať sviečky a posedieť si na tomto tichom pietnom (a historickom) mieste.

Kostol Sv. Trojice

Adresa: Strečnianska ul.

Stav: Dobrý

Rok: 1994

Autor: Ing. arch. Július Baláž

Popis:

Až do roku 1994 zbor pôsobil v provizórnych podmienkach. Jeho novodobá história sa začala dynamicky rozvíjať príchodom Miloša a Oľgy Klátikovcov, ktorí iniciovali a so zborom zrealizovali výstavbu kostola (1991-1994), podľa projektu Ing. arch. Júliusa Baláža.

30.októbra 1994 kostol sv. Trojice v Petržalke vysvätil biskup ZD ECAV Mgr. Ivan Osuský za prítomnosti mnohých domácich aj zahraničných hostí, ktorí významnou mierou prispeli k výstavbe celého zborového centra.

Mýtny domček

Adresa: Tyršovo nábrežie

Stav: Dobrý

Rok: 1891

Autor:

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Súčasťou stáleho Mosta Františka Jozefa z roku 1891 boli aj dva mýtné domčeky, ktoré sa nachádzajú pri vyústení mosta. Pri poslednej rekonštrukcii bol objekt nadstavaný o jedno podlažie, čím stratil svoj pôvodný architektonický výraz. Dnes slúži ako reštaurácia.

Kúpalisko Matador

Adresa: Údernícka 20

Stav: Dobrý - revitalizovaný

Rok: 1963

Autor:

Popis:

Do areálu kúpaliska, ktoré sa nachádza v tesnej blízkosti areálu továrne Matador a v roku 1963 jeho zriaďovateľom bola Telovýchovná jednota Iskra Matador, sa vchádza cez vstup nachádzajúci sa v strede prízemnej dlhej budovy, vo vnútri ktorej sú šatne, WC a ďalšia vybavenosť a ktorá z vnútornej strany areálu funguje ako čiastočne zastrešená tribúna pri veľkom bazéne (50 x 25 m). Okrem tohto bazéna sa tu nachádza aj bazén pre neplavcov (25 x 12 m) a 2 malé detské bazény. Kúpalisko malo kapacitu 4000 ľudí. 7. augusta 1965 sa tu konali Medzinárodné majstrovstvá v plávaní. Po roku 1989 závod Matador zanikol a vodu vyhrievala súkromná firma, ktorá značne zvýšila vstupné, preto klesla návštevnosť a areál chátral. V roku 2011 bolo kúpalisko rekonštruované a dotácie získava z Bratislavského samosprávneho kraja. Bazény sa využívajú aj na tréningy a turnaje vo vodnom póle. V rámci 20 metrového bazéna bol nainštalovaný tobogan.

Bývalý mestský hostinec Leberfinger

Adresa: Viedenská cesta

Stav: Dobrý - revitalizovaný

Rok: 1759

Autor:

Popis:

Pôvodne prízemný objekt v tvare písmena L v súčasnosti s obytným podkrovím má tvar písmena U. Pôvodne to bol mestský zájazdny hostinec, ktorý sa spomína už v roku 1759. V júni roku 1809 v dôsledku bojov s napoleónskym vojskom v priestore Sadu Janka Kráľa a v dôsledku záplav začiatkom toho istého roku bol pravdepodobne zničený objekt hostinca nanovo vybudovaný, rozšírený, tak ako jeho podobu zachytil aj plán z roku 1820. Túto podobu si areál hostinca zachoval až do 90. rokov 20. storočia, kedy sa objekt prestal využívať, chátral a vyhorel. Koncom 20. storočia bola budova bývalého hostinca zrekonštruovaná, je v nej reštaurácia a priestory na ubytovanie. Keďže to bol pôvodne mestský objekt tak nad hlavným vstupom, ktorý sa nachádza v strede pôvodne 10 okennej fasády (5 okien vpravo a 5 vľavo od vstupu) od Viedenskej cesty, je znak mesta Bratislavy.

Incheba expo

Adresa: Viedenská cesta

Stav: Priemerný

Rok: 1995

Autor: Ing. arch. Vladimír Dedeček

Popis:

Výstavisko Incheba Expo je najväčší výstavný komplex v Bratislave. Nachádza sa na pravom brehu Dunaja, v bratislavskej mestskej časti Petržalka.

Projekt vytvoril architekt Vladimír Dedeček. V pôvodnom projekte sa počítalo s tým, že komplex sa stane základom nového centra mesta, počítalo sa s veľkou výstavbou a mnohými objektami, ako aj s prístavom na Dunaji. Celý projekt nebol kvôli finančnej náročnosti realizovaný, neskôr bol prepracovaný a zrealizovaný v obmedzenom rozsahu.

Meno Incheba je skratkovým slovom anglického INternational CHEmical BratislavA.

Divadlo Aréna

Adresa: Viedenská cesta 10 2374

Stav: Dobrý - revitalizovaný

Rok: 1898

Autor:

Popis:

Divadlo Aréna je historicky najstaršou divadelnou budovou, ktorá je dodnes aktívnou divadelnou scénou. Svojou tradíciou patrí medzi najstaršie divadlá v Bratislave. Založené bolo v roku 1828 na petržalskom brehu Dunaja, v blízkosti historického verejného parku. Spočiatku slúžilo ako letné divadlo – nekrytý amfiteáter, preto dostalo názov Aréna.

V roku 1898 na jej mieste postavili novú budovu, ktorej vzhľad ostal od tých čias až do dnešnej doby takmer nezmenený. Od vzniku divadla až do konca druhej svetovej vojny účinkovalo v Divadle Aréna množstvo maďarských, rakúskych a nemeckých divadelných spoločností. Jednou z nich bolo i dnes populárne viedenské divadlo Theater an der Wien, ktoré tu pravidelne hrávalo od roku 1921.”

V roku 1994 slovenský mím MILAN SLÁDEK založil Nadáciu za obnovenie Divadla Aréna a v nasledujúcom roku sa začala čiastková obnova, nevyhnutná pre prevádzku divadla.

Divadlo v roku 2023 prešlo rozsiahlov rekonštrukciou

Aucafé

Adresa: Viedenská cesta 12

Stav: Replika

Rok: 2003

Autor:

Popis:

V súčasnosti na mieste pôvodnej budovy kaviarne stojí novostavba Au café, postavená v roku 2003 na základe iniciatívy herca Ľuba Romana a nesie niektoré znaky pôvodnej budovy kaviarne. Tá bola postavená v roku 1827 pod menom Au café a už vtedy slúžila ako kaviareň. Objekt mal pozdĺžny pôdorys s predstavaným portikom. Kaviareň bola významným miestom pohostinstva (určitý čas patrila kaviareň Palugyayovcom) a zábavy (často tu koncertovali rôzne hudobné kapely, skupiny). Pôvodný objekt bol asanovaný v 60. rokoch 20. storočia.

Budova nástupnej stanice propeleru

Adresa: Viedenská cesta 14

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1930

Autor: Emil Belluš

Popis:

Dve drobné stavby prístavísk na brehu Dunaja (na ľavom brehu- Námestie Ľ. Štúra, na pravom brehu – Viedenská cesta) pre propeler – loď, ktorá premáva medzi bratislavskými dunajskými brehmi – postavili podľa projektu architekta Emila Belluša v roku 1930. V staniciach boli čakárne a pokladne na predaj lístkov. Obe nástupištia sú prízemné stavby vo funkcionalistickom duchu s citlivo riešenou prevádzkou. V súčasnosti je ľavobrežné prístavisko prestavané podľa konceptu architekta J. Bahnu na objekt reštaurácie.

Nemecký veslársky klub

Adresa: Viedenská cesta 22

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1931

Autor: Josef Konrad

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Budova Nemeckej veslárskej jednoty Donau na pravom brehu Dunaja je kľúčové dielo architekta Josefa Konrada, ktorý sa v druhej polovici 20. storočia zviditeľnil aj vo Veľkej Británii. Konrad bol nositeľom myšlienok novej funkcionalistickej architektúry.

Bývalý Nemecký veslársky klub patrí medzi niekoľko málo objektov modernej architektúry na Slovensku, ktoré možno porovnať so špičkovými stavbami európskej moderny. Postavili ho v roku 1931 a je jedným z dvoch predstaviteľov klubovej architektúry na Slovensku.

Táto budova, ktorá využíva prvky lodnej estetiky, pripomínajúca veľký parník – s terasou, podpalubím a kapitánskym mostíkom na vrchole, dlho plnila svoju pôvodnú funkciu. Jednoduchý železobetónový skelet umožnil veľkorysú pôdorysnú členenie. Výraz objektu vytvára kombinácia hladkých bielych stien a veľkých presklených plôch. Celková hmotová skladba objektu pripomína výstavbu lode.

Vertikálnym jadrom kompozície je vysoký presklenný hranol schodiskového priestoru. Od neho sa do troch strán rozkladajú jednotlivé podlažia – paluby. Ich horizontalitu podporujú aj dva rady nad sebou umiestnených pásových okien, ktoré sú na zaoblených nárožiach najcharakteristickejším prvkom objektu. Lodná estetika (horizontálne trúbkové zábradlie, pásové a okrúhle kajutové okná, paluby), sa – napriek tomu, že ide o veľmi populárne funkcionalistické motívy – vyskytujú v slovenskej architektúre len ojedinelé.

V 90. rokoch v nej sídlil archív STV a v spodnej časti fungovala prevádzka mládežníckeho klubu. Od roku 2005 je budova súkromným majetkom. Objekt je zachovaný takmer v pôvodnom, avšak značne devastovanom stave – dispozícia spodného podlažia bola iba mierne pozmenená, zachované sú kovové rámy okien, kozub a drevená podlaha na druhom podlaží, madlá aj zábradlia schodiska a terás. Aj keď sú v súčasnosti všetky dvere a okná zadebnené, budova, ktorá je národnou kultúrnou pamiatkou, chátra a jej osud je zatiaľ nejasný.

Elegantný klub Donau, ako ho volali Bratislavčania, tvorí spolu s neďalekou budovou Slovenského veslárskeho klubu mimoriadne zaujímavý pôvodný komplex funkcionalistickej architektúry.

Slovenský veslársky klub

Adresa: Viedenská cesta 24

Stav: Dobrý - revitalizovaný

Rok: 1930

Autor: Emil Belluš

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Budovu Slovenského veslárskeho klubu, postavenú v roku 1931, naprojektoval významný slovenský architekt Emil Belluš. Je postavená vo funkcionalistickom štýle. Pôvodné veľké sklenené plochy boli neskôr odstránené kvôli lepšej tepelnej izolácii. V časti budovy sa dnes nachádza reštaurácia Aušpic

Vodná veža

Adresa: Viedenská cesta 8

Stav: Prebieha revitalizácia

Rok: okolo 1899

Autor:

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Veža slúžila v minulosti na zásobovanie divadla vodou a zároveň ako vodojem pre veľkú časť Petržalky. Mestský vodovod vybudovali v hlavnom meste koncom 19. storočia, Petržalka prišla na rad až neskôr. Dovtedy jeho úlohu prebrala vodná veža. Na jej vrchol ste kedysi mohli vyjsť po schodoch, no už niekoľko rokov je zatvorená. Strechu poškodil silný vietor, preto ju museli odmontovať. Veža i pozemok pod ňou patria Bratislavskému samosprávnemu kraju. V roku 2004 bola vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku.

Dom strojníka vodárenskej veže

Adresa: Viedenská cesta 8

Stav: Dobrý

Rok: okolo 1899

Autor:

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Dom obsluhy, dom strojníka vodárenskej veže, bol postavený okolo roku 1899 v historizujúcom štýle. Upravovaný bol v 40.rokoch 20.storočia. Solitérny dom má obdĺžnikový pôdorys, jednotraktovú dispozíciu, je jednopodlažný. Stojí pri vodárenskej veži v areáli Divadla Aréna na Viedenskej ceste 8 v Sade Janka Kráľa. Za pamiatkový objekt bol vyhlásený v roku 2004.

Nový most/Most SNP

Adresa: Most SNP 1

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1972

Autor: Arpád Tesár, Jozef Zvara, Jozef Lacko, Ladislav Kušnír a Ivan Slameň

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Most SNP (od roku 1993 do 28. augusta 2012 Nový most) je jednopylónový, ocelový, cestný, zavesený most vejárového dizajnu cez Dunaj v Bratislave. Je to jediný most v Bratislave, ktorý nemá žiadny pilier v prúde rieky Dunaj, čím je to bratislavský most s najväčším hlavným rozpätím a tým vo všeobecnosti klasifikovaný ako najväčší v Bratislave. V roku 2001 bol vyhlásený za stavbu storočia na Slovensku v kategórii mostné stavby. Most patrí do asociácie World Federation of Great Towers, pričom je to 28. a najnižšia stavba tejto asociácie a súčasne jediná stavba tejto asociácie, ktorá slúži ako pylón mosta. Od 16. mája 2018 je most národná kultúrna pamiatka. V medzinárodnej architektonickej súťaži zvíťazil iný návrh, no z ekonomických dôvodov sa rozhodlo pre návrh, ktorý skončil až na štvrtom mieste.[chýba zdroj] Postavili ho v rokoch 1967 až 1972 spoločnosti Doprastav Bratislava a Hutní montáže Ostrava podľa projektu inžinierov Arpáda Tesára a Jozefa Zvaru a architektov Jozefa Lacka, Ladislava Kušnára a Ivana Slameňa. Do užívania bol daný 26. augusta 1972. V čase projektovania bol zaveseným mostom s najväčším rozpätím poľa na svete, kým ho však dokončili zaradil sa na štvrté miesto. Z dôvodu jeho výstavby bola zbúraná značná časť bratislavského Podhradia vrátane historicky hodnotných častí Vydrice a synagógy v maurskom štýle. Významne však urýchlil dopravu a tým aj rozvoj petržalského sídliska.

Na súťaži sa zúčastnilo 18 kolektívov.

I. cenu získal autorský kolektív: M. Beňuška, I. /?/ Braun, I. Hyža a R. Lamprecht.

II. cena: J. Hajnic, V. Hess, I. Kňourek a J. Křížek

III. cena: Ľ. Jendreják, I. Stencel, J. Zelina a J. Virčík

Budova školy na Zadunajskej

Adresa: Zadunajská cesta 27

Stav: Dobrý

Rok: 1928

Autor:

Popis:

Objekt v súčasnosti využívaný po rekonštrukcii v r. 2000 na účely súkromného gymnázia Mercury. Počas I. československej republiky v rokoch 1918–1938 slúžil pre potreby 5-triednej štátnej ľudovej školy s nemeckým a slovenským vyučovacím jazykom (ul.K.Marxa, resp.Masarykova ul.), počas okupácie v rokoch 1938–1945 tu sídlila Meštianska škola (Hauptschule, Adolf Hitlerstrasse), 6.–10. ročník s vyučovacím jazykom nemeckým. Od januára 1997 sa v budove nachádza Gymnázium Mercury a od roku 2012 Súkromná základná škola, neskôr materská škola. Jedna časť budovy slúži Hasičskému záchrannému zboru. Budova slúžila aj ako Miestny národný výbor.

Po rekonštrukcii v r. 2000 si objekt zachoval zčasti podobu z obdobia I. československej republiky ako to dokumentuje fotografia z tohto obdobia. Dvojpodlažná hlavná budova obdĺžnikového pôdorysu, v jej zadnej časti sa nachádzajú ďalšie dve dvojpodlažné kídla, ktoré tak ako hlavná budova majú šikmú strechu presvetlenú strešnými oknami využívanú pre školské účely. Hlavný vstup je riešený štyrmi poloblúkovými stĺpmi, medzi 1. a 2. a 3.a 4. sú úzke vysoké okná, také, aké sú aj na prvom podlaží (3 osová fasáda).

Zdravotné stredisko

Adresa: Záporožská 12

Stav: Dobrý

Rok: 1957

Autor:

Popis:

Budovu začali stavať v roku 1950 ako nemocnicu. V roku 1952 bola výstavba z dôvodu nedostatku financií pozastavená a v rokoch 1955 - 1957 dokončená ako poliklinika.

Pavilónová škola

Adresa:	Záporožská 8
Stav:	Dobrý
Rok:	1961
Autor:	Vladimír Dedeček

Popis:

Päť pavilónov bývalej Základnej školy na Lysenkovej 64, ktoré boli spojené pergolami, pod ktorými mohli prechádzať žiaci za skoro každého počasia bol významný architekt Vladimír Dedeček. Súbor školských budov bol postavený v rokoch 1959- 1961. Projekt školy je z roku 1958.

Škola mala 24. tried pre žiakov. Školské kmeňové pavilóny s hĺbkovými priečnymi triedami boli orientované okolo vertikálneho komunikačného uzla. Triedy sú osvetľované bilaterálne "cez roh". Pavilóny majú murovanú konštrukciu s prefabrikovanými stropmi. Dedečkov projekt využili viacerí architekti v lokalitách po celom Slovensku a dodnes patrí k najkvalitnejším typovým školským projektom. Ďalšie školy tohto typu realizovali v Bratislave v Petržalke (Záporožská 8), na Kramároch (Cádrova 23), v Ružinove (Nevádzova 3, Tokajicka 94) ale aj v Malackách (Ulica 1. Mája).

Päť pavilónov bolo rozdelených takto:

- 1.1. Stupeň základnej školy – tri podlažia
2. Stupeň základnej školy, v podzemí priestor pre dielne, v ktorých žiaci robili odbornú činnosť a pioniersku klubovňu – tri podlažia.
3. Pavilón pre odborné učebne zemepisu, fyziky, chémie a školská knižnica, školnícky byt – dnes patrí tento pavilón Polícii Slovenskej republiky a vybavujú sa tu občianske preukazy a cestovné doklady- pasy.
4. Administratívne priestory základnej školy na 1. poschodí a riaditeľstvo, v spodnej časti jedáleň.
5. Telocvičňa, šatne.

Škola bola koncipovaná ako pavilónová škola s možnosťou prechádzať na jednotlivé vyučovacie hodiny pod pergolami, aby žiaci boli počas prestávok na vzduchu- psychohygienu. Možnosť tráviť veľké prestávky (20 min.) prechádzkou pod pergolami a vonku sa dodržiavala dôsledne skoro za každého počasia.

V areáli sa nachádza socha (ruského)žiaka, ktorý na tabuľu píše slová Miru Mir (Svetu mier) v azbuke. Je to dielo sochára Ladislava Majerského z roku 1964, vytvorené z hoříckého pieskovca s rozmermi 243x100x83 cm. Dielo sa volá Mier.

Budova školy, Ovsišťe

Adresa: Kočánkova 1

Stav: Dobrý

Rok: zač. 20. stor.

Autor:

Popis:

Škola slúžila pre potreby obyvateľov Ovsišťa. Dnes slúži ako rodinný dom.

Budova výpravnej budovy a colnice Viedenskej električky

Adresa: Bratská ulica

Stav: Dobrý

Rok: 1913

Autor:

Popis:

Najdôležitejším bodom uhorského úseku trate Viedenskej električky bol uzol Kopčany. Zaujímavosťou je, že stanica Kopčany nebola od začiatku výstavby a spustenia trate Viedenskej električky (ďalej len VE), t.j. 1.2. 1914, miestom nastupovania a vystupovania cestujúcich. Budova a koľajisko slúžili iba k výmene vozňov kvôli rozchodu koľajníc.

Kopčany na trati VE zahŕňali viacero objektov, počnúc depom, ktoré malo päť koľají. Z prešporskej strany boli štyri koľaje, kde boli deponované jednosmerné motorové vozidlá a vozne, zo strany od Bergu jedna koľaj na odstavenie striedavých lokomotív. Pri depe sa nachádzala výpravná budova. V knihe L. Szójku „Bratislava a železnice“ sa uvádza zaujímavosť, že v budove sa nenachádzala žiadna čakáreň pre cestujúcich. Bola to stanica, kde sa vymieňali lokomotívy medzi mestským a medzimestským traťovým úsekom.

Od roku 1913 tu bola vybudovaná výpravná budova a depo (výmenná stanica) elektrickej železnice medzi Bratislavou a Viedňou, tzv. Viedenskej električky, ktorá bola v prevádzke od roku 1914 do roku 1945. Oba objekty sú v súčasnosti zachované. Budova začala od 1. júna 1922 od účinnosti nového cestovného poriadku slúžiť aj ako miesto československej colnej kontroly. Udalosti druhej svetovej vojny a nové rozdelenie spôsobili, že sa trať Viedenskej električky už nikdy neobnovila a časť trate v Petržalke sa aj zrušila a znefunkčnila.

Budova bola po Druhej svetovej vojne prestavaná na obytný dom pre niekoľko rodín. Dnes je v súkromných rukách, nadstavaná a je doplnená presklenou časťou a disponuje pôvodnou klenbovou pivnicou. V roku 2002 sa v objekte uskutočnila rozsiahla rekonštrukcia, počas ktorej bola k domu pristavaná časť, v ktorej sa nachádza garáž a bytová jednotka. Aktuálne je budova rozdelená na tri časti. Depo Kopčany (výmenná stanica) slúži ako Stredisko miestnej správy a údržby železničných tratí a stavieb (Mechanizačno-dopravnému stredisko Bratislava ŽSR).

Stanica dobrovoľného hasičského zboru

Adresa: Zadunajská cesta 2

Stav: Priemerný

Rok:

Autor:

Popis:

História obecného hasičského zboru v Petržalke sa datuje od roku 1873, keď bol 7. septembra založený prvý dobrovoľný hasičský spolok, ktorý pôsobil na území vtedajšieho Uhorska. Spolok pozostával z 32 mužov. Hasičov vycvičil inštruktor bratislavských hasičov Július Voit a veliteľom sa stal p. Frauenrieder.

Spolok vlastnil jednu zastaralú striekačku, a tak bolo rozhodnuté o zakúpení novej. Na slávnostnom odovzdaní striekačky sa zúčastnila delegácia bratislavských hasičov pod vedením ich kapitána p. Martinenga. V nedeľu 14. septembra 1873 sa uskutočnil prvý cvičný pochod petržalského dobrovoľného hasičstva.

Prvá výročná slávnosť založenia petržalského hasičstva sa konala 28. júna 1874. Hasiči sa zhromaždili o 6:00 ráno a pochodovali k Aukaviarni, aby tam privítali hostí.

Vojenské objekty

Mestská časť Bratislava–Petržalka má na svojom území viacero objektov z obdobia Napoleonských bojov a z obdobia 2. svetovej vojny.

Pri týchto objektoch sa bojovalo iba počas oslobodzovacích bojov, medzi okupačnými nemeckými a maďarskými jednotkami na jednej strane a Červenou armádou na strane druhej.

B-S 1 "Štěrковиště"

Adresa:	Pečniansky les
Stav:	Dobrý - revitalizovaný
Rok:	1936
Autor:	ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Objekt československého pohraničního opevnenia budovaného okolo hraníc Československej republiky v rokoch 1935-38, najdokonalejšieho pevnostného systému európskeho kontinentu.

Projektovanie a realizáciu opevnenia v teréne zabezpečovalo Ředitelství opevňovacích prací, zákazku na výstavbu opevnenia v Petržalke vyhrala významná bratislavská stavebná firma Ing. Rudolf Frič. Do budovaného moderného opevnenia boli začlenené aj staršie vojenské objekty z r. 1933-35. Najsilnejšie a najzachovalejšie objekty čs. opevnenia v rámci Slovenska sa nachádzajú práve na opevnení bratislavského predmostia, teda v Petržalke. V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením.

Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.-80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S 1 „Štěrковиště“ je prvý z línie opevnenia na severe Pečnianskeho lesa, leží v záplavovej zóne. Bol postavený neďaleko brehu Dunaja. Vybetónovaný bol 05.-12. 12. 1936. Po opustení armádou bolo vnútorné vybavenie B-S 1 rozkradnuté zahraničnými vojenskými múzeami. Je v súkromnom vlastníctve.

B-S 2 "Mulda"

Adresa: Pečnianský les

Stav: Priemerný

Rok: 1936

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Objekt československého pohraničného opevnenia budovaného okolo hraníc Československej republiky v rokoch 1935-38, najdokonalejšieho pevnostného systému európskeho kontinentu.

Projektovanie a realizáciu opevnenia v teréne zabezpečovalo Ředitelství opevňovacích prací, zákazku na výstavbu opevnenia v Petržalke vyhrala významná bratislavská stavebná firma Ing. Rudolf Frič. Do budovaného moderného opevnenia boli začlenené aj staršie vojenské objekty z r. 1933-35. Najsilnejšie a najzachovalejšie objekty čs. opevnenia v rámci Slovenska sa nachádzajú práve na opevnení bratislavského predmostia, teda v Petržalke. V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením.

Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.-80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S 2 „Mulda“ je druhý ťažký objekt v línii Pečnianskeho lesa. Nachádza sa v záplavovej zóne. Vybetónovaný bol 15.-20. 12. 1936. Po opustení armádou bolo vnútorné vybavenie B-S 2 rozkradnuté zahraničnými vojenskými múzeami. Je v súkromnom vlastníctve.

B-S 3 "Paseka"

Adresa: Pečnianský les

Stav: Priemerný

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Objekt československého pohraničného opevnenia budovaného okolo hraníc Československej republiky v rokoch 1935–38, najdokonalejšieho pevnostného systému európskeho kontinentu.

Projektovanie a realizáciu opevnenia v teréne zabezpečovalo Ředitelství opevňovacích prací, zákazku na výstavbu opevnenia v Petržalke vyhrala významná bratislavská stavebná firma Ing. Rudolf Frič. Do budovaného moderného opevnenia boli začlenené aj staršie vojenské objekty z r. 1933–35. Najsilnejšie a najzachovalejšie objekty čs. opevnenia v rámci Slovenska sa nachádzajú práve na opevnení bratislavského predmostia, teda v Petržalke. V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením.

Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.–80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S 3 „Paseka je tretí ťažký objekt v Pečnianskom lese. Leží v záplavovej zóne. Vybetónovaný bol 04.– 09. 01. 1937. Po opustení armádou bolo vnútorné vybavenie B-S 3 rozkradnuté zahraničnými vojenskými múzeami. Je v súkromnom vlastníctve.

B-S 4 "Lány"

Adresa: Hraničný priechod Berg

Stav: Dobrý - revitalizovaný

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Objekt československého pohraničného opevnenia budovaného okolo hraníc Československej republiky v rokoch 1935-38, najdokonalejšieho pevnostného systému európskeho kontinentu.

Projektovanie a realizáciu opevnenia v teréne zabezpečovalo Ředitelství opevňovacích prací, zákazku na výstavbu opevnenia v Petržalke vyhrala významná bratislavská stavebná firma Ing. Rudolf Frič. Do budovaného moderného opevnenia boli začlenené aj staršie vojenské objekty z r. 1933-35. Najsilnejšie a najzachovalejšie objekty čs. opevnenia v rámci Slovenska sa nachádzajú práve na opevnení bratislavského predmestia, teda v Petržalke. V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením.

Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.-80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S 4 „Lány“ sa nachádza na juhozápadnom okraji Pečnianskeho lesa, výhľad mal na Viedenskú cestu. Rovnako ako ďalšie tri bunkre v Pečnianskom lese, sa nachádza v záplavovej zóne. Po opustení armádou bolo vnútorné vybavenie B-S 4 rozkradnuté zahraničnými vojenskými múzeami. Nachádza sa v ňom múzeum čs. opevnenia. Ako jediný je v pokročilom štádiu rekonštrukcie. Vybetónovaný bol 14.-21. 01. 1937. Starostlivosť o bunker aj okolie vykonáva o.z. Múzeum petržalského opevnenia, ktorého cieľom je dostať bunker do vernej podoby z r. 1938 a vytvoriť v Petržalke sieť vojenských múzeí. Objekt je vo vlastníctve SR v správe VHÚ Bratislava.

Mestská časť Bratislava-Petržalka 2023

B-S 5a "Viedeň I"

Adresa: Diaľnica D2

Stav: Zaniknutý

Rok: 1934

Autor: ZVV Bratislava (Zemské vojenské veliteľství Bratislava)

Popis:

Najstaršie moderné fortifikácie na našom území, ktoré sú známe pod názvom „staré“ alebo „Šnejdárkove“ objekty. V rokoch 1933–35 ich dal ako obranu proti Maďarsku postaviť vtedajší bratislavský zemský vojenský veliteľ, vyslúžiliec franc. cudzineckej légie, vojnový a národný hrdina, armádny generál Josef Šnejdárek. Išlo pôvodne o 9 menších bunkrov, ktoré boli v r. 1937 začlenené do moderného systému petržalského opevnenia. 4 z nich boli zničené v 70.-80. rokoch pri výstavbe sídliska, 5 dodnes stojí.

V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením. Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.-80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S 5a bol situovaný v násype Viedenskej cesty smerom k B-S 4. Po skončení vojny bol značne poškodený a spolu so susedným objektom B-S 5b asanovaný najneskôr pri výstavbe viaduktu nad diaľnicou D2.

B-S 5b "Viedeň II"

Adresa: Diaľnica D2

Stav: Zaniknutý

Rok: 1934

Autor: ZVV Bratislava (Zemské vojenské veliteľství Bratislava)

Popis:

Najstaršie moderné fortifikácie na našom území, ktoré sú známe pod názvom „staré“ alebo „Šnejdárkove“ objekty. V rokoch 1933–35 ich dal ako obranu proti Maďarsku postaviť vtedajší bratislavský zemský vojenský veliteľ, vyslúžilec franc. cudzineckej légie, vojnový a národný hrdina, armádny generál Josef Šnejdárek. Išlo pôvodne o 9 menších bunkrov, ktoré boli v r. 1937 začlenené do moderného systému petržalského opevnenia. 4 z nich boli zničené v 70.-80. rokoch pri výstavbe sídliska, 5 dodnes stojí.

V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením. Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.-80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S 5b bol situovaný v násype Viedenskej cesty smerom k B-S 6. Po skončení vojny bol značne poškodený a spolu so susedným objektom B-S 5a asanovaný najneskôr pri výstavbe viaduktu nad diaľnicou D2.

B-S 6 "Vrba"

Adresa: Bratská

Stav: Dobrý

Rok: 1934-35

Autor: ZVV Bratislava (Zemské vojenské veliteľství Bratislava)

Popis:

Najstaršie moderné fortifikácie na našom území, ktoré sú známe pod názvom „staré“ alebo „Šnejdárkove“ objekty. V rokoch 1933-35 ich dal ako obranu proti Maďarsku postaviť vtedajší bratislavský zemský vojenský veliteľ, vyslúžilec franc. cudzineckej légie, vojnový a národný hrdina, armádny generál Josef Šnejdárek. Išlo pôvodne o 9 menších bunkrov, ktoré boli v r. 1937 začlenené do moderného systému petržalského opevnenia. 4 z nich boli zničené v 70.-80. rokoch pri výstavbe sídliska, 5 dodnes stojí.

V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením. Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.-80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S 6 stojí v trojuholníku medzi diaľnicou D2, Bratskou ulicou a výjazdom z Bratskej na diaľnicu. Je v súkromnom vlastníctve členov občianskeho združenia B-S-6 Vrba. Nachádza sa v ňom múzeum a ako jediný zo starých bunkrov je rekonštruovaný do pôvodného stavu.

B-S 7 "Cvičiště"

Adresa: Diaľnica D2

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1933

Autor: VTLÚ (Vojenský technický a letecký ústav)

Popis:

Najstaršie moderné fortifikácie na našom území, ktoré sú známe pod názvom „staré“ alebo „Šnejdárkove“ objekty. V rokoch 1933–35 ich dal ako obranu proti Maďarsku postaviť vtedajší bratislavský zemský vojenský veliteľ, vyslúžilec franc. cudzineckej légie, vojnový a národný hrdina, armádny generál Josef Šnejdárek. Išlo pôvodne o 9 menších bunkrov, ktoré boli v r. 1937 začlenené do moderného systému petržalského opevnenia. 4 z nich boli zničené v 70.-80. rokoch pri výstavbe sídliska, 5 dodnes stojí.

V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením. Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.-80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

Jedná sa o prvý vybetónovaný bunker v Petržalke. Objekt je vo vlastníctve SR v správe VHÚ Bratislava.

B-S 8 "Hřbitov"

Adresa: Kopčianska

Stav: Dobrý - revitalizovaný

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Objekt československého pohraničního opevnenia budovaného okolo hraníc Československej republiky v rokoch 1935–38, najdokonalejšieho pevnostného systému európskeho kontinentu.

Projektovanie a realizáciu opevnenia v teréne zabezpečovalo Ředitelství opevňovacích prací, zákazku na výstavbu opevnenia v Petržalke vyhrala významná bratislavská stavebná firma Ing. Rudolf Frič. Do budovaného moderného opevnenia boli začlenené aj staršie vojenské objekty z r. 1933–35. Najsilnejšie a najzachovalejšie objekty čs. opevnenia v rámci Slovenska sa nachádzajú práve na opevnení bratislavského predmostia, teda v Petržalke. V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením.

Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.–80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

Po opustení armádou bolo vnútorné vybavenie B-S 8 rozkradnuté zahraničnými vojenskými múzeami. B-S 8 „Hřbitov“ sa nachádza na konci Kopčianskej ulice, za vojenským cintorínom z 1. sv. vojny. Je stavebne najväčší z petržalských bunkrov, je v ňom vojenské múzeum. Vybetónovaný bol 15.–21. 03. 1937. Stará sa oň o.z. Zachráňme petržalské bunkre. Objekt je vo vlastníctve SR v správe VHÚ Bratislava.

B-S 9 „Kittsee“

Adresa: Kopčianska

Stav: Priemerný

Rok: 1933

Autor: VTLÚ (Vojenský technický a letecký ústav)

Popis:

Najstaršie moderné fortifikácie na našom území, ktoré sú známe pod názvom „staré“ alebo „Šnejdárkove“ objekty. V rokoch 1933–35 ich dal ako obranu proti Maďarsku postaviť vtedajší bratislavský zemský vojenský veliteľ, vyslúžiliec franc. cudzineckej légie, vojnový a národný hrdina, armádny generál Josef Šnejdárek. Išlo pôvodne o 9 menších bunkrov, ktoré boli v r. 1937 začlenené do moderného systému petržalského opevnenia. 4 z nich boli zničené v 70.-80. rokoch pri výstavbe sídliska, 5 dodnes stojí.

V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením. Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.-80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S 9 „Kittsee“ sa nachádza na konci Kopčianskej ulice, pri križovatke k Nesto. V minulosti bol na ňom malý strážny domček, kvôli maskovaniu. Pozostatkom domčeka bol komín, ktorý spadol v okolo r. 2012. Objekt je vo vlastníctve SR v správe VHÚ Bratislava.

B-S 10 "Tři hranice"

Adresa:	Diaľnica D2
Stav:	Dobrý
Rok:	1934-35
Autor:	ZVV Bratislava (Zemské vojenské veliteľství Bratislava)

Popis:

Najstaršie moderné fortifikácie na našom území, ktoré sú známe pod názvom „staré“ alebo „Šnejdárkove“ objekty. V rokoch 1933-35 ich dal ako obranu proti Maďarsku postaviť vtedajší bratislavský zemský vojenský veliteľ, vyslúžilec franc. cudzineckej légie, vojnový a národný hrdina, armádny generál Josef Šnejdárek. Išlo pôvodne o 9 menších bunkrov, ktoré boli v r. 1937 začlenené do moderného systému petržalského opevnenia. 4 z nich boli zničené v 70.-80. rokoch pri výstavbe sídliska, 5 dodnes stojí.

V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením. Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.-80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S 10 „Tři hranice“ stojí neďaleko bývalého trojhraničia, bodu spájajúceho niekdajšie štátne hranice Československa, Rakúska a Maďarska. Je najväčší zo „starých“ objektov. Je v súkromnom vlastníctve, bol zrevitalizovaný do podoby oddychového miesta s možnosťou prenájmu a zážitkového prespania.

B-S II "Janík"

Adresa:	Lietavská
Stav:	Zaniknutý
Rok:	1934-35
Autor:	ZVV Bratislava (Zemské vojenské veliteľství Bratislava)

Popis:

Najstaršie moderné fortifikácie na našom území, ktoré sú známe pod názvom „staré“ alebo „Šnejdárkove“ objekty. V rokoch 1933-35 ich dal ako obranu proti Maďarsku postaviť vtedajší bratislavský zemský vojenský veliteľ, vyslúžilec franc. cudzineckej légie, vojnový a národný hrdina, armádny generál Josef Šnejdárek. Išlo pôvodne o 9 menších bunkrov, ktoré boli v r. 1937 začlenené do moderného systému petržalského opevnenia. 4 z nich boli zničené v 70.-80. rokoch pri výstavbe sídliska, 5 dodnes stojí.

V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením. Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.-80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S II „Janík“ sa nachádzal za dnešnou zastávkou Budatínska na ul. Lietavská. Asanovaný.

B-S 12 "Oroszvár"

Adresa:	Betliarska-Antolská
Stav:	Zaniknutý
Rok:	1933
Autor:	ZVV Bratislava (Zemské vojenské veliteľství Bratislava)

Popis:

Najstaršie moderné fortifikácie na našom území, ktoré sú známe pod názvom „staré“ alebo „Šnejdárkove“ objekty. V rokoch 1933–35 ich dal ako obranu proti Maďarsku postaviť vtedajší bratislavský zemský vojenský veliteľ, vyslúžilec franc. cudzineckej légie, vojnový a národný hrdina, armádny generál Josef Šnejdárek. Išlo pôvodne o 9 menších bunkrov, ktoré boli v r. 1937 začlenené do moderného systému petržalského opevnenia. 4 z nich boli zničené v 70.-80. rokoch pri výstavbe sídliska, 5 dodnes stojí.

V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením. Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.-80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S 12 „Oroszvár“ bol asanovaný. Pôvodne stál v križovatke Betliarska – Antolská.

B-S 13 "Stoh"

Adresa: Janíkovské Role

Stav: Dobrý

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Objekt československého pohraničního opevnenia budovaného okolo hraníc Československej republiky v rokoch 1935–38, najdokonalejšieho pevnostného systému európskeho kontinentu.

Projektovanie a realizáciu opevnenia v teréne zabezpečovalo Ředitelství opevňovacích prací, zákazku na výstavbu opevnenia v Petržalke vyhrala významná bratislavská stavebná firma Ing. Rudolf Frič. Do budovaného moderného opevnenia boli začlenené aj staršie vojenské objekty z r. 1933–35. Najsilnejšie a najzachovalejšie objekty čs. opevnenia v rámci Slovenska sa nachádzajú práve na opevnení bratislavského predmestia, teda v Petržalke. V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením.

Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.–80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S 13 „Stoh“ stojí na Betliarskej ulici, pri premostení ponad Chorvátske rameno k betonárke ALAS. Vybetónovaný bol 28.02.–05. 03. 1937. Objekt je vo vlastníctve Hlavného mesta SR Bratislava.

B-S 14 "Duna"

Adresa: Zátoka Zuzana

Stav: Dobrý

Rok: 1934

Autor: ZVV Bratislava (Zemské vojenské veliteľství Bratislava)

Popis:

Najstaršie moderné fortifikácie na našom území, ktoré sú známe pod názvom „staré“ alebo „Šnejdárkove“ objekty. V rokoch 1933–35 ich dal ako obranu proti Maďarsku postaviť vtedajší bratislavský zemský vojenský veliteľ, vyslúžiliec franc. cudzineckej légie, vojnový a národný hrdina, armádny generál Josef Šnejdárek. Išlo pôvodne o 9 menších bunkrov, ktoré boli v r. 1937 začlenené do moderného systému petržalského opevnenia. 4 z nich boli zničené v 70.-80. rokoch pri výstavbe sídliska, 5 dodnes stojí.

V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením. Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.-80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S 14 Duna stojí medzi hrádzou a zátokou Zuzana. Nesie stopy po ťažkom ostreľovaní z oslobodzovacích bojov z apríla 1945. Je v súkromnom vlastníctve.

B-S 15 "Ostrov"

Adresa: Zátoka Zuzana

Stav: Dobrý

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Objekt československého pohraničného opevnenia budovaného okolo hraníc Československej republiky v rokoch 1935–38, najdokonalejšieho pevnostného systému európskeho kontinentu.

Projektovanie a realizáciu opevnenia v teréne zabezpečovalo Ředitelství opevňovacích prací, zákazku na výstavbu opevnenia v Petržalke vyhrala významná bratislavská stavebná firma Ing. Rudolf Frič. Do budovaného moderného opevnenia boli začlenené aj staršie vojenské objekty z r. 1933–35. Najsilnejšie a najzachovalejšie objekty čs. opevnenia v rámci Slovenska sa nachádzajú práve na opevnení bratislavského predmostia, teda v Petržalke. V septembri 1938 bolo opevnenie Petržalky kompletne dokončené a pripravené. Nádeje na obranu a ďalšia výstavba opevnenia boli však prerušené podpísaním Mníchovskej dohody západnými mocnosťami, na základe ktorej malo Československo odovzdať väčšinu svojho pohraničného územia aj s už vybudovaným opevnením.

Počas 2.sv. vojny slúžilo opevnenie v Petržalke pre účely výcviku nemeckej armády, v období socializmu sa ocitlo v hraničnom pásme a bolo využívané armádou až do 90. rokov 20. storočia. Pri stavebnom rozmachu v 70.–80. rokoch museli mnohé z objektov ustúpiť rozširujúcej sa výstavbe.

B-S 15 „Ostrov“ stojí v chránenom areáli Starohájskeho ostrova, na jeho samom špici pri zátok Zuzana. Vybetónovaný bol 16.–21. 02. 1937. V 90. rokoch 20. stor. tu vznikol „Military Camp“, vôbec prvé vojenské múzeum v bunkri v Petržalke. Žiaľ kvôli vedeniu vtedajšej petržalskej samosprávy toto múzeum zaniklo a vybavenie bolo rozkradnuté. Je v súkromnom vlastníctve.

B-SV 1

Adresa: Diaľnica D2

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1938

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Jedná sa o jedno zo štyroch stanovišť veliteľstva roty. Stavané boli od decembra 1937 do apríla 1938, umiestnené boli hlbšie za líniou opevnenia. Tieto objekty sú v rámci československého opevnenia unikátom, nakoľko nikde inde okrem Petržalky neboli postavené. Všetky jestvujúce sú v súkromnom vlastníctve.

B-SV 1 sa nachádza v Pečnianskom lese v blízkosti diaľnice D2 z východnej strany.

B-SV 2

Adresa: Kaukazská

Stav: Dobrý

Rok: 1938

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Jedná sa o jedno zo štyroch stanovišť veliteľstva roty. Stavané boli od decembra 1937 do apríla 1938, umiestnené boli hlbšie za líniou opevnenia. Tieto objekty sú v rámci československého opevnenia unikátom, nakoľko nikde inde okrem Petržalky neboli postavené. Všetky jestvujúce sú v súkromnom vlastníctve.

B-SV 2 stojí na ulici Kaukazská pri cintoríne.

B-SV 7

Adresa: Šintavská

Stav: Zaniknutý

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Jedná sa o jedno zo štyroch stanovišť veliteľstva roty. Stavane boli od decembra 1937 do apríla 1938, umiestnené boli hlbšie za líniou opevnenia. Tieto objekty sú v rámci československého opevnenia unikátom, nakoľko nikde inde okrem Petržalky neboli postavené.

B-SV 3 stál na Šintavskej ulici medzi zastávkou Holíčska a parkoviskom. Zlikvidovaný koncom 70.rokov.

B-SV 4

Adresa: Dolnozemská cesta

Stav: Dobrý

Rok: 1938

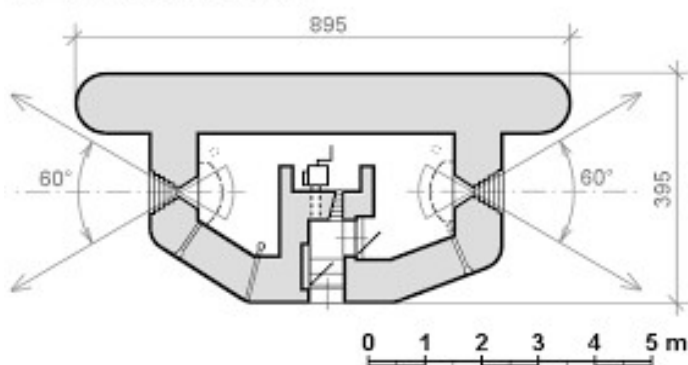
Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Jedná sa o jedno zo štyroch stanovišť veliteľstva roty. Stavané boli od decembra 1937 do apríla 1938, umiestnené boli hlbšie za líniou opevnenia. Tieto objekty sú v rámci československého opevnenia unikátom, nakoľko nikde inde okrem Petržalky neboli postavené. Všetky jestvujúce sú v súkromnom vlastníctve.

B-SV 4 Stojí vedľa Dolnozemskej cesty v smere do mesta pred ČS Slovnaft.

A - 180 ZESÍLENÝ

B-S I

Adresa: Diaľnica D2

Stav: Zaniknutý

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Jednalo sa o jeden z piatich doplňujúcich objektov československého opevnenia z r. 1935–1938 v Petržalke, vybudovaných koncom roku 1937 ako druhý sled obrany, postavených za hlavnou líniou.

B-S I bol klasický ľahký objekt vz. 37 (tzv. „řopík“), v prevedení A-180 Z. Nachádzal sa pri diaľnici D2, medzi Viedenskou cestou a bunkrom B-S 6. Zlikvidovaný.

B-S II

GPS: 48.121168, 17.081571

Stav: Priemerný

Rok: 1937

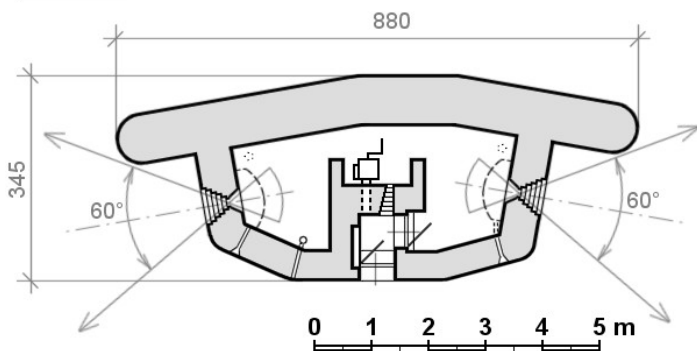
Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Jedná sa o jeden z piatich doplňujúcich objektov československého opevnenia z r. 1935-1938 v Petržalke, vybudovaných koncom roku 1937 ako druhý sled obrany, postavených za hlavnou líniou.

B-S II je podzemný železobetónový objekt, ktorý tvoril úkryt pre poľný protitankový kanón a jeho obsluhu. Je jediný postavený svojho druhu. Nachádza sa v poli medzi Viedenskou cestou a bunkrom B-S 6.

A - 200

B-S III

Adresa: Dialnica D2

Stav: Zaniknutý

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Jednalo sa o jeden z piatich doplňujúcich objektov československého opevnenia z r. 1935–1938 v Petržalke, vybudovaných koncom roku 1937 ako druhý sled obrany, postavených za hlavnou líniou.

B-S III bol klasický ľahký objekt vz. 37 (tzv. „řopík“), v prevedení A-200 Z. Nachádzal sa za diaľnicou D2, približne na úrovni bunkra B-S 7. Zlikvidovaný.

B-S IV

Adresa: Panónska cesta

Stav: Zaniknutý

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Jednalo sa o jeden z piatich doplňujúcich objektov československého opevnenia z r. 1935-1938 v Petržalke, vybudovaných koncom roku 1937 ako druhý sled obrany, postavených za hlavnou líniou.

B-S IV bol ako jediný objekt čs. opevnenia vybudovaný v najnižšej, I. triede odolnosti. Na oboch stranách mal guľometnú výzbroj, mal jeden pozorovací zvon, bol v ňom úkryt pre poľný protitankový kanón a mal podzemné podlažie. Nachádzal sa pri betónovej ploche oproti predajni AAA auto, vedľa Panónskej cesty, pri bývalej čerpacej stanici. Zlikvidovaný.

B-S V

Adresa:	Znievska 23
Stav:	Zaniknutý
Rok:	1937
Autor:	ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Jednalo sa o jeden z piatich doplňujúcich objektov československého opevnenia z r. 1935–1938 v Petržalke, vybudovaných koncom roku 1937 ako druhý sled obrany, postavených za hlavnou líniou.

B-S V bol klasický ľahký objekt vz. 37 (tzv. „řopík“), v prevedení A-180 N. Stál pred bytovým domom Znievska č. 23 z východnej strany. Zlikvidovaný.

Protitanková priekopa Bunker B-S 4 (I'ová)

Adresa: Hraničný priechod Berg

Stav: Zaniknutý

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Priekopa proti útočnej vozbe bola najúčinnnejším, ale aj finančne najnákladnejším typom prekážky proti tankom a obrneným vozidlám. Vyskytovala sa pri ťažkých objektoch opevnenia v smere pal'by protitankového kanóna. Mala dĺžku 100m, hĺbku 2m, pričom stena z pohľadu od nepriateľa bola vybetónovaná. Jej súčasťou bola aj protipechotná prekážka zo štyroch radov oceľových prekážkových kolíkov vypletených ostnatým drôtom.

Protitanková priekopa pri bunkri B-S 4 bola zničená z doposiaľ neznámych príčin. Ostal po nej v celej dĺžke len základ.

Protitanková priekopa Bunker B-S 8 (I'ová)

Adresa: Kapitulské polia

Stav: Dobrý

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Priekopa proti útočnej vozbe bola najúčinnnejším, ale aj finančne najnákladnejším typom prekážky proti tankom a obrneným vozidlám. Vyskytovala sa pri ťažkých objektoch opevnenia v smere palby protitankového kanóna. Mala dĺžku 100m, hĺbku 2m, pričom stena z pohľadu od nepriateľa bola vybetónovaná. Jej súčasťou bola aj protipechotná prekážka zo štyroch radov oceľových prekážkových kolíkov vyplatených ostnatým drôtom.

Protitanková priekopa Bunker B-S 8 (pravá)

Adresa: Kapitulské polia

Stav: Dobrý

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Priekopa proti útočnej vozbe bola najúčinnnejším, ale aj finančne najnákladnejším typom prekážky proti tankom a obrneným vozidlám. Vyskytovala sa pri ťažkých objektoch opevnenia v smere palby protitankového kanóna. Mala dĺžku 100m, hĺbku 2m, pričom stena z pohľadu od nepriateľa bola vybetónovaná. Jej súčasťou bola aj protipechotná prekážka zo štyroch radov oceľových prekážkových kolíkov vypletených ostnatým drôtom.

Protitanková stena I

Adresa: Jantárová cesta

Stav: Priemerný

Rok: 1944-1945

Autor: Nemecká armáda

Popis:

Protitankové železobetónové steny budovala v rámci "Festung Pressburg" počas 2.svetovej vojny nemecká armáda. Boli v nich zabetónované koristné sovietske strieľne určené pre 45 mm kanón vz.1940 (DOT-4),

23.5.2023 bola pri objekte nájdená munícia (pravdepodobne granát z obdobia 2. sv. vojny).

Protitanková stena 2

Adresa: pole medzi B-S 6 a B-S 8

Stav: Priemerný

Rok: 1944-1945

Autor: Nemecká armáda

Popis:

Protitankové železobetónové steny budovala v rámci "Festung Pressburg" počas 2.svetovej vojny nemecká armáda. Boli v nich zabetónované koristné sovietske strieľne určené pre 45 mm kanón vz.1940 (DOT-4).

Protitanková stena 3

Adresa: pole medzi B-S 6 a B-S 8

Stav: Priemerný

Rok: 1944-1945

Autor: Nemecká armáda

Popis:

Protitankové železobetónové steny budovala v rámci "Festung Pressburg" počas 2.svetovej vojny nemecká armáda. Boli v nich zabetónované koristné sovietske strieľne určené pre 45 mm kanón vz.1940 (DOT-4).

Protitanková stena 4

Adresa: pole medzi B-S 6 a B-S 8

Stav: Priemerný

Rok: 1944-1945

Autor: Nemecká armáda

Popis:

Protitankové železobetónové steny budovala v rámci "Festung Pressburg" počas 2.svetovej vojny nemecká armáda. Boli v nich zabetónované koristné sovietske strieľne určené pre 45 mm kanón vz.1940 (DOT-4).

Protitanková stena 5

Adresa: pole medzi B-S 6 a B-S 8

Stav: Zaniknutý

Rok: 1944-1945

Autor: Nemecká armáda

Popis:

Protitankové železobetónové steny budovala v rámci "Festung Pressburg" počas 2.svetovej vojny nemecká armáda. Boli v nich zabetónované koristné sovietske strieľne určené pre 45 mm kanón vz.1940 (DOT-4).

Protitanková stena 6

Adresa:	Panónska cesta
Stav:	Zaniknutý
Rok:	1944-1945
Autor:	Nemecká armáda

Popis:

Protitankové železobetónové steny budovala v rámci "Festung Pressburg" počas 2.svetovej vojny nemecká armáda. Boli v nich zabetónované koristné sovietske strielne určené pre 45 mm kanón vz.1940 (DOT-4).

Protitanková stena 7

Adresa:	Panónska cesta
Stav:	Zaniknutý
Rok:	1944-1945
Autor:	Nemecká armáda

Popis:

Protitankové železobetónové steny budovala v rámci "Festung Pressburg" počas 2.svetovej vojny nemecká armáda. Boli v nich zabetónované koristné sovietske strielne určené pre 45 mm kanón vz.1940 (DOT-4).

Káblová komora KK 0732 / B

Adresa: pri trati električky oproti TPD

Stav: Priemerný

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Československé opevnenie z r. 1936-1938, železobetónový podzemný objekt pre spájanie káblových vedení pevnostnej telefónnej siete.

Káblová komora KK 07 / I. / B

Adresa: ul. Starhradská, pri parkovisku

Stav: Priemerný

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Československé opevnenie z r. 1936-1938, železobetónový podzemný objekt pre spájanie káblových vedení pevnostnej telefónnej siete.

Káblová komora KK 05 / I. / B

Adresa: ul. Hrobárska, vľavo od vjazdu k trafostanici

Stav: Priemerný

Rok: 1937

Autor: ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací)

Popis:

Československé opevnenie z r. 1936-1938, železobetónový podzemný objekt pre spájanie káblových vedení pevnostnej telefónnej siete.

Murovaný tank

Adresa: Kapitulske polia

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 30.- roky 20. storočia

Autor:

Popis:

Maketa murovaného tanku. Táto maketa má pripomínať tank vzor T-34. Stále sa vedú dohady na čo presne mala slúžiť. Buď išlo o cvičný, tréningový cieľ, alebo o zastrašovanie nepriateľskej pechoty. Prvý dohad je presnejší, pretože na hlavni sa nachádzajú diery po streľbe a zároveň sa spomína vo fórach venovaných vojenským objektom, že tieto makety slúžili prevažne na tréning pechoty. Ale keďže sa dosť podobá na spomínaný tank T-34 mohlo ísť o objekt, ktorý postavila nemecká armáda, či už na tréning, alebo podľa postavenia makety na prípadné zastrašenie, pri ústupe nemeckej armády.

Kugelbunker

Adresa: Starohájsky ostrov

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 40. roky 20. storočia

Autor:

Popis:

Kugelbunker alebo Kugestand je prvok nemeckého opevnenia z obdobia 2. svetovej vojny. Jedná sa o železobetónový prefabrikát v tvare gule s odrezaným vrchlíkom, ktorá sa zakopala pod úroveň terénu otvorom nahor a slúžila ako opevnené zákopové postavenie pre strelca s guľometom. Medzi kugelbunkrami bola V Petržalke sa podarilo nájsť línie kugelbunkrov zakopaných v pôvodných postaveniach (Starý háj).

Kugelbunker

Adresa: Pri B-S 4

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 40. roky 20. storočia

Autor:

Popis:

Kugelbunker alebo Kugestand je prvok nemeckého opevnenia z obdobia 2. svetovej vojny. Jedná sa o železobetónový prefabrikát v tvare gule s odrezaným vrchlíkom, ktorá sa zakopala pod úroveň terénu otvorom nahor a slúžila ako opevnené zákopové postavenie pre strelca s guľometom. Medzi kugelbunkrami bola V Petržalke sa podarilo nájsť línie kugelbunkrov zakopaných v pôvodných postaveniach (Starý háj).

Kugelbunker

Adresa: Pri B-S 6

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 40. roky 20. storočia

Autor:

Popis:

Kugelbunker alebo Kugestand je prvok nemeckého opevnenia z obdobia 2. svetovej vojny. Jedná sa o železobetónový prefabrikát v tvare gule s odrezaným vrchlíkom, ktorá sa zakopala pod úroveň terénu otvorom nahor a slúžila ako opevnené zákopové postavenie pre strelca s guľometom. Medzi kugelbunkrami bola V Petržalke sa podarilo nájsť línie kugelbunkrov zakopaných v pôvodných postaveniach (Starý háj).

Prekážka proti vozidlám

Adresa: Pri B-S 6

Stav: Dobrý

Rok: 40. roky 20. storočia

Autor:

Popis:

Jedná sa o železobetónové prekážky proti vozidlám v tvare ihlana. Rozmiestňovali sa na prehradenie vjazdov a vstupov. Tieto typy prekážok boli rôzne veľké, niektoré sa používali už v období 2. sv. vojny, iné v období socializmu.

Prekážka proti vozidlám

Adresa: Fedinova

Stav: dobrý

Rok: 40. roky 20. storočia

Autor:

Popis:

Jedná sa o železobetónové prekážky proti vozidlám v tvare ihlana. Rozmiestňovali sa na prehradenie vjazdov a vstupov. Tieto typy prekážok boli rôzne veľké, niektoré sa používali už v období 2. sv. vojny, iné v období socializmu.

Prekážka proti vozidlám

Adresa: Starohradská

Stav: dobrý

Rok: 40. roky 20. storočia

Autor:

Popis:

Jedná sa o železobetónové prekážky proti vozidlám v tvare ihlana. Rozmiestňovali sa na prehradenie vjazdov a vstupov. Tieto typy prekážok boli rôzne veľké, niektoré sa používali už v období 2. sv. vojny, iné v období socializmu.

Univerzálny podstavec pre nemeckú techniku

Adresa: Pri B-S 8

Stav: Priemerný

Rok: 40. roky 20. storočia

Autor:

Popis:

Univerzálny podstavec pre nemeckú techniku bol monoblokovým betónovým prefabrikátom a jeho účelom bolo vytvorenie stabilného bodu pre palebné alebo pomocné zariadenia protivzdušnej obrany.

Univerzálny podstavec pre nemeckú techniku

Adresa: Starohájsky ostrov

Stav: Priemerný

Rok: 40. roky 20. storočia

Autor:

Popis:

Univerzálny podstavec pre nemeckú techniku bol monoblokovým betónovým prefabrikátom a jeho účelom bolo vytvorenie stabilného bodu pre palebné alebo pomocné zariadenia protivzdušnej obrany.

Univerzálny podstavec pre nemeckú techniku

Adresa: Starohájsky ostrov

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 40. roky 20. storočia

Autor:

Popis:

Univerzálny podstavec pre nemeckú techniku bol monoblokovým betónovým prefabrikátom a jeho účelom bolo vytvorenie stabilného bodu pre palebné alebo pomocné zariadenia protivzdušnej obrany.

Nemecká protitanková prekážka - cestný uzáver

Adresa: Kopčianska

Stav: Dobrý

Rok:

Autor:

Popis:

Jedná sa o časť nemeckého cestného uzáveru z obdobia 2. sv. vojny. Na vrchu základovej časti stál mohutný vysoký železobetónový blok, ktorý bolo možné v prípade potreby pomerne jednoducho "zhodiť" na komunikáciu. Cesty a okolie týchto uzáverov bývali doplnené ďalšími protitankovými prekážkami, aby nebolo možné na cestu zhodený blok obísť.

Delostrelecké zemné opevnenie z obdobia napoleonských vojen

Adresa: Pečniansky les

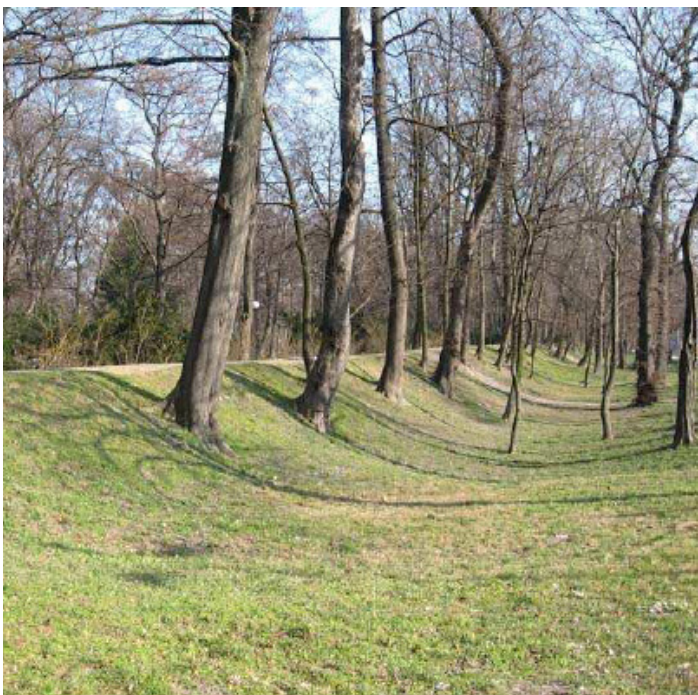
Stav: Dobrý

Rok: Začiatok 19. storočia

Autor: Rakúska cisárska armáda pod velením generála Bianchiho

Popis:

Predmetný typ zemného valu predstavuje predsunutú pozíciu delostreleckého opevnenia z čias napoleonského útoku na Pressburg v roku 1809. Rakúska cisárska armáda pod velením generála Bianchiho vtedy opevňovala pravobrežné predpolie mesta v snahe zabrániť francúzskej armáde priamo zaútočiť na mesto. Jadro opevneného predpolia tvoril val okolo Auparku (sad J.Kráľa), ktorý bol chránený ďalšou líniou valu medzi pečenským a rusoveckým ramenom Dunaja a niekoľkými predsunutými delostreleckými postaveniami. Predmetný val je pozostatkom takéhoto predsunutého opevnenia a jedná sa pravdepodobne o posledný zvyšok tohto typu opevnenia z roku 1809. Opevnenie má tvar kosoštvorca so stranami dlhými 40 až 45 metrov. Tvorí ho sypaný zemný val, obkolesený priekopou. Zemina na vybudovanie valu sa získala vyhlbením priekopy. Jedná sa o jednoduchý typ valu, ktorý nie je spevnený drevenou konštrukciou. Datovanie opevnenia do začiatku 19.storočia je doložené nálezom drobných mincí z tohto obdobia.

Protinapoleonský val

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: Začiatok 19. storočia

Autor:

Popis:

Ešte i dnes na južnom a východnom okraji Sadu Janka Kráľa je viditeľná vyvýšenina zo zeminy niekde mierne zalomená – je to zvyšok zemného valu, čo bolo súčasťou obranného postavenia rakúskych cisárskych vojsk proti napoleonskej armáde. Tá začiatkom mája 1809 sa rozložila aj v Petržalke a ostreľovala Bratislavu, zvädzala tuhé boje s rakúskym vojskom, tak ako to dokladajú aj dobové mapy, rytiny a obrazy, ale i písomné pramene.

Obranné valy na predmostí

Adresa: Pečniansky les

Stav: Zaniknutý

Rok: 17. a 18. stor.

Autor:

Popis:

Pevnostný systém navrhnutý talianskym staviteľom G. Priamim na ochranu mesta pred tureckým nebezpečenstvom. Rozsiahly pevnostný systém chránil najmä Viedenskú cestu. Pevnostný systém čiastočne využil na začiatku 19. storočia veliteľ Bratislavy generál Bianchi, keď opevňoval bratislavské predmostie na území Petržalky pred očakávaným útokom Napoleonovej armády.

Protiletecký kryt na Gogol'ovej

Adresa:

Stav:

Rok:

Autor:

Popis:

Umelecké diela vo verejnom priestore

Mestská časť ponúka množstvo umeleckých diel vo verejnom priestore. Je to spôsobené legislatívnou smernicou (355 z roku 1965), ktorá platila počas výstavby novodobej Petržalky. Odvtedy každá investičná výstavba, komplex a aj solitérna stavba, musela mať svoje výtvarné dotvorenie, na ktoré sa použilo určité percento investičných prostriedkov.

Diela vytvorené vďaka tomuto uzneseniu sa líšili vo svojej kvalite.

V dnešnej dobe už podobná legislatívna úprava neplatí, ale investori príležitostne umiestnia novodobé umelecké diela do okolí svojich novostavieb. Zvyšujú tým atraktivitu svojich nehnuteľností.

Okrem toho sa v dnešnej dobe stretávame aj s mladými umelcami, ktorí radi vystavia svoje diela verejnosti, prípadne so súťažami umelcov (ako bolo napríklad Stromorodie).

Sv. Cyril a Metod

Adresa: Antolská 3361/11

Stav: Dobrý

Rok: 2002

Autor: Stanislav Mikuš, akad. soch.

Popis:

V areáli parku nemocnice na Antolskej ulici sa nachádza súsošie sv. Cyrila a Metoda z kolorovaného laminátu. Autorom takmer štvormetrovej plastiky je akademický sochár Stanislav Mikuš, ktorý je aj autorom viacerých petržalských diel z prvej dekády 21. storočia, nachádzajúcich sa na Petžalskom korze.

Zrod

Adresa: Beňadická 3040/38

Stav: Dobrý

Rok: 1985

Autor: Jozef Barinka, akad. soch

Popis:

Dielo umiestnené pred školou na Beňadickej ulici (Narnia) pripomínajúce kvitnúci strom sa skladá z dvoch častí. Spodná časť – kmeň stromu, tvorí betónový stĺp, na ktorom je posadená oválna časť – v pieskovci sú vysekané kvety a listy. Autorom sochy s názvom Zrod z roku 1985 je akad. soch. Jozef Barinka.

Holubica mieru

Adresa: Betliarska

Stav: Dobrý - revitalizovaný

Rok: 1981

Autor: Karol Lacko, akad. soch.

Popis:

Na Dolnozemskej ceste, pri vstupe do Petržalky od Rusoviec, stojí vysoká oceľová plastika holubice mieru, ktorej jedno krídlo slúži ako dlhá podpera. Monumentálna, takmer 18 m vysoká plastika je dielom sochára Karola Lacka z roku 1984. Dielo prešlo v roku 2021 rekonštrukciou, pri ktorej bolo osadené aj osvetlenie, ktoré pri rôznych príležitostiach mení farby.

Plot s ľud'mi

Adresa: Bosákova 7

Stav: Dobrý

Rok:

Autor:

Popis:

Kovové bránky oddelujúce ulicu od átria budovy sú tvorené siluetami stojacich a kráčajúcich ľudí a zvierat.

Harfa

Adresa: Bosákova 9

Stav: Dobrý

Rok: Približne 2015

Autor:

Popis:

Domové znaky na Lužnej ulici sa nachádzajú nad vchodmi do jednotlivých obytných domov, znázorňujú hudobné nástroje.

Saxofón

Adresa: Lužná 2

Stav: Dobrý

Rok: 2015

Autor:

Popis:

Domové znaky na Lužnej ulici sa nachádzajú nad vchodmi do jednotlivých obytných domov, znázorňujú hudobné nástroje.

Krídla

Adresa: Lužná 3,5

Stav: Dobrý

Rok: 2018

Autor:

Popis:

Dve bronzové plastiky v tvare krídiel na prvom poschodí bytového domu.

Basgitara

Adresa: Lužná 4

Stav: Dobrý

Rok: 2015

Autor:

Popis:

Domové znaky na Lužnej ulici sa nachádzajú nad vchodmi do jednotlivých obytných domov, znázorňujú hudobné nástroje.

Pes

Adresa: Lužná 5

Stav: Dobrý

Rok: 2015

Autor:

Popis:

Bronzová plastika na fasáde domu zobrazuje psa vykúkajúceho z balkóna na ulicu.

Trubka

Adresa: Lužná 6

Stav: Dobrý

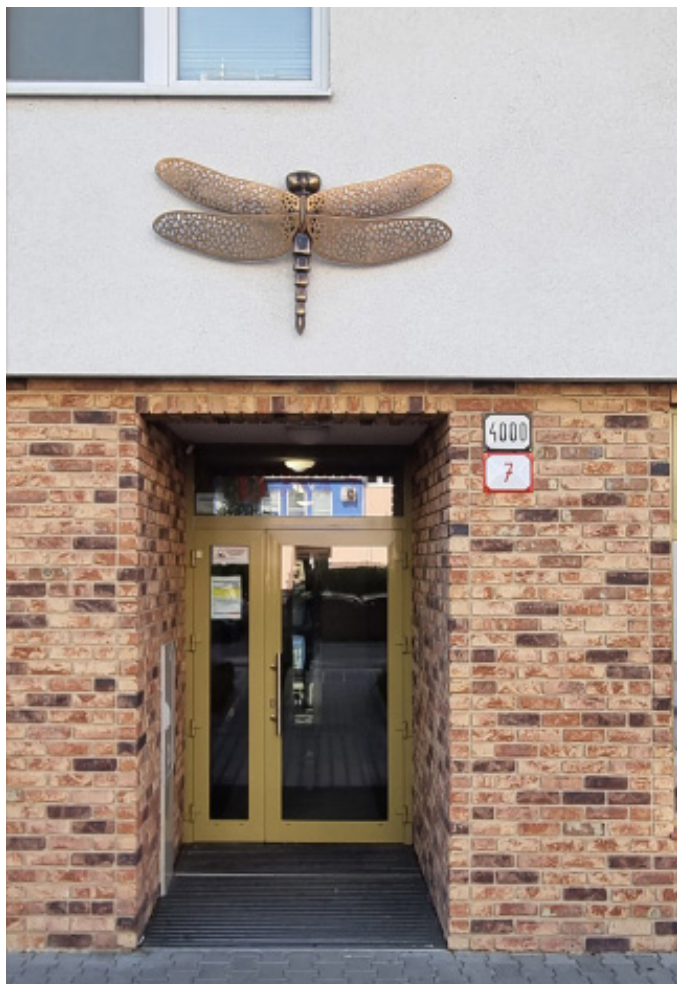
Rok: 2015

Autor:

Popis:

Domové znaky na Lužnej ulici sa nachádzajú nad vchodmi do jednotlivých obytných domov, znázorňujú hudobné nástroje.

Vážka

Adresa: Lužná 7

Stav: Dobrý

Rok: 2018

Autor:

Popis:

Domový znak nad vchodom do domu zobrazuje vážku.

Husle

Adresa: Lužná 8

Stav: Dobrý

Rok: 2015

Autor:

Popis:

Domové znaky na Lužnej ulici sa nachádzajú nad vchodmi do jednotlivých obytných domov, znázorňujú hudobné nástroje.

Býk

Adresa: Lužná 9

Stav: Dobrý

Rok: 2015

Autor:

Popis:

Toto dielo zrejme patrí k susednej reštaurácii Meet Meat.

Lasica, Satinský, Filip

Adresa: Lužná, Ševčenkova

Stav: Dobrý

Rok: 2021

Autor: Mgr. Art. Peter Mészároš

Popis:

Bronzové súsošie trojice Lasica, Satinský, Filip v parteri bytového domu na Šustekovej ulici je dielo Petra Mészároša. Ako prezradil autor nápadu a predseda predstavenstva spoločnosti VODOTIKA – MG spol., s.r.o. Miloš Kedrovič, nejde len o obyčajnú sochu, ale tiež o atypickú fontánu, z ktorej kvapká voda. Samotnému osadeniu bronzového súsošia, ktoré vytvoril akademický sochár Peter Mezsároš, predchádzalo predstavenie diela „nedávno zosnulému Milanovi Lasicovi a jeho manželke a obom sa páčil. Samozrejme, konzultovali sme to aj s rodinami pánov Satinského a Filipa, ktoré takisto nenamietali,“ zdôrazňuje Kedrovič, podľa ktorého sú umelci „stále stelesnením pravej kultúry na slovenskej scéne a jedinečného zmyslu pre humor, aj keď už nie sú medzi nami.“

Sovietsky vojak na koni

Adresa: Májová 3511

Stav: Dobrý

Rok: 1987

Autor: Ivan Strelko akad. soch.

Popis:

Dielo z umelého kameňa zobrazujúce sovietskeho vojaka na koni, ktorý pije vodu je od roku 1987 osadené na budove BVS, v ktorej sa nachádza uzáver vodovodu prechádzajúceho cez Prístavný most. Autorom tohto reliéfu s rozmermi 3 x 3 m je akad. sochár Ivan Strelko.

Posolstvo mieru

Adresa:	Budatínska
Stav:	Poškodený/odcudzený
Rok:	1988
Autor:	Pavol Tóth, akad. soch.

Popis:

Vo veľkom vnútroblokovom priestore medzi domami na Budatínskej a Lietavskej ulici stojí bronzová plastika geometricky štylizovanej ženskej postavy s holubicou na ramene od sochára Pavla Tótha, osadenej v roku 1988. Okrem nej sa tu nachádzajú asfaltové ihriská, detské ihrisko a veľké trávnaté plochy.

Rozhovor o meste

Adresa: Budatínska 1 (Bytové družstvo)

Stav: Dobrý

Rok: 1989

Autor: Margaréta Horáková

Popis:

Epoxidový reliéf umiestnený na stene schodiska Bytového družstva Petržalka zobrazuje profily tváří, ruky a kvety.

“Neznámy”

Adresa: Budatínska 1

Stav: Dobrý

Rok: 1987

Autor: Vladimír Durbák, akad. soch.

Popis:

Plastbetónová plastika pripominajúca strom stojí pri Bytovom družstve Petržalka v parčíku na Budatínskej ulici. Kmeň stromu tvorí rovný vysoký kváder a korunu hmota v tvare motýlích kridiel. Tá je zdobená kvetmi a tromi lipovými listami.

Náš chlieb

Adresa: Budatínska 3242/36

Stav: Dobrý

Rok: 1962

Autor: Valér Vavro, akad. soch.

Popis:

V areáli petržalskej pekárne sa nachádza pieskovcová socha Náš chlieb od akademického sochára Valéra Vavra z roku 1962. Zobrazuje sediacu postavu držiacu v ruke peceň chleba. Socha pôvodne stála v Stredoslovenských pekárňach v Rimavskej Sobote.

Oddanosť strane

Adresa: Bulíkova 2683/17

Stav: Priemerný

Rok: 1982

Autor: Ján Hučko ml., akad. soch.

Popis:

Autorom realistickej pieskovicovej sochy z roku 1981 v parčíku na Bulíkovej ulici je Ján V. Hučko, ktorý začiatkom 80. rokov 20. storočia v Petržalke vytvoril viacero diel v duchu tzv. "socialistického realizmu". Na nízkom podstavci stojí socha zobrazujúca muža, ktorý drží na hrudi sovietsku vlajku so symbolmi kosáka a kladiva. Dielo je zo zadnej strany signované. Ján Hučko ml. je taktiež autorom súsoší Rodina na Hrobákovej ulici, súsošia Pieseň Mladosti na Starhadskej ulici, aj orientačných reliéfov v časti Lúky VI.

Trafostanica s geometrickým reliéfom

Adresa: Bulíkova 3152/27

Stav: Dobrý

Rok: koniec 70. rokov 20. stor.

Autor:

Popis:

Na Bulíkovej ulici sa nachádza na prvý pohľad bežná trafostanica, akých je po Petržalke veľa. Táto je však špeciálna tým, že obvodové plášte sú vytvorené z ornamentálne zdobených odliatych panelov. Výzdobu tvorí štruktúra geometrických tvarov, ktoré sa termicky vertikálne opakujú. Zhuk tvarov na jednom mieste pripomína Most SNP.

3 hracie prvky - Listy

Adresa: Bzovícka 6

Stav: Priemerný

Rok: 1988

Autor: Alexander Bilkovič, akad. soch.,
Marek Žitňan

Popis:

Alexander Bilkovič je autorom návrhov niekoľkých hracích prvkov, ktoré sa nachádzali na ihriskách, v areáloch materských škôl a detských jasí na viacerých miestach po celom Slovensku. Boli odlievané z laminátu a mali výraznú farebnosť. Inšpiráciu z prírody (ulita, list) transformoval do nového autentického symbolického tvaru a jedinečným spôsobom spojil sochársky tvar s účelnosťou. Kompozícia troch listov (žltý, oranžový, zelený) sa nachádza v areáli materskej školy na Bzovíckej ulici.

Dievčatá

Adresa: Černyševského 1167/1

Stav: Priemerný

Rok: 1986

Autor: Juraj Hovorka, akad. soch.

Popis:

V strede parčíka medzi Vavilovovou a Wolkrovou ulicou stojí najväčšia petržalská socha. Z hmoty zloženej z piatich kusov kameňa s vyše dvojmetrovou výškou vystupuje päť jemne štylizovaných ženských postáv v rôznych pózach – jedna drží v náručí dieťa, ďalšia vypúšťa z dlaní holubicu. Dielo z pieskovca vytvoril v roku 1986 sochár Juraj Hovorka, ktorý je aj jedným z autorov (spolu s Tiborom Bártfayom a Karolom Lackom) známej fontány Družba na Námestí slobody, či UFO vo Vrakuni.

Pieta

Adresa: Daliborovo nám.

Stav: Dobrý

Rok:

Autor:

Popis:

Socha Piety je situovaná v areáli kostola na Daliborovom nám., na trávnom ostrovčeku vedľa hlavného vstupu. Posadená je na valcovitom podstavci, na ktorom sa nachádza kamenná tabuľka s textom o renovácii sochy p. Modrovichom. Podstavec je položený na masívnom nízkom stĺpe, ktorého drienok je baňato rozšírený. Stĺp aj socha vykazujú barokizujúce formálne znaky, ale v novoslohovom podaní. Socha pôvodne stála na Viedenskej ceste. Bola sem presunutá po výstavbe kostola.

Zjednotenie

Adresa: Daliborovo nám. 2

Stav: Dobrý

Rok: 2009

Autor: Stanislav Mikuš, akad. soch.

Popis:

Na upravenej ploche obkolesenej zeleňou v blízkosti areálu kostola Povýšenia sv. Kríža je umiestnené výtvarné dielo pozostávajúce z nižšieho podstavca z betónu, na ktorom je v strede umiestnená geometricky stvárnená plastika Krista z bronzového plechu s rozpaženými a zdvihnutými rukami. Z obidvoch strán sochy sú umiestnené mierne esovite prehnuté útvary vystupujúce zo zeme. V pravom hornom rohu na podstavci z prednej strany sa nachádza informačná tabuľka s textom:

SÚSOŠIE „ZJEDNOTENIE“ ZREALIZOVANÉ NA PAMIATKU NÁVŠTEVY
M. Č. BRATISLAVA – PETRŽALKA SVÄTÝM OTCOM JÁNOM PAVLOM II.
14. SEPTEMBRA 2003

AUTOR:AKAD.SOCH. S.MIKUŠ 2009

Podnet na vytvorenie tohto diela dala návšteva pápeža Jána Pavla II. v Petržalke v roku 2003 - zmenšenú kópiu Zjednotenia dostal pri svojej návšteve i Svätý Otec.

Ochranca

Adresa: Daliborovo nám. 3

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 2009

Autor: Stanislav Mikuš, akad. soch.

Popis:

Na pamäť návštevy pápeža dala mestská časť Petržalka zhotoviť pamätník v podobe sochy Ježiša Krista. Malý model dostal už sám pápež počas návštevy ako dar. Pamätník bol odhalený v septembri 2009 na Daliborovom námestí pri Kostole Povýšenia sv. Kríža, aj keď pôvodne sa rátalo s jeho odhalením už k roku 2005. Z viny zhotoviteľa však prišlo k oneskoreniu. Autorom pamätníka je akademický sochár Stanislav Mikuš. Od toho istého autora bol menší pomníček priamo na chodníku pred kostolom, ktorý predstavoval sošku Krista na dvoch zvislých kamenných doskách. Dielo bolo odcudzené.

Vstup do všesportového areálu

Adresa: Dolnozemská – Bzovicka

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1983

Autor: Peter Günther

Popis:

Tehlový múr obložený mozaikou na tému šport sa nachádza v susedstve podchodu na Dolnozemskej ceste, ktorý mal viesť do plánovaného športového areálu, ktorý sa ale nepodarilo vybudovať. Mozaika je v zlom stave, ale niektoré jej časti sa dajú ešte rozoznať.

Oslava prírody

Adresa: Dolnozemská (pri EU)

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1983

Autor: Peter Günther

Popis:

Tehlový múr obložený mozaikou sa nachádzal pri podchode na Dolnozemskej ceste na strane Ekonomickej univerzity. Dnes je mozaika premaľovaná.

Plastika a sedem kamenných znakov

Adresa: Dolnozemská cesta 2410/1

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1992

Autor: Štefan Tóth, akad. soch.

Popis:

V átriu internátu Ekonomickej univerzity, oproti hlavnému schodisku sa na trávinatej ploche nachádza dielo zložené z dvoch podlhovastých kamenných prvkov, pripomínajúcich postavy, ktoré sú spojené dvomi bronzovými prútmi. Z dvoch strán diela je v tráve umiestnených sedem kameňov s vytesanými rôznymi znakmi, ako slnko, voda a pod. V súčasnosti sú kamene zarastené v tráve a dva bronzové prúty boli odcudzené.

Slnčné hodiny

Adresa: Dolnozemská cesta

Stav: Dobrý

Rok: 1988

Autor: Štefan Prokop, akad. soch.,
Ing. arch. Ladislav Beisetzer,
Ing. arch. Juraj Šimek,
Ing. arch. Juraj Jakubík

Popis:

Obrovské betónové slnečné hodiny v tvare oblúka osadila Správa diaľnic ako umelecké dotvorenie Prístavného mosta (pôvodne Most hrdinov Dukly), ktorý bol postavený v rokoch 1977 – 1985. Autorom je sochár Štefan Prekop s architektmi Ladislavom Beisetzerom, Jurajom Šimekom a Jurajom Jakubíkom. Hodinám dominuje betónová silueta človeka v kruhu (pripomínajúcu Da Vinciho Vitruviánskeho muža). Tieň dlhej šikmej tyče, rovnobežnej s osou Zeme, udáva čas od 7. do 17. hodiny, ktoré sú vyznačené rímskymi číslicami pod jednotlivými pologul'ami Slnka. Na zadnej strane hodín sú v súčasnosti umiestnené horolezecké úchyty.

Detský svet

Adresa: Dudova 1640/2

Stav: Dobrý

Rok: 1978

Autor: Ivan Vychlopen, akad. mal.

Popis:

Na fasáde vedľa vchodu do budovy základnej školy na Dudovej ulici sa nachádza farebný glazovaný reliéf pozostávajúci z rôznych prvkov (vták, slnko, mesiac, kvapky) a dohromady pripomína akúsi rybu, plávajúcu vo vode z modrých lesklých keramických kachličiek, poprípade môže predstavovať motív slnka.

Autorom diela z roku 1977 je akademický sochár Ivan Vychlopen, ktorý vytvoril na neďalekej Fedinovej a Tupolevovej ulici dve dnes už neexistujúce monumentálne maľby na bočných stranách panelových domov.

Dekoratívne stĺpy Jána Korkoša

Adresa: Dudova 4

Stav: Dobrý

Rok: 1980

Autor: Ján Korkoš, akad. soch.

Popis:

Pred Obchodnou akadémiou na Dudovej ulici sa nachádzajú dva dekoratívne stĺpy zo zvaraného tmavého plechu bez podstavca – jeden v tvare kvetu, druhý bližšie nešpecifikovaný. Vznikli v rokoch 1980–81, kedy ich autor, akademický sochár Ján Korkoš ml., vytvoril v Petržalke štyri podobné plechové plastiky v časti Háje. Ďalšie plastiky stáli pred školami na Lachovej, Pankúchovej a Ulici M.C. Sklodovskej. Boli viac geometrické (rovné línie, polobúky a pologule). Tieto diela sú však už minulosťou – dielo na M.C. Sklodovskej zmizlo okolo roku 2004 a dielo pred ZŠ Lachova asi v roku 2013 – obidve pravdepodobne v zberných surovinách. O diele pred ZŠ na Pankúchovej ulici zatiaľ nie sú dostupné informácie.

Stĺp s tvárou

Adresa: Farského 6

Stav: Priemerný

Rok: 1985

Autor: Ján Korkoš

Popis:

Na Mánesovom námestí stojí plastika z umelého kameňa (plastbetónu) v tvare štíhleho vysokého stromu, v korune ktorého sa vynára kubistická tvár. Autorom diela je Ján Korkoš, ktorý na začiatku 80. rokov vytvoril viacero plechových "stĺpov" pred školami v časti Háje a Dvory.

Zdravie a mier

Adresa: Fedinova 9

Stav: Dobrý

Rok: 1989

Autor: Alexander Bilkovič

Popis:

Pred zdravotným strediskom na Fedinovej ulici stojí súbor plastík pripomínajúcich päť kmeňov stromov vrastajúcich do steny. Ich autorom je akademický sochár Alexander Bilkovič, ktorý je zároveň autorom mnohých herných prvkov na detských ihriskách a dvoroch materských škôl.

Strom života

Adresa: Furdekova

Stav: Dobrý – revitalizovaný

Rok: 1982

Autor: Ing. arch. Anton Vranka
Ing. arch. Oľga Vranková

Popis:

Medzi stromami v blízkosti zástavky Lachova sa nachádza plastika stromu, ktorá je zložená z ohnutých a do seba spojených plechov. Autormi diela sú manželia Anton a Oľga Vrankoví. Jednotlivé plechové časti plastiky sú do seba pozapájané bez zvarov a tým tvoria samonosnú konštrukciu. Dielo bolo po vyše 30 rokoch značne zanedbané, hrdzavé a devastované, avšak občianske združenie Konduktor iniciovalo jeho rekonštrukciu spoločne so zapojením pôvodných autorov.

Plastika bola kompletne rozobratá v roku 2018, odborne zrekonštruovaná a znovu osadená. Súčasná modro-oranžová farba je farbou pôvodného návrhu, hoci v 80tych rokoch bola namaľovaná na zeleno-červeno. Dielo bolo v apríli 2019 „znovuoživené“.

Červená

Adresa: Furdekova 16

Stav: Dobrý

Rok: 2015

Autor: Filip Bielek

Popis:

Budovu pošty postavili v roku 1980 podľa projektu architektky Olgy Ondreičkovej. Fasády budovy pôvodne pokrývali červené lamely po celom obvode objektu, z ktorých sa vpredu nad hlavným vchodom vynáral veľký nápis POŠTA. Lamely v roku 2008 prekryli obrovskými plachtami reklám, až ich napokon pri necitlivej prestavbe v roku 2011 úplne odstránili. Na to reagoval v roku 2015 mladý sochár Filip Bielek a umiestnil na novozateplenú prednú fasádu budovy polystyrénový nápis "ČERVENÁ", ako pripomienku na to, ako ju ľudia kedysi pomenovali a nazývajú ju tak dodnes, aj keď je dnes sivá.

Matka**Adresa:** Gessayova 6**Stav:** Priemerný**Rok:** 1992**Autor:** Juraj Hovorka, akad. soch.**Popis:**

Pred vstupom do ZŠ na Gessayovej ulici sa nachádza travertínová socha torza ženskej postavy od sochára Juraja Hovorku (autor súsošia Dievčatá v parčíku pri Wolkrovej ulici, UFO vo Vrakuni, aj spoluautora fontány na Nám. Slobody). Socha s názvom Matka, pripomínajúca Venušu, tu pribudla až cca 10 rokov po otvorení školy – v roku 1992.

Od roku 1987 stálo pred školou aj lietadlo Delfín L-29. Lietadlo bolo darček od československej armády. Deti sa roky na lietadle hrávali a liezli po ňom, čo postupne viedlo k devalvácii stavu lietadla, vytrčali z neho plechy a iné súčiastky, a tak začalo byť na hranie už nebezpečné. Lietadlo v roku 1998 zpred školy odstránili.

Radostný život

Adresa: Haanova 2453/29

Stav: Priemerný

Rok: 1984

Autor: Jana Černá-Korkošová, akad.
soch.

Popis:

Na stene potravín (kedysi Starohájčanka) sa nachádza abstraktne poňatý výjav na tému "Radostný život" od autorky Jany Černej-Korkošovej z roku 1984, pozostávajúci z rôznych geometrických tvarov, tu vyrastá z keramického obloženia budovy. Táto autorka vytvorila aj mozaiku na stene plavárne neďalekého gymnázia na Pankúchovej ulici s názvom Detské hry.

Mládež

Adresa: Haanova 2697/28

Stav: Dobrý

Rok: 1981

Autor: Alexej Gejmovský

Popis:

Pri hlavnom vstupe do gymnázia C.S. Lewisa na Haanovej sa nachádza keramický glazovaný reliéf. Dielo vytvorené v roku 1981 na tému "Mládež - slnko našej socialistickej spoločnosti" od maliara Alexeja Gejmovského tu v jednom bloku zobrazuje akúsi lúku, z ktorej vyrastajú vedomosti v podobe písmen, číslíc, glóbusu so symbolom atómu, s dvoma deťmi a nad nimi slnko a nebo s holubicami.

Stretnutie

Adresa: Hálova 16

Stav: Dobrý

Rok: 1990

Autor: Emil Venkov, akad. soch.,
Zlatica Venkovová, akad. soch.

Popis:

Pred budovou strednej odbornej školy na Hálovej ulici sa od roku 1990 nachádza plastbetónové dielo od Emila Venkova a jeho manželky Zlatice. V abstraktnom, až dekonštruktivistickom podaní tvarov (typickom pre rukopis Emila Venkova), možno rozpoznať muža, ktorý podáva žene kyticu.

Ikaros

Adresa: Hálova 5

Stav: Dobrý

Rok: 1990

Autor: Emil Venkov, akad. soch.
Štefan Mačai

Popis:

Hliníková plastika Ikaros, signovaná Emilom Venkovom, stojí na ploche pred obchodným centrom na Hálovej ulici od roku 1990. Dielo vyjadruje tému deštrukcie padajúceho Ikara.

Ženy s holubicou

Adresa: Holíčska 50

Stav: Dobrý

Rok: 1989

Autor: Jozef M. Horník, akad. soch.

Popis:

Pieskovcové súsošie s motívom dvoch žien s holubicou zdobí "predzáhradku" základnej školy na Holíčskej ulici. Autorom pieskovcovej sochy z roku 1989 je Jozef M. Horník.

Listy - 3 hracie prvky

Adresa: Hrobákova 1636/7

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1983

Autor: Alexander Bilkovič, akad. soch.,
Marek Žitňan,
Anna Dandárová

Popis:

Alexander Bilkovič je autorom návrhov niekoľkých hracích prvkov, ktoré sa nachádzali na ihriskách, v areáloch materských škôl a detských jasí na viacerých miestach po celom Slovensku. Boli odlievané z laminátu a mali výraznú farebnosť. Inšpiráciu z prírody (ulita, list) transformoval do nového autentického symbolického tvaru a jedinečným spôsobom spojil sochársky tvar s účelnosťou. Kompozícia troch žltých "listov" sa nachádza na trávinatej ploche pri športovom ihrisku na Hrobákovej ulici.

Rodina

Adresa: Hrobákova

Stav: Priemerný

Rok: 1981

Autor: Ján Hučko ml., akad. soch.

Popis:

V parčíku na rohu Osuského a Hrobákovej ulice stojí súsošie s názvom Rodina. Trojfigurálne súsošie z bieleho vračanského vápenca s výškou 260 cm zobrazuje kľáčiaceho muža, oproti nemu čupí žena a na kolenách jej sedí dieťa. Otec drží ruky dieťaťa a uprene naň pozerá. Plastika v duchu socialistického realizmu je dielom sochára Jána V. Hučka, ktorý pre Petržalku vytvoril začiatkom 80. rokov viacero diel (Oddanosť strane, Pieseň mladosti, orientačné reliéfy).

Desire Lines

Adresa: Chorvátske rameno

Stav: Dobrý

Rok: 2020

Autor: Paulína Gajerová,
Adam Priecel,
Simona Plachá,
Ema Hesterová,
Jozef Pilát

Popis:

Dielo vzniklo v spolupráci MČ Petržalka a VŠVU. Negatív fragmentu petržalskej krajiny – odliatok terénu na križovatke peších trás ako nový mestský mobiliár.

“Projekt sa zamýšľa nad geometriou a premenlivosťou petržalských skratiek, skúma, aké faktory ich menia a ovplyvňujú, či ako sa vychodené cesty a križovatky prispôbujú zmenám v okolí. Iniciačný moment predstavuje výstavba električkovej trate, ktorá má mnohé takéto cesty pretnúť a tým znemožniť ich ďalšie fungovanie a vetvenie. Cieľom bolo vytvoriť topologický systém zmien, ktorý cesty prispôbuje trati, ňaťahuje ich do nových súvislostí a odbočiek tak, že v podstate nemiznú, ale dokážu sa transformovať do stále nových a nových povrchov a záhybov. Výsledná intervencia je odliatkom – negatívom reálnej situácie jednej z ‘križovatiek’ premiestneným do nového kontextu. Premennivé sa tu stáva stálym, dočasné trvalým, neplánované zámerným.”

Mílniky

Adresa: Chorvátske rameno

Stav: Dobrý

Rok: 2020

Autor: Karin Brániková,
Jakub Čulák,
Saša Smolková,
Simona Svitková,
Ema Hesterová,
Jozef Pilát

Popis:

Dielo vzniklo v spolupráci MČ Petržalka a VŠVU. Priestorové rozloženie betónových blokov v krajine Petržalky ako rez jej históriou.

“Hľadáním odpovedí na otázky ‘Čo to je?’ či ‘Prečo je to tu?’ sme sa dostali k počiatku Petržalky, ako ju poznáme dnes, k výstavbe panelového sídliska. Z archeologického hľadiska môžeme hovoriť o artefaktoch, ktoré prešli procesom archeologizácie, čiže vyradením zo živej kultúry cez stratu pôvodného významu. Tieto petržalské betónové relikty na seba upozorňujú stratou kontextu k súčasnosti. Nevylučuje to však nachádzanie nových kontextov následným ďalším využitím pri prenose na nové miesto, kde sa „stratený“ artefakt stáva živou súčasťou verejného priestoru. Pozbierané betónové elementy z bájenej a zabudnutej krajiny Petržalky znova vyplávali na povrch ako nová vrstva oscilujúca medzi definíciami starého a nového. Výsledná kompozícia vytvára na betónovej platforme, rovnako pozabudnutej ako betónové elementy samotné, silové pole odvodené z vlastností jednotlivých prvkov a hľadanie ich vzájomných vzťahov.

Terminál

Adresa: Chorvátske rameno

Stav: Dobrý

Rok: 2020

Autor: Michal Golák,
Michaela Kacsiová,
Sophie Magnin,
Vanesa Rybárová,
Ema Hesterová,
Jozef Pilát

Popis:

Dielo vzniklo v spolupráci MČ Petržalka a VŠVU. Kinetická štruktúra ako symbol plánovaných zmien v území.

“Terminál je miesto, kde sa krížia smery a cesty, no zároveň je obklopené výraznými solitérmi, ako sú Kostol Sv. rodiny, Kaufland ako korporátny pohrobok veľkých plánov frekventovanej centrálnej osi a v neposlednom rade bloky panelových domov. A práve týmto miestom má prechádzať jeden z mostov budúcej električkovej trate. Pešie spojenie oboch brehov Chorvátskeho ramena sa touto situáciou výrazne skomplikuje, nová hmota zásadne zmení charakter a používanie lokality. Ľahká konštrukcia Terminálu naznačuje budúcu prekážku, je akýmsi odtlačkom budúcich síl, polí a gradientov, kým jej pohyb zase odkazuje na nový typ dynamiky a rýchlosti, ktorý s traťou zákonite prichádza. Mobilný objekt – schody – tak zviditeľňuje a naznačuje budúcu zmenu, no zároveň sa z nej nesnaží obyvateľov vyčleňovať, ale prizýva ich do diskusie. Alebo umožňuje len tak spočinúť pri vode Chorvátskeho ramena.”

Nerezový reliéf na budove čističky

Adresa: Janíkovské Role, Betliarska

Stav: Dobrý

Rok: 1975

Autor: Mária Podhradská, akad. maliar.

Popis:

Na budove prečerpávacej stanice sa z pravej strany nachádza reliéf z nerezového plechu od autorky Márie Podhradskej z roku 1975. Podhradská je rovnako autorkou reliéfu na plote areálu. Obidve diela vychádzajú z motívu vody.

Reliéf na plote čističky

Adresa: Janíkovské Role, Betliarska

Stav: Dobrý

Rok: 1975

Autor: Mária Podhradská, akad. maliar.

Popis:

V blízkosti čističky odpadových vôd sa na betónovom plote nachádza signovaný reliéf od akademickej maliarky Márie Podhradskej z roku 1976. Podhradská je rovnako autorkou nerezového reliéfu na budove čističky. Obidve diela vychádzajú z motívu vody.

Dotyk Slnka

Adresa: Tupolevova 6

Stav: Priemerný

Rok: 1990

Autor: Peter Gaspár, akad. soch.

Popis:

V strede asfaltovej plochy, na ktorej kedysi stáli stánky trhoviska a ktorá dnes slúži ako parkovisko pri obchodnom centre na Jiráskovej ulici, sa týči plastbetónová plastika, ktorej autorom je sochár Gáspár Peter, z roku 1990, znázorňujúca snop – zviazané obilie.

Keramický reliéf

Adresa: Kutlíkova

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1988

Autor: Ivan Strelko

Popis:

Na tenkej doske, ktorá slúži ako podstavec, je položený 3,5 m vysoký stĺp z plastbetónu, ktorý sa v hornej tretine rozširuje na všetky strany, pričom vysekané časti evokujú zviazaný snop. Autorom plastiky z roku 1990 je akademický sochár Gáspár Peter.

Integrácia

Adresa: Kopčianska, Röntgenova,

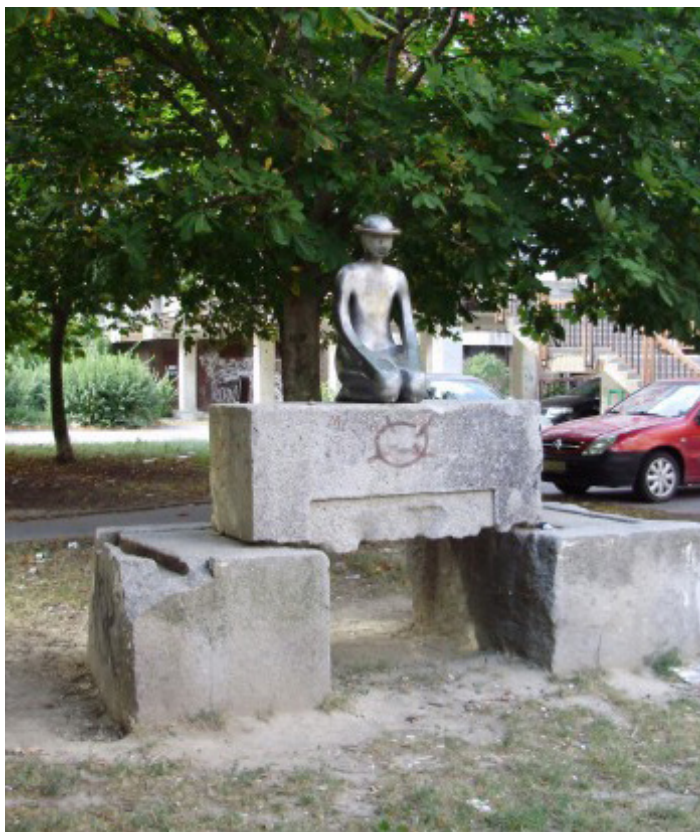
Stav: Priemerný

Rok: 2004-2005

Autor: Stanislav Mikuš, akad. soch.

Popis:

Monumentálne hliníkové dielo neďaleko železničnej stanice symbolizuje vstupnú bránu na začiatku petržalského korza a zároveň znázorňuje spojenie troch krajín - Slovenskú Republiku, Rakúsko a Maďarsko. Autorom diela s názvom Integrácia je akademický sochár Stanislav Mikuš, ktorý na Petržalskom korze vytvoril v rokoch 2004 - 2005 viacero diel.

Meditácia (Zenové dievča, Kľáčiaca)

Adresa: Krásnohorská 1

Stav: Priemerný

Rok: 1990

Autor: Vladimír Havrilla

Popis:

Túto plastiku s neoficiálnym názvom Zenové dievča na podstavci z troch žulových kusov vytvoril v rokoch 1989 – 90 sochár Vladimír Havrilla. Ako podstavce, na ktorých je plastika umiestnená, autor použil tri žulové kamene, ktoré pochádzajú z pôvodného Štefánikovho mosta, zničeného v roku 1945. Geometricky štylizovaná postava kľáčiacej, meditujúcej ženy z bronzu so „svätožiarou“ sa pozerá na ďalší žulový kváder, ktorý sa nachádza niekoľko metrov pred ňou. Pôvodne malo byť dielo súčasťou fontány, tá sa však kvôli zmenám projektu nerealizovala.

Mladost'

Adresa: Lachova 1602/13

Stav: Priemerný

Rok: 1982

Autor: Ladislav Berák, akad. soch.

Popis:

Dielo autora Ladislava Beráka z roku 1982, ktoré sa nachádza medzi dvoma nízkymi panelákmi na Lachovej ulici, je jedným z mála petržalských diel vytvorených v duchu socialistického realizmu. Sediaci muž a v jeho lone ležiaca žena sú vytesaní do hořického pieskovca, ktorý je osadený na betónovom podstavci. Ladislav Berák vyhotovil toto dielo v dvoch totožných vyhotoveniach, druhé je osadené v Dubnici nad Váhom.

Jar

Adresa: Ľubovnianska

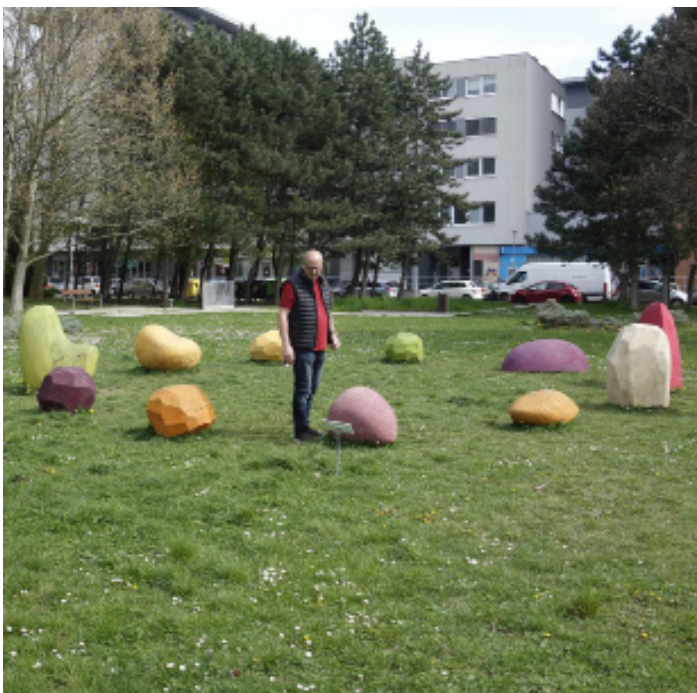
Stav: Dobrý

Rok: 1989

Autor: Peter Roller, akad. soch.

Popis:

Medzi panelákmi na Ľubovnianskej ulici sa nachádza postava ležiacej ženy "vyrastajúcej" z okrúhleho balvana. Autorom sochy Jar z roku 1989 je Peter Roller, ktorý je taktiež autorom plastiky Posolstvo pred poštou na Vlasteneckom námestí.

String of Pearls

Adresa: Námestie Hraničiarov

Stav: Dobrý

Rok: 2022

Autor: Lars Apelmo a Per Brandstedt

Popis:

Dielo String of Pearls vytvorili dvaja Švédski sochári - Lars Apelmo a Per Brandstedt na medzinárodnom sochárskom sympóziu Stromorodie/Treencarnation, ktoré organizovala Kultúra v Petržalke minulé leto v Petržalke. Toto dielo bolo osadené na Námestie hraničiarov pri príležitosti 50. výročia položenia základného kameňa sídliska Petržalka a bude oživovať námestie počas celého roka.

Pohyb – šport

Adresa: Prokofievova 2

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1990

Autor: Peter Rónai, akad. mal.

Popis:

Pred športovou halou na Prokofievovej ulici sa týči niekoľko panelov z betónu a medi vysokých cca 3,5 m, v hornej časti zalomených do poloblúka, ktoré sú spojené medenou tyčou zakončenou polguľou. Autorom plastiky je akademický maliar Peter Rónai a dielo osadili ako súčasť športovej haly v roku 1990.

Kolotoč

Adresa: Rovniankova 10

Stav: Dobrý

Rok: 80. roky 20. stor.

Autor: Alexander Bilkovič, akad. Soch

Popis:

Alexander Bilkovič je autorom návrhov niekoľkých detských preliezok, ktoré sa nachádzali na ihriskách materských škôl a sídlisk (napr. Mušľa, Kolotoč, Šmykl'avka). Boli vo viacerých exemplároch odlievané z laminátu a mali výraznú farebnosť. Inšpiráciu z prírody (ulita, list) transformoval do nového autentického symbolického tvaru a jedinečným spôsobom spojil sochársky tvar s účelnosťou. Herný prvok - kolotoč v tvare žltého ufa sa nachádza na dvore MŠ na Rovniankovej ulici. Z dôvodu zlého technického stavu spodnej časti a z bezpečnostných dôvodov bola podpera odstránená, takže momentálne leží na zemi.

Baran

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 1981

Autor: Rastislav Miklánek

Popis:

V rámci areálu Sadu Janka Kráľa sa nachádza 12 znamení zverokruhu , ktoré sú vytesané v zrezanej vyhladenej hornej časti guľovitého útvaru z červeného andezitu. Znamenia sú umiestnené do 12 kruhových miest s lavičkami v poloblúku. Autorom súboru plastík z roku 1981 je akad. soch. Rastislav Miklánek.

Blíženci

Adresa:	Sad Janka Kráľa
Stav:	Dobrý
Rok:	1981
Autor:	Rastislav Miklánek

Popis:

V rámci areálu Sadu Janka Kráľa sa nachádza 12 znamení zverokruhu, ktoré sú vytesané v zrezanej vyhladenej hornej časti guľovitého útvaru z červeného andezitu. Znamenia sú umiestnené do 12 kruhových miest s lavičkami v poloblúku. Autorom súboru plastík z roku 1981 je akad. soch. Rastislav Miklánek.

Býk

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 1981

Autor: Rastislav Miklánek

Popis:

V rámci areálu Sadu Janka Kráľa sa nachádza 12 znamení zverokruhu , ktoré sú vytesané v zrezanej vyhladenej hornej časti guľovitého útvaru z červeného andezitu. Znamenia sú umiestnené do 12 kruhových miest s lavičkami v poloblúku. Autorom súboru plastík z roku 1981 je akad. soch. Rastislav Miklánek.

Kozorožec

Adresa:	Sad Janka Kráľa
Stav:	Dobrý
Rok:	1981
Autor:	Rastislav Miklánek

Popis:

V rámci areálu Sadu Janka Kráľa sa nachádza 12 znamení zverokruhu , ktoré sú vytesané v zrezanej vyhladenej hornej časti guľovitého útvaru z červeného andezitu. Znamená sú umiestnené do 12 kruhových miest s lavičkami v poloblúku. Autorom súboru plastík z roku 1981 je akad. soch. Rastislav Miklánek.

Lev**Adresa:** Sad Janka Kráľa**Stav:** Dobrý**Rok:** 1981**Autor:** Rastislav Miklánek**Popis:**

V rámci areálu Sadu Janka Kráľa sa nachádza 12 znamení zverokruhu, ktoré sú vytesané v zrezanej vyhladenej hornej časti guľovitého útvaru z červeného andezitu. Znamená sú umiestnené do 12 kruhových miest s lavičkami v poloblúku. Autorom súboru plastík z roku 1981 je akad. soch. Rastislav Miklánek.

Panna

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 1981

Autor: Rastislav Miklánek

Popis:

V rámci areálu Sadu Janka Kráľa sa nachádza 12 znamení zverokruhu , ktoré sú vytesané v zrezanej vyhladenej hornej časti guľovitého útvaru z červeného andezitu. Znamenia sú umiestnené do 12 kruhových miest s lavičkami v poloblúku. Autorom súboru plastík z roku 1981 je akad. soch. Rastislav Miklánek.

Ryby

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 1981

Autor: Rastislav Miklánek

Popis:

V rámci areálu Sadu Janka Kráľa sa nachádza 12 znamení zverokruhu, ktoré sú vytesané v zrezanej vyhladenej hornej časti guľovitého útvaru z červeného andezitu. Znamená sú umiestnené do 12 kruhových miest s lavičkami v poloblúku. Autorom súboru plastík z roku 1981 je akad. soch. Rastislav Miklánek.

Strelec**Adresa:** Sad Janka Kráľa**Stav:** Dobrý**Rok:** 1981**Autor:** Rastislav Miklánek**Popis:**

V rámci areálu Sadu Janka Kráľa sa nachádza 12 znamení zverokruhu , ktoré sú vytesané v zrezanej vyhladenej hornej časti guľovitého útvaru z červeného andezitu. Znamenia sú umiestnené do 12 kruhových miest s lavičkami v poloblúku. Autorom súboru plastík z roku 1981 je akad. soch. Rastislav Miklánek.

Škorpión

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 1981

Autor: Rastislav Miklánek

Popis:

V rámci areálu Sadu Janka Kráľa sa nachádza 12 znamení zverokruhu, ktoré sú vytesané v zrezanej vyhladenej hornej časti guľovitého útvaru z červeného andezitu. Znamenia sú umiestnené do 12 kruhových miest s lavičkami v poloblúku. Autorom súboru plastík z roku 1981 je akad. soch. Rastislav Miklánek.

Váhy

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 1981

Autor: Rastislav Miklánek

Popis:

V rámci areálu Sadu Janka Kráľa sa nachádza 12 znamení zverokruhu , ktoré sú vytesané v zrezanej vyhladenej hornej časti guľovitého útvaru z červeného andezitu. Znamenia sú umiestnené do 12 kruhových miest s lavičkami v poloblúku. Autorom súboru plastík z roku 1981 je akad. soch. Rastislav Miklánek.

Vodnár

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 1981

Autor: Rastislav Miklánek

Popis:

V rámci areálu Sadu Janka Kráľa sa nachádza 12 znamení zverokruhu , ktoré sú vytesané v zrezanej vyhladenej hornej časti guľovitého útvaru z červeného andezitu. Znamenia sú umiestnené do 12 kruhových miest s lavičkami v poloblúku. Autorom súboru plastík z roku 1981 je akad. soch. Rastislav Miklánek.

Rak

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

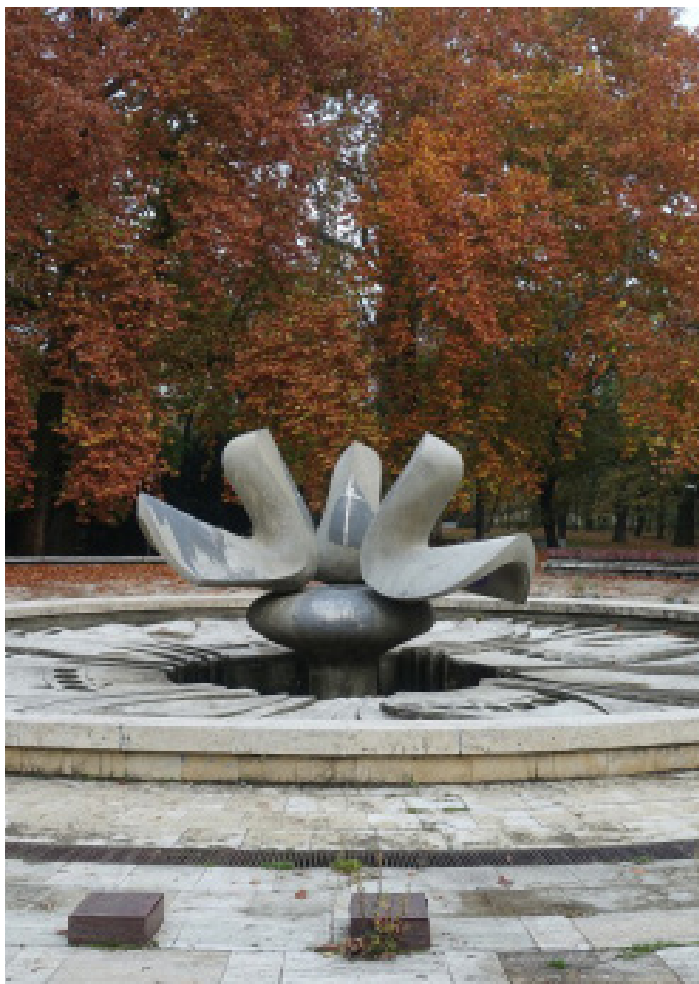
Rok: 1981

Autor: Rastislav Miklánek

Popis:

V rámci areálu Sadu Janka Kráľa sa nachádza 12 znamení zverokruhu , ktoré sú vytesané v zrezanej vyhladenej hornej časti guľovitého útvaru z červeného andezitu. Znamená sú umiestnené do 12 kruhových miest s lavičkami v poloblúku. Autorom súboru plastík z roku 1981 je akad. soch. Rastislav Miklánek.

Fontána Holubice

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 1981

Autor: Ambróz Balážik

Popis:

Fontána v Sade Janka Kráľa je súčasťou veľkého kruhového priestoru, po obvode ktorého sa nachádzajú lavičky. Stred fontány tvoria tri abstrahované holubice. Fontánu vytvoril v roku 1981 sochár Ambróz Balážik.

Janko Kráľ

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 1964

Autor: František Gibala, akad. soch.,
Ing. arch. Štefan Imrich

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

V strednej časti parku, pri mieste, kde sa pretínajú cestičky, sa pomedzi kvetinové záhony vyníma biela socha Janka Kráľa od sochára Františka Gibalu a architekta Štefana Imricha. Park v Petržalke od roku 1945 nesie meno Janka Kráľa. Aj preto bol predurčený na osadenie jeho sochy.

Už v roku 1952 zhotovil sochár Fraňo Gibala sadrovú štúdiu sochy Janka Kráľa, ktorá sa predstavila na výstavách a súťažiach a v roku 1960 bola vybraná ako vhodné dielo na realizáciu do petržalského parku. Gibalovu sochu Janka Kráľa z mramoru v nadživotnej veľkosti na podstavci zo sivej žuly odhalili v roku 1964. Autorom architektonickej časti pomníka je Štefan Imrich.

Kvet

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 1982

Autor: Rastislav Miklánek

Popis:

Medzi dve monumentálne opracované časti z červeného andezitu sú v hornej časti z dvoch strán vložené kvety z bronzu. Na jednom je nápis Sad Janka Kráľa a druhý zobrazuje erb Bratislavy.

Pieseň mladosti

Adresa: Topoľčianska 7

Stav: Priemerný

Rok: 1986

Autor: Ján Hučko ml., akad. soch.

Popis:

Pred predajňou potravín na Kutlíkovej ulici, oproti Technopolu, stojí na betónovom podstavci kamenné súsošie, ktoré zobrazuje dve ženy. Obidve sedia na lavičke, jedna akoby volala s rukami pri ústach, a druhá sa tým istým smerom pozerá. Autorom sochy s názvom "Pieseň mladosti" z roku 1986 je Ján V. Hučko.

Reliéf steny s dostihovými koňmi

Adresa: Starohájska

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 70. roky 20. stor.

Autor: Anna Kišáková, akad. soch.

Popis:

Zaujímavo výtvarne riešený betónový plot oddeľuje cestičku vedúcu od kaplnky na Starohájskej ulici a areál dostihovej dráhy. Je vytvorený z rytmicky sa opakujúceho motívu konskej hlavy pri behu, takže celok pôsobí ako veľká masa bežiacich koní, ktorých línie plynule prechádzajú jednotlivými panelmi plotu. Autorkou plotu je akad.soch. Anna Kišáková.

Mier deťom

Adresa: Strečnianska 20 (Budova školy)

Stav: Dobrý

Rok: 1985

Autor: Juraj Deák

Popis:

Priestor nad hlavným vchodom do školy (dnes Stredná zdravotnícka škola) na Strečnianskej ulici zdobí rozmerná kamenná mozaika v bielo-šedo-modro-tehlovej farebnosti s vyobrazením profilov detí, holubice, kvetov a rôznych geometrických útvarov. Mozaika nesie názov Mier deťom a vytvoril ju maliar Juraj Deák v roku 1985.

Bohatá úroda

Adresa: Strečnianska 20 (jedáleň školy)

Stav: Dobrý

Rok: 1990

Autor: Bohdan Jelínek

Popis:

Keramický glazovaný reliéf zostavený z výtvarných symbolov prírody, plodov, živočíchov a symbolov prírodných živlov je umiestnený na čelnej stene školskej jedálne.

Martin Luther

Adresa: Strečnianska 3299/15

Stav: Dobrý

Rok: 1994

Autor: Rastislav Baláž

Popis:

Vo dvore komplexu Evanjelickej cirkvi na Strečnianskej ulici stojí socha Martina Luthera, zakladateľa protestantizmu, oblečená v dlhom plášti. V ľavej ruke drží bibliu a pozerá sa smerom k blízkej budove kostola evanjelickej cirkvi v Petržalke. Autorom sochy z roku 1994 je Rastislav Baláž.

Z mojej záhrady

Adresa: Šášovská 6

Stav: Priemerný

Rok: 1986

Autor: Iveta Ledererová

Popis:

V susedstve ihriska "Jama" na Šášovskej ulici sa dochoval objekt detského amfiteátra. Oproti stupienkom na sedenie stojí mierne vyvýšené javisko s betónovým múrom, ktorý plní funkciu zadnej scény. Na nej sa nachádzajú tri časti glazovaného keramického reliéfu, na ktorom figurujú farebné listy, stromy, kvety, motýle a vtáky. Autorkou diela z roku 1986 je Iveta Ledererová.

Mušľa

Adresa: Tematínska 3246/10

Stav: Dobrý – revitalizovaný

Rok: 1986

Autor: Alexander Bilkovič, akad. Soch

Popis:

Alexander Bilkovič je autorom návrhov niekoľkých detských preliezok, ktoré sa nachádzali na ihriskách materských škôl a sídlisk (napr. Mušľa, Kolotoč, Šmykl'avka). Boli vo viacerých exemplároch odlievané z laminátu a mali výraznú farebnosť. Inšpiráciu z prírody (ulita, list) transformoval do nového autentického symbolického tvaru a jedinečným spôsobom spojil sochársky tvar s účelnosťou. Herný prvok – žltá preliezačka/šmykl'avka sa pôvodne nachádzala v dnes už neexistujúcom areály Kormorán na západnom brehu štrkoviska Draždiak. Z dôvodu výstavby mala skončiť preliezačka na smetisku, ale podarilo sa ju vďaka OZ Konduktor zachrániť, zrekonštruovať a v roku 2021 osadiť na nové miesto na druhom brehu Draždiaka.

Herný prvok

Adresa: Topoľčianska 15

Stav: Priemerný

Rok: 80. roky 20. stor.

Autor: Alexander Bilkovič, akad. Soch

Popis:

Alexander Bilkovič je autorom návrhov niekoľkých detských preliezok, ktoré sa nachádzali na ihriskách materských škôl a sídlisk (napr. Mušľa, Kolotoč, Šmykl'avka, 80. roky 20. stor.). Boli odlievané z laminátu a mali výraznú farebnosť. Inšpiráciu z prírody (ulita, list) transformoval do nového autentického symbolického tvaru a jedinečným spôsobom spojil sochársky tvar s účelnosťou.

Kolotoč

Adresa: Topoľčianska 15

Stav: Priemerný

Rok: 80. roky 20. stor.

Autor: Alexander Bilkovič, akad. Soch

Popis:

Alexander Bilkovič je autorom návrhov niekoľkých detských preliezok, ktoré sa nachádzali na ihriskách materských škôl a sídlisk (napr. Mušľa, Kolotoč, Šmykl'avka, 80. roky 20. stor.). Boli odlievané z laminátu a mali výraznú farebnosť. Inšpiráciu z prírody (ulita, list) transformoval do nového autentického symbolického tvaru a jedinečným spôsobom spojil sochársky tvar s účelnosťou. Kolotoč v tvare ufa sa nachádza vo dvore bývalej materskej školy, ktorá je dnes sídlom ZUŠ Jána Albrechta. Vo dvore sa nachádza aj červená šmykl'avka - list od toho istého autora.

Rak**Adresa:** Starhradská 14**Stav:** Dobrý**Rok:** 1985**Autor:** Ján Hučko ml., akad. soch.**Popis:**

Na niektorých domoch v oblasti medzi Technopolom a Veľkým Draždiakom boli umiestnené reliéfy z pálenej hlíny so zvieracími motívmi. Išlo o prvky, ktoré mali slúžiť na orientáciu, predovšetkým deťom, ktoré podľa obrázku vedeli identifikovať svoj dom.

Autorom týchto reliéfov, dátovaných do roku 1985 je akademický sochár Ján Hučko, ktorý v Petržalke vytvoril viacero diel v duchu socialistického realizmu (Oddanosť strane na Bulíkovej, Rodina na Hrobákovej a Pieseň mladosti pred potravinami na Starhadskej). Dodnes sa zachovali 4 reliéfy z 5 - rak, motýľ, ryba a vážka, hoci posledná je len replikou pôvodnej - pri zatepľovaní domu sa nepodarilo dielo odmontovať z fasády a zničilo sa. Reliéf kohúta na Starhadskej sa žiaľ nezachoval.

Vážka (replika)

Adresa: Tematínska 8

Stav: Replika

Rok: 1985

Autor: Ján Hučko ml., akad. soch.

Popis:

Na niektorých domoch v oblasti medzi Technopolom a Veľkým Draždiakom boli umiestnené reliéfy z pálenej hlíny so zvieracími motívmi. Išlo o prvky, ktoré mali slúžiť na orientáciu, predovšetkým deťom, ktoré podľa obrázku vedeli identifikovať svoj dom.

Autorom týchto reliéfov, dátovaných do roku 1985 je akademický sochár Ján Hučko, ktorý v Petržalke vytvoril viacero diel v duchu socialistického realizmu (Oddanosť strane na Bulíkovej, Rodina na Hrobákovej a Pieseň mladosti pred potravinami na Starhadskej). Dodnes sa zachovali 4 reliéfy z 5 - rak, motýľ, ryba a vážka, hoci posledná je len replikou pôvodnej - pri zatepľovaní domu sa nepodarilo dielo odmontovať z fasády a zničilo sa. Reliéf kohúta na Starhadskej sa žiaľ nezachoval.

Skalár**Adresa:** Topoľčianska 21**Stav:** Dobrý**Rok:** 1985**Autor:** Ján Hučko ml., akad. soch.**Popis:**

Na niektorých domoch v oblasti medzi Technopolom a Veľkým Draždiakom boli umiestnené reliéfy z pálenej hlíny so zvieracími motívami. Išlo o prvky, ktoré mali slúžiť na orientáciu, predovšetkým deťom, ktoré podľa obrázku vedeli identifikovať svoj dom.

Autorom týchto reliéfov, dátovaných do roku 1985 je akademický sochár Ján Hučko, ktorý v Petržalke vytvoril viacero diel v duchu socialistického realizmu (Oddanosť strane na Bulíkovej, Rodina na Hrobákovej a Pieseň mladosti pred potravinami na Starhadskej). Dodnes sa zachovali 4 reliéfy z 5 - rak, motýľ, ryba a vážka, hoci posledná je len replikou pôvodnej - pri zatepľovaní domu sa nepodarilo dielo odmontovať z fasády a zničilo sa. Reliéf kohúta na Starhadskej sa žiaľ nezachoval.

Motýľ

Adresa: Topoľčianska 7

Stav: Dobrý

Rok: 1985

Autor: Ján Hučko ml., akad. soch.

Popis:

Na niektorých domoch v oblasti medzi Technopolom a Veľkým Draždiakom boli umiestnené reliéfy z pálenej hlíny so zvieracími motívmi. Išlo o prvky, ktoré mali slúžiť na orientáciu, predovšetkým deťom, ktoré podľa obrázku vedeli identifikovať svoj dom.

Autorom týchto reliéfov, dátovaných do roku 1985 je akademický sochár Ján Hučko, ktorý v Petržalke vytvoril viacero diel v duchu socialistického realizmu (Oddanosť strane na Bulíkovej, Rodina na Hrobákovej a Pieseň mladosti pred potravinami na Starhadskej). Dodnes sa zachovali 4 reliéfy z 5 - rak, motýľ, ryba a vážka, hoci posledná je len replikou pôvodnej - pri zatepľovaní domu sa nepodarilo dielo odmontovať z fasády a zničilo sa. Reliéf kohúta na Starhadskej sa žiaľ nezachoval.

Torzo

Adresa: Tupolevova 4

Stav: Dobrý

Rok: 80. roky 20. storočia

Autor: Valér Trabalka

Popis:

Na vyššom podstavci z tmavoružovotehlového melírovaného kameňa je položená socha – torzo ženského tela /výška cca 170 cm/ podobnej farebnosti ako podstavec , ale nie z tak na hladko opracovaného materiálu.

Torzo

Adresa: Pajštúnska 1757/1

Stav: Dobrý

Rok: 80. roky 20. storočia

Autor: Valér Trabalka, akad. soch.

Popis:

Na rohu Jiráskovej a Pajštúnskej ulice, pred bývalou telekomunikačnou budovou pošty stojí červená kamenná socha ženského torza na vysokom podstavci. Autorom sochy, ktorú miestni pomenovali „mrazené kura“, je sochár Valér Trabalka.

Torzo**Adresa:** ZŠ Turnianská**Stav:** Dobrý**Rok:** 1986**Autor:** Peter Rónai**Popis:**

Keď už si myslíte, že poznáte všetko a nič viac už vás nedokáže v Petržalke prekvapiť, objaví sa takýto zázrak. Úžasné, veľkolepé, nadčasové, popartové dielo, týčiace sa od podlahy po strop vestibulu základnej školy na Turnianskej ulici od Petra Rónaia, tu stojí v neporušenom stave už od roku 1986. Dielo je vytvorené z pomalovaných (posprejovaných) smaltovaných štvorcových a kruhových plechov, na ktorých sú zobrazené siluety postáv, vtákov, rozrastované tváre, obrisy rúk, písmená, pixelové kvetové ornamente a všeličo iné.

Klub Mladej Rodiny

Adresa: Vavilovova 1183/26

Stav: Dobrý

Rok: 1989

Autor: akad. soch. Alexander Vika,
akad. soch. Miloslav Suchár

Popis:

Na atike nad pasážou, z ktorej sa vstupuje do dvoch pobočiek petržalskej knižnice na Vavilovovej 24 sa nachádza plastbetónový reliéf s nápisom „Klub mladej rodiny“. Z druhej strany terasy je tento nápis doplnený o geometrický reliéf s motívom rodiny. Autorom týchto betónových plastiek z roku 1989 je sochár Alexander Vika spolu s Miloslavom Suchárom.

Drevená reliefová stena

Adresa:	Vavilovova 1183/26
Stav:	Dobrý – revitalizovaný
Rok:	1988
Autor:	I. Szalay

Popis:

Pri rekonštrukcii pobočky Miestnej knižnice Petržalka "petržalská knižnica" na Vavilovovej 26 sa myslelo aj na zachovanie a vyčistenie drevenej reliéfnej steny, ktorá je dielom architekta I. Szalaya z roku 1988.

2 Erby Bratislavy

Adresa: Viedenská cesta (most SNP)

Stav: Dobrý

Rok: 1971

Autor: Ľudmila Cvergošová

Popis:

Na moste SNP z oboch strán (zo strany od Incheby a zo strany od Sadu Janka Kráľa) sa nachádzajú veľké erby mesta Bratislava od Ľudmily Cvergošovej.

Pocta Dunaju

Adresa: Viedenská cesta 1746/26

Stav: Dobrý

Rok: 1989

Autor: Ing. arch. Dušan Kuzma,
Pavol Kuzma, akad. arch.

Popis:

V areáli Incheby zo strany Viedenskej cesty sa nachádza 9 metrov vysoká betónovo-nerezová plastika od architektov Dušana Kuzmu (autora výnimočnej stavby Pamätníka SNP v Banskej Bystrici) a jeho syna Pavla Kuzmu z roku 1990. Pre Kuzmu typické tvarovanie pohľadového betónu vytvára dva stĺpy, ktoré sú v hornej časti doplnené o plechové objekty evokujúce vodné vlny.

Ľudský duch a príroda

Adresa: Viedenská cesta 7 (Incheba)

Stav: Dobrý

Rok: 1989

Autor: akad. mal. Ivan Schurmann,
akad. soch. Rudolf Pribiš,
akad. soch. Jozef Šramka.
Ing. arch. Vladimír Dedeček

Popis:

Glazovaný reliéf sa nachádza vo vstupnej hale administratívnej budovy Incheby. Zobrazuje centrálnu umiestnenú postavu ženy, okolo ktorej sú rozmiestnené rôzne prvky symbolizujúce vedu a vedecký pokrok. Reliéf je zachovaný v dobrom stave, ale z veľkej časti ho zakrývajú sklenené steny kancelárskych boxov pristavaných do vstupnej haly budovy.

Harmónia Rastu

Adresa: Vigľašská 1 - DK Lúky

Stav: Dobrý

Rok: 1990

Autor: Michal Zdravecký, akad. soch.

Popis:

Dva keramické glazované reliéfy s názvom "Harmónia rastu", ktoré sú umiestnené zrkadlovo z obidvoch strán vstupu do DK Lúky, prežili dodnes, aj keď teraz už sú súčasťou interiérových priestorov, ktoré prekryli pôvodné schodisko. Vytvoril ich akad. sochár Michal Zdravecký v roku 1988.

Radost'

Adresa: Vígl'aška 3247/36

Stav: Priemerný

Rok: 1988

Autor: Ing. arch. Dušan Kuzma

Popis:

Pred telocvičňou, ktorá tvorí súčasť budovy domu kultúry Lúky, stojí betónová plastika v podobe dvoch takmer sedem metrov vysokých stĺpov. Na jednom z nich sú hĺbkovým reliéfom zobrazené dve ženy vyskakujúce z vody za loptou. Dielo vytvoril v roku 1988 architekti Dušan Kuzma. Pôvodne bolo dielo na niektorých miestach kolorované odtieňmi zelenej a hendej farby, ale po rokoch farba vybledla.

Mozaika na potravinách Vilová

Adresa: Vilová 2995/4

Stav: Priemerný

Rok: 60. roky

Autor:

Popis:

Na bočnej fasáde potravín na Villovej ulici sa nachádza relatívne dobre zachovaná keramická mozaika z polovice 80. rokov od neznámeho autora.

Kamenná mozaika od neznámeho autora sa nachádza aj na stene v interiéri potravín.

Posolstvo

Adresa: Vlastenecké nám. 4

Stav: Dobrý

Rok: 1991-1992

Autor: akad. soch. Peter Roller,
Ing. arch. Tibor Majláth

Popis:

Pred budovou Pošty na Vlasteneckom námestí stojí na vysokom podstavci hranolovitého tvaru plastika, na hrane ktorej je položená „kocka“ z tmavého kameňa. Autorom plastiky z roku 1989 je akademický sochár Peter Roller, ktorý navrhol aj reliéf Rieka na potravinách oproti pošte, realizácia ktorého sa však v roku 1990 stopla. Roller je taktiež autorom sochy Jar na Ľubovnianskej ulici.

Matka s dieťaťom

Adresa: Záporožská 12

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1957

Autor: Jozef Kostka, akad. soch.

Popis:

Pred zdravotným strediskom na Záporožskej ulici sa nachádzala na travertínovom valcovom podstavci bronzová socha Matky, ktorá zdvíha v náručí dieťa. Pôsobí, ako keby sa s dieťaťom točila. Socha však jedného dňa zmizla a dlhé roky stál pred zdravotným strediskom iba podstavec. V roku 2023, pri výskume pracovníkov BSK sa podarilo sochu objaviť v priestoroch zamknutých toaliet. Dielo vytvoril v roku 1958 sochár Jozef Kostka.

Mier

Adresa: Záporožská 1220/8

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1964

Autor: Ladislav Majerský, akad. soch.

Popis:

V areáli pavilónovej školy, ktorú navrhol Vladimír Dedeček sa nachádza socha znázorňujúca žiaka pred tabuľou, na ktorej je napísané po slovensky „MIER“ a po rusky „МИР“. Autorom sochy z roku 1964 je akademický sochár Ladislav Majerský.

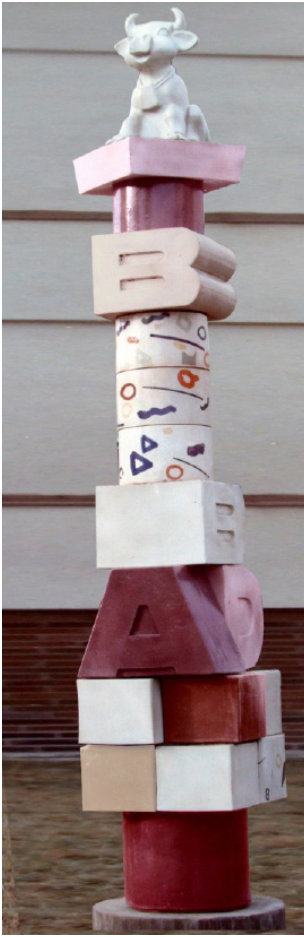
Stĺp vzdelávania

Adresa: ZŠ Tupolevova 20

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1988

Autor: Juraj Mihalík, akad. soch.

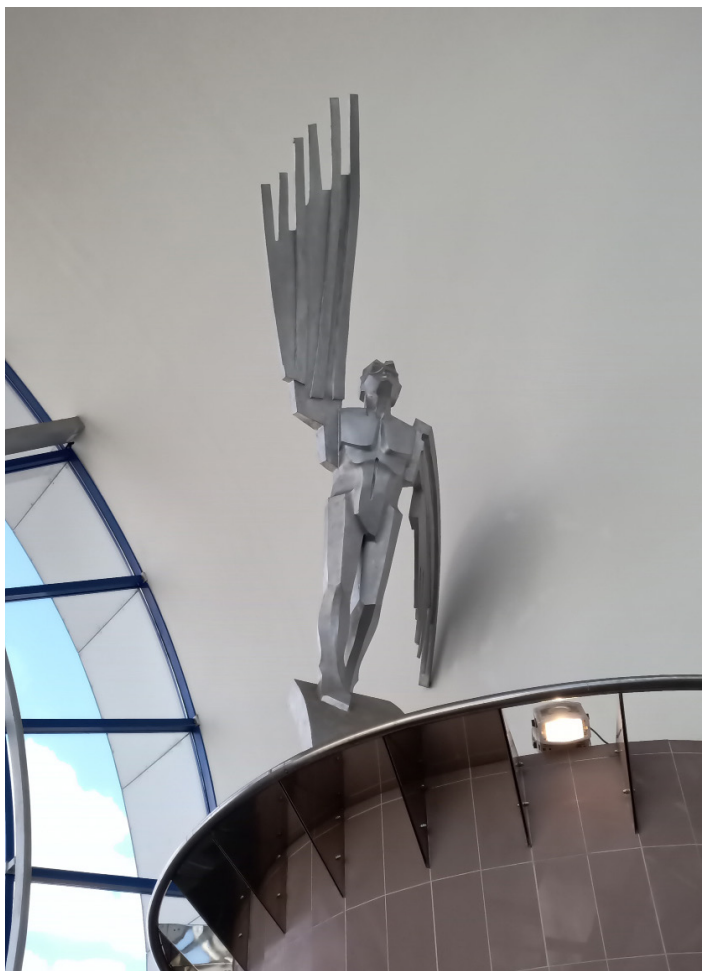

Popis:

Keramický stĺp od Juraja Mihalíka bol umiestnený pred základnou školou na Tupolevovej ulici. Ani osadenie tohto diela sa nevyhlo problémom. Autor o vtedajších okolnostiach hovorí takto: „Objednávka bola zadaná ako „stĺp vzdelávania“ pred Základnú školu na Tupolevovej ulici. Po osadení sochy vznikla riaditeľka školy protest a žiadala ÚV KSS, aby bola socha odstránená, pretože deti budú chodiť do školy „k tej krave“, čo brala osobne. ÚV KSS nariadilo FVU (Fond výtvarných umení, pozn. autora), aby vec prehodnotila, ale nakoľko už bol perestrojkový odmäč, komisia sochu odobrila a do zápisnice navrhla vymeniť riaditeľku za riaditeľa, keďže chodiť do školy „k býkovi“ nebude pre muža urážlivé.“

Bielu keramickú kravu na vrchole stĺpa odcudzili nedlho po osadení a ostatné časti stihol zakrátko rovnaký osud. Dnes po stĺpe ostal iba betónový valcový podstavec na trávniku pred vchodom do školy. V roku 2021 sa podarilo v areáli VPS objaviť keramickú kravu, ktorá však už bola v zlom technickom stave – mala odlomené niektoré časti aj hlavu. Toto dielo je momentálne uložené v Cik Cak Centre na Jiráskovej.

Ikaros

Adresa:	železničná stanica
Stav:	Dobrý
Rok:	1998
Autor:	Stanislav Mikuš, akad. soch.

Popis:

Vo vstupnej hale železničnej stanice Bratislava – Petržalka na Kopčianskej ulici sa vo vrchnej časti napravo od oblúkového okna nachádza plastika znázorňujúca Ikara. Jedno kídlo má pri tele a druhé zdvihnuté dohora. Autorom hliníkovej plastiky je Stanislav Mikuš, ktorý vytvoril množstvo diel na petržalské korzo v rokoch 2004 – 2005.

neznámy

Adresa: Záporožská 12

Stav: Dobrý

Rok: 1957

Autor: Vladimír Droppa

Popis:

Sgrafito na stene nad hlavným schodiskom zdravotného strediska zobrazuje rôzne postavy vykonávajúce rôzne činnosti.

Kristus

Adresa: Kostol Povýšenia sv. Kríža

Stav: Dobrý

Rok: 1932

Autor: Alojz Rigele

Popis:

Drevený vyrezávaný Kristus na kríži od významného bratislavského sochára Alojza Rigeleho je umiestnený na čelnej stene kostola Povýšenia sv. Kríža.

Nápis na Nám. hraničiarov

Adresa: Nám. hraničiarov (stena technickej budovy)

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok:

Autor:

Popis:

Stopa po nápise "ОХРАНА ШТАТНЫХ ГРАНИЦ JE POVINNOSTOU KAŽDEHO OBCANA" sa nachádza na bočnej stene technickej budovy na Nám. hraničiarov

Nápis Kultúrne osvetové zariadenie

Adresa: Jiráskova 3 (Cik Cak Centrum)

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1990

Autor: Ludwig Korkoš

Popis:

Kovový nápis Kultúrne osvetové zariadenie navrhol Ludwig Korkoš. Z pôvodného umiestnenia na čelnej fasáde budovy bol nápis premiestnený na bočnú stranu.

Flóra

Adresa: Denný bar v Sade Janka Kráľa

Stav: Dobrý – revitalizovaný

Rok: 1979

Autor: akad. mal. Ľudmila Končeková
– Veselá

Popis:

Keramický glazovaný reliéf zobrazujúci motívy slnka, kvetov a vody bol umiestnený v dennom bare v Sade Janka Kráľa.

Ladislav Chudík – Mesto Hronec

Adresa: Lúka vďaky pri Malom Draždiaku

Stav: Dobrý

Rok: 2016

Autor:

Popis:

Herec Ladislav Chudík, rodák z Hronca, býval v Petržalke na Starhradskej ulici. Spolu s manželkou Alenou boli členmi občianskeho združenia Za zeleň Petržalky, ktoré projektom Lúka vďaky zabránilo výstavbe parkoviska v priestore medzi Starhradskou ulicou a Malým Draždiakom. Práve L. Chudík zasadil na Lúke vďaky prvý strom v roku 2009 a potom každý rok iná osobnosť spätá s Bratislavou. Pani Alena sa po manželovej smrti rozhodla podporiť jeho pamiatku na Lúke vďaky pamätníkom, ktorý spája jeho osobu s jeho rodiskom. Jej myšlienku zrealizovalo mesto Hronec. Zhotovili tam dvesto kilogramov ťažký model časti historického liatinového mosta. Samotný most bol vyrobený v miestnych železiarňach v roku 1810, mal päť oblúkových segmentov a stál v Hronci neďaleko kostola. Dnes je v Hronci jeho najväčší ústredný segment vystavený pred budovou železniční. Tento sa stal predlohou pre spomenutý model. Venovalo ho mesto Hronec a bol osadený na Lúke vďaky pred Chudíkovým stromom. Odhalil ho starosta Hronca Bohuslav Nemky 29. júna 2016, v deň 1. výročia Chudíkovho úmrtia, za prítomnosti členov a priateľov hercovej rodiny.

Púpava/Kvet - reálny názov neznámy

Adresa: Medved'ovej 2700/21

Stav: Dobrý

Rok: 2003

Autor: Jozef Pospíš

Popis:

Bielu sochu pred Domom opatrovateľskej služby na Medved'ovej ulici osadili 23. septembra 2003. Autorom nie je profesionálny sochár, ale obyvateľ tohto zariadenia, pán Jozef Pospíš, ktorého iniciálky sú vytesané v spodnej časti sochy. Tvar pripomína púpavu, obklopenú dvoma listami, ale môže evokovať aj abstraktné podanie motívu madony s dieťaťom.

Pápež Ján Pavol II.

Adresa: Námeste Jána Pavla II. 1

Stav: Dobrý

Rok: 2003

Autor: Ján Gazdík, akad. soch.

Popis:

Námestie Jána Pavla II., na ktorom sa nachádza kostol sv. Rodiny, sa 14. septembra 2003 stalo dejiskom svätej omše, ktorú odslúžil pápež Ján Pavol II. pred takmer štvrťmiliónom veriacich. Kostol stojí v susedstve budúcej križovatky bratislavského nosného systému dopravy a administratívnej a obytnej štvrte, ktorá povedie východozápadnou spojnicou s už jestvujúcim Technopolom a zástavbou na Pajštúnskej ulici. Vnútri v kostole sa nachádza oltárny kríž, ktorý stál na tribúne vybudovanej pri príležitosti pápežovej omše. Pred vstupom do kostola stojí bronzová plastika žehnajúceho Jána Pavla II. z roku 2003 od sochára Jána Gazdíka.

Klauni

Adresa: Nobelovo námestie 1

Stav: Dobrý

Rok: 2004

Autor: Stanislav Mikuš, akad. soch.

Popis:

V centrálnej ploche Nobelovho námestia sa nachádza súsošie troch plechových šašov od sochára Stanislava Mikuša, ktoré tu umiestnili v rámci dotvorenia petržalského korza v rokoch 2004 - 05. Traja farebí šašovia stoja na choduliach a držia v rukách rôzne predmety - tyč s papagájom, kruhy, alebo tanier na paličke.

Mier**Adresa:** Osuského 2476/1**Stav:** Dobrý - revitalizovaný**Rok:** 1985**Autor:** Jozef Porubčin, akad. maliar**Popis:**

Súčasťou výtvarného doriešenia sídliska Petržalka boli aj veľkorozmerné maľby na ôsmich bočných fasádach 12-poschodových terasových domov. Monumentálna maľba Mier od Jozefa Porubčina vznikla v roku 1985 a v roku 2014 bola prekrytá zateplením. Súčasnú podobu dostala maľba v roku 2015, keď bola premaľovaná na zateplenú fasádu. Je to v súčasnosti jediná monumentálna maľba v Petržalke.

Mrak

Adresa: Osuského

Stav: Priemerný

Rok: 1982

Autor: Juraj Mihalík, akad. soch.

Popis:

Plastika Mrak, umiestnená medzi borovicami na Osuského ulici, je tvorená 2 metre vysokým betónovým stĺpom, z ktorého vyrastá mrak zhotovený z hliníkových oblúkov. Keďže Juraj Mihalík bol v tom čase v "nemilosti" režimu, realizácia tohto diela z roku 1982 sa neobišla bez problémov – jeden z členov komisie presadil, aby autorovi nebol vyplatený honorár, takisto sa neuskutočnilo pôvodne plánované vymaľovanie vrchnej kovovej časti plastiky.

Detské hry - Mozaika na stene plavárne ZŠ Pankúchova

Adresa: Pankúchova 4

Stav: Dobrý

Rok: 1982

Autor: Jana Černá-Korkošová, akad.
soch.

Popis:

Autorkou glazovaného keramického reliéfu na stene plavárne v ZŠ Pankúchova je Jana Černá-Korkošová. Dielo zobrazuje dve dievčatá vo výskoku obklopené slnečnými lúčmi. Vznikla začiatkom 80.rokov. Korkošová je taktiež autorkou mozaiky na stene potravín na Haanovej ulici, či drevenej sochy Hirošima vo vestibule rovnakej ZŠ.

Hirošima vo vestibule ZŠ Pankúchova

Adresa: Pankúchova 4

Stav: Dobrý

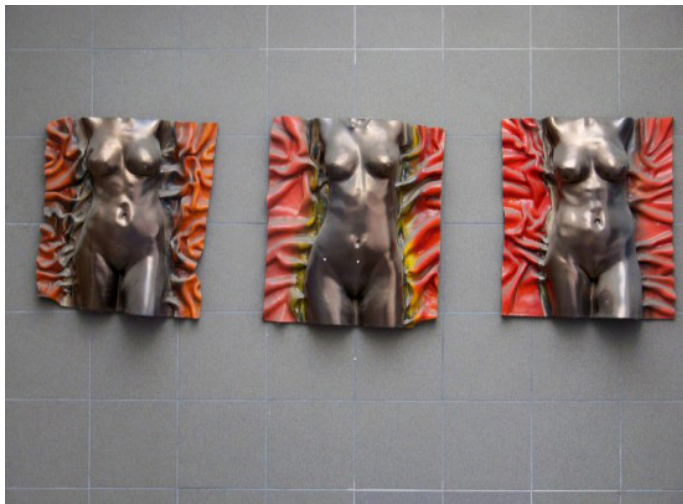
Rok: 1982

Autor: Juraj Mihalík, akad. soch.

Popis:

Drevený reliéf vo vestibule školy zobrazuje vietnamské dievča v klobúku. V jedenej ruke pri tele drží kvet a druhú má nad hlavou. Nad hlavou jej letí holubica.

3 nástenné plastiky – ženské torzá/bez názvu – 3 reliéfy

Adresa: Panónska cesta- ŽST Petržalka

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 2004-05

Autor: Stanislav Mikuš, akad. soch.

Popis:

Bronzový triptych ženských torz bol umiestnený nad schodiskom vstupu do podchodu železničnej stanice na strane Panónskej cesty. Pri rekonštrukcii podchodu bolo dielo odstránené. Jedna časť triptychu je momentálne na miestnom úrade Petržalka na Kutlíkovej.

Pocta čitateľovi

Adresa:	Panónska cesta 30
Stav:	Dobrý
Rok:	2001
Autor:	Miroslav Cipár, akad. mal.

Popis:

Pred vstupom do budovy (pôvodne vydavateľstvo 7 PLUS) sa nachádza na podstavci z čiernej žuly umiestnená plastika, ktorá dekonštruktivisticky stvárňuje postavu listujúcu novinami. Dielo je zo spodnej časti signované - "M. Cipár 01".

Priestorový celokovový objekt vo vstupnej hale EU

Adresa: Dolnozemská 1 (vestibul
Národohospodárskej fakulty)

Stav: Dobrý

Rok: 1991

Autor: Ing. akad. soch. Štefan
Belohradský,
Ing. arch. Henrich Kupec

Popis:

Monumentálna kompozícia z plechu vo foyer Ekonomickej univerzity zobrazuje z jednej strany tematiku Jantárovej cesty a z druhej "váhy, tovar a peniaze".

Človek a voda

Adresa: Čerpacia stanica Pečniansky les

Stav: Dobrý

Rok: 1979

Autor: akad. soch. Martin Horník

Popis:

Reliéf z glazovanej keramiky symbolizuje tematiku vody, v strede sa nachádza tvár ženy s profilu držiacu v rukách misku a po stranách sú zobrazené pásy zvlnenej vody. Dielo je dvojfarebné, hnedo-modré. Vytvoril ho v roku 1979 akad. soch, Martin Horník.

neznámy

Adresa: Kutlíkova 2 (čerpacia stanica)

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1984

Autor:

Popis:

Keramická mozaika na tému vody na budove BVS. Pravá časť reliéfu chýba.

neznámy

Adresa: Kutlíkova 2 (čerpacia stanica)

Stav: Dobrý

Rok: 1984

Autor:

Popis:

Keramická mozaika na tému vody v interiéri budovy čerpacej stanice na Kutlíkovej zobrazuje ženskú postavu od pásu hore z profilu, ktorá drží misku s vodou. Po stranách sú zobrazené vlny.

Pamätníky a pamätné tabule

Okrem umeleckých diel možno na území mestskej časti Bratislava-Petržalka nájsť aj pamätníky a pamätné tabule, ktoré pripomínajú určité udalosti, alebo osobnosti spojené s mestskou časťou.

Anton Bernolák a Štefan Moyses

Adresa: Petržalské korzo

Stav: Dobrý

Rok: 2004-2005

Autor: Stanislav Mikuš

Popis:

Busty Štefana Moyses a Antona Bernoláka s pamätnými tabuľami od akademického sochára Stanislava Mikuša sú umiestnené na dvoch vedľa seba stojacich stélach z vylešteného andezitu. Dielo tvorí súčasť petržalského korza, ktoré vybudovali v rokoch 2004 - 2005.

Milan Rastislav Štefánik

Adresa: Vranovská 2 - evanjelické lýceum

Stav: Dobrý

Rok: 2011

Autor: akad. soch. Ján Hoffstadter

Popis:

V budove evanjelického lýcea v Petržalke na Vranovskej ulici bola 4. mája 2011 odhalená bronzová busta M. R. Štefánika. Jej autorom je sochár Ján Hoffstadter, rektor VŠVU. Donormi busty boli rodičia študentov.

Nenarodeným deťom

Adresa: Betliarska 3

Stav: Dobrý

Rok: 2017

Autor: Iveta Halajová

Popis:

Pamätník nenarodeným deťom pri kostole Sedembolestnej Panny Márie v Petržalke dala zhotoviť kresťanská iniciatíva "9 mesiacov za život", zástanca ochrany života už pred narodením od počatia. Pamätník bol posvätený 23. apríla 2017. Podľa zakladateľského nápisu boli jeho donormi petržalská Farnosť Sedembolestnej Panny Márie, Onkologický ústav sv. Alžbety, veriaci petržalských farností a ďalší nemenovaní darcovia.

Autorkou pomníka je sochárka Iveta Halajová, zhotovila ho na podnet kapucínskeho kňaza Karola Barana. Ústrednou výtvarnou stránkou pomníka je obraz plodu dieťaťa v matkinej slze. Podľa autorky vznikol výtvarný návrh slzy pomerne jednoducho v porovnaní s celkovou dva a pol ročnou anabázou do konečnej inštalácie pamätníka.

Pamätník Jána Bulíka

Adresa: Bulíková 17

Stav: Dobrý

Rok: 90. roky

Autor:

Popis:

Ján Bulík, Zakladateľ a prvý predseda Matice slovenskej v Juhoslávii, bol potomkom slovenských vysťahovalcov. Stal sa vedúcou osobnosťou Slovákov vo Vojvodine. Zapojil sa do protifašistického odboja, zatklo ho gestapo a deportovalo do Matthausenu, kde zahynul.

V Petržalke je pamätná tabuľa J. Bulíka na bočnej fasáde panelového domu na Bulíkovej ulici. Bola odhalená pravdepodobne pri premenovaní časti Blagoevovej ulice na Bulíkovu. Na Národnom cintoríne v Martine mu odhalili v roku 1991 symbolický hrob.

Pamätná tabuľa – Vysoká škola obchodná

Adresa: Dolnozemská 1 (EU)

Stav: Dobrý

Rok: 1940

Autor:

Popis:

Pri vchode do budovy Ekonomickej univerzity je osadená zakladateľská tabuľa vysokej školy, ktorá bola pravdepodobne umiestnená na budove, kde Ekonomická univerzita sídlila pred rokom 1991. (Asi budova Univerzity Komenského).

Pamätná tabuľa Jur Hronec

Adresa: Dolnozemská 1 (EU)

Stav: Dobrý

Rok: 1986

Autor: Jozef Barinka

Popis:

Pri vchode do budovy Ekonomickej univerzity (Dolnozemská 1/B) sa nachádza pamätná tabuľa Jura Hronca - prvého dekana Vysokej obchodnej školy. Autorom hliníkovej tabule je sochár Jozef Barinka.

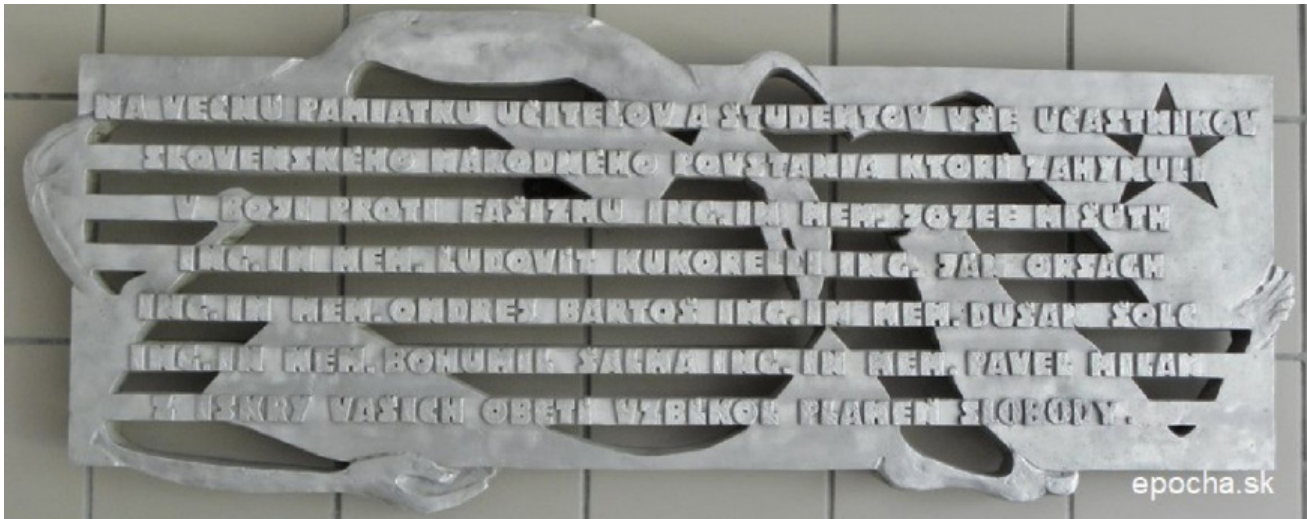
Padlým učiteľom a študentom VŠE v SNP

Adresa: Dolnozemská cesta č. 1

Stav: Dobrý

Rok: 1972

Autor:

Popis:

Pamätnú tabuľu učiteľom a študentom univerzity, ktorí zahynuli počas SNP, odhalili 16. novembra 1972 v budove na Ulici odbojárov. Na tabuli bol pôvodnejší názov univerzity VŠE. Po dokončení budov univerzity v Petržalke bola pamätná tabuľa premiestnená do budovy na Dolnozemskej ceste. V nej sa 20. októbra 1994 konalo jej znovuodhalenie za prítomnosti odbojárov, vedúceho Kancelárie prezidenta SR Jána Findru a ministra Ľubomíra Haracha. Ako perličku môžeme spomenúť, že rozlúčka so socializmom po roku 1989 sa prejavila aj na tabuli, na ktorej upravili slovné spojenie plameň socializmu na plameň slobody.

Pamätník obetiam Prvej svetovej vojny

Adresa: Hrobárska ul – cintorín Petržalka

Stav: Priemerný

Rok: 20. roky 20. stor.

Autor:

Popis:

Pomník padlým v 1. svetovej vojne a zároveň hasičom Petržalky bol postavený v 30. rokoch minulého storočia na cintoríne, ktorý sa nachádzal v priestore dnešného Nobelovho námestia. Cintorín bol v 60-tych rokoch asanovaný a pomník premiestnili na nový cintorín. Toho pamiatkou by mohla byť tabuľa s vytesaným letopočtom 1965, umiestnená na pomníku. Nie je jasné, prečo bolo v prípade Petržalky zvolené takéto netradičné riešenie pomníka padlým v 1. svetovej vojne a hasičom zároveň. Pomník v podobe hranola pôsobí monumentálne, je zdobený girlandami a hasičskou prilbou na venci. Sú na ňom štyri tabule s menoslovom, pričom v prípade posledných mien z 50-tych rokov je zrejmé, že ich nositelia zahynuli prirodzenou smrťou.

Pamätník Hartmut Tautz

Adresa: Kopčianska ul.

Stav: Dobrý

Rok: 2016

Autor: František Guldan

Popis:

Počas existencie socialistického Československa bolo pri ilegálnych pokusoch o prekročenie hraníc do Rakúska na území Slovenska usmrtených 42 osôb. Jednou z nich bol len 18-ročný Hartmut Tautz (*10. 2. 1968) z Magdeburgu z bývalej Nemeckej demokratickej republiky. Dňa 8. augusta 1986 po 22. hodine sa pokúsil za Petržalkou prekročiť hranice do Rakúska. Pomocou klieští prestrihal drôty žienjino-technickej zátarasy a signálnej steny. Zasahujúca hliadka československých pohraničníkov následne vypustila do priestoru stíhaciu svorku psov, ktorá Hartmuta napadla asi dve desiatky metrov pred hraničnou čiarou. Psy mu spôsobili ťažké zranenia, ktorým podľahol krátko po polnoci v bratislavskej Vojenskej nemocnici. Pri tridsaťročnom výročí tragickej smrti H. Tautza mu bol 9. augusta 2016 na cyklotrase medzi Petržalkou a Kittsee z iniciatívy UPN (Ústavu pamäti národa) odhalený pamätník. Umiestnený je asi dvesto metrov od miesta nešťastnej udalosti. Jeho autorom je výtvarník František Guldan, ktorý Tautzovo meno na pamätníku stvárnil zrkadlovo obrátene.

Mílnik Sovietskej armády

Adresa: Levočská 2101/1

Stav: Dobrý

Rok: 1958

Autor: Ladislav Snopek, akad. soch.,
Ladislav Beisetzer, ing. arch

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Na križovatke Viedenskej a Rusovskej cesty stojí kamenný pomník s nápisom: „V týchto miestach prekročili oddiely slávnej Sovietskej armády hranice oslobodenej Bratislavy, aby ľud Rakúska oslobodili od nadvlády fašizmu! Česť a sláva Sovietskej armáde!“.

Žulový pamätník je na jednej strane skosený do tvaru šípky, ktorá ukazuje smer postupu Sovietskej armády. Rovnaké pamätníky sú rozmiestnené na viacerých miestach Bratislavy (Rača, Lamač, Ružinov, Podunajské Biskupice), podľa toho, ako mesto postupne oslobodzovali. Petržalský mílnik odhalili v roku 1958 a jeho autormi sú sochár Ladislav Snopek a architekt Ladislav Beisetzer.

Pamätník obetiam holokaustu

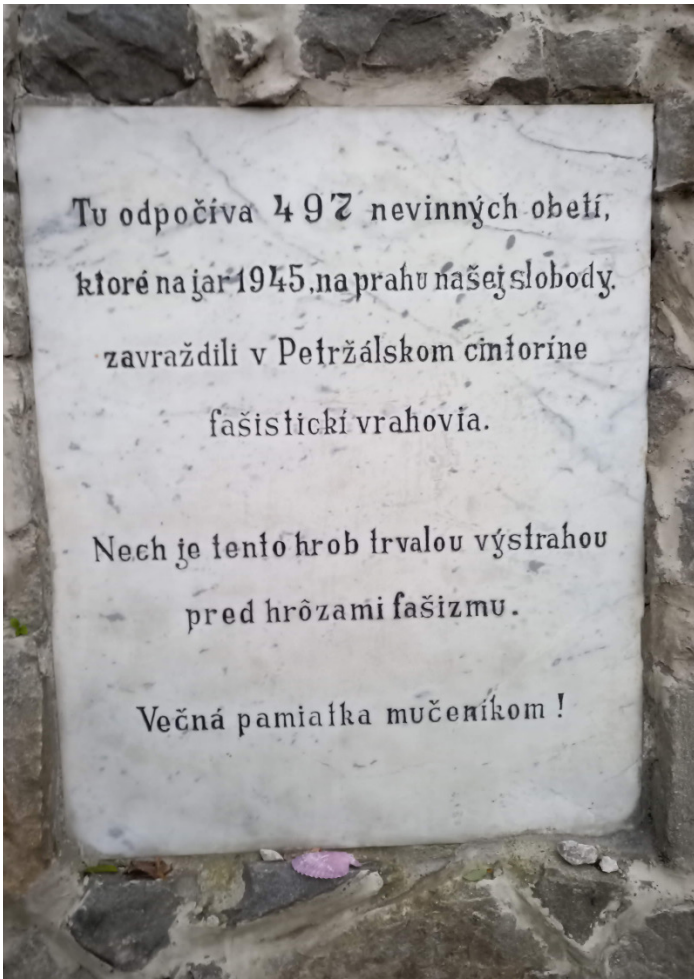
Adresa: Nábřežná (cintorín)

Stav: Dobrý - revitalizovaný

Rok: 1958

Autor:

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Pamätník židovským obetiam na petržalskom cintoríne, odhalený 8. júna 1958. Pripomína pamiatku 497 osôb židovského pôvodu, ktoré zahynuli od jesene 1944 do jari 1945 počas výstavby vojenského opevnenia a pri "pochode smrti" v noci z 29. na 30. marca 1945. Ich telá boli pochované v piatich masových hrobch pri múre petržalského cintorína. Podarilo sa identifikovať len časť obetí, niektoré z nich sú pochované v individuálnych hrobch okolo centrálneho pamätníka.

Základný kameň výstavby Petržalky

Adresa: Námestie hraničiarov

Stav: Dobrý

Rok: 1973

Autor:

Popis:

Výstavbu Petržalky započali 2. apríla 1973, kedy položili jej základný kameň (na dnešnom Námestí hraničiarov). Výstavbu rozdelili na viacero častí, ktoré sa stavali na viac etáp. Prvú skupinu súborov stavieb "Háje" stavali v rokoch 1973 – 1979, následne sa výstavba presunula do južnej časti – Lúky a posledná etapa zahŕňala výstavbu časti, na ktorej stála pôvodná dedina Petržalka – Dvory. Posledná etapa výstavby územia "Centrum" mala riešiť hlavnú severo-južnú komunikačnú os a napojenie na veľké centrum Bratislavy. Táto etapa však kvôli prevratu v roku 1989 nebola ukončená a dodnes sa toto územie nepodarilo dobudovať tak, ako bolo naplánované. Pamätná kniha obce Petržalka uvádza: "Výstavba Petržalky, vyše 150-tisícového mestského sektoru sa stáva skutočnosťou dneška. Dňa 2. apríla 1973 bola táto výstavba za účasti politických a štátnych predstaviteľov slávnostne otvorená. Stavebnomontážne organizácie začali plniť svoje zmluvné záväzky. Petržalka nebude budovaná ako sídlisko v našom tradičnom poňatí, ale ako mestský sektor s početnými celomestskými a nadmestskými funkciami, umiestnený v priamej blízkosti centra Bratislavy." Pôvodne bol základný kameň tvorený betónovým podstavcom, na ktorom bola pripravená mramorová tabuľa s textom, po rekonštrukcii námestia v roku 2014 bola tabuľa umiestnená na úroveň trávnik.

Pamätník Povstania českého ľudu

Adresa: Námestie Republiky

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1985

Autor: Stanislav Talaš, Ing. arch.

Popis:

Pamätník na dnešnom Námestí Republiky odhalili 5. mája 1985 a jeho autorom je hlavný projektant Petržalky – Stanislav Talaš. Pamätník odkazuje na Májové povstanie českého ľudu v Prahe, ktoré sa odohralo v roku 1945. Tento názov nieslo aj samotné námestie. V súčasnosti je pamätník v zlom stave, ale pri rekonštrukcii námestia, ktoré sa má realizovať v najbližších rokoch, sa počíta aj s jeho rekonštrukciou.

Pamätná tabuľa zabitým ženistom

Adresa: Pečniansky les

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1909

Autor:

Popis:

Pamätná tabuľa bola vyhotovená na pamiatku troch ženistov, ktorí v týchto miestach zahynuli pri ženijnom cvičení v roku 1909 následkom výbuchu riečnej míny. Nemecký text na tabuli hovorí o tejto udalosti nasledovne (v preklade):

„Na tomto mieste našli počas oddaného výkonu služby 4.septembra 1909 smrť následkom výbuchu míny nadporučík Karl Hofer, slobodník Karl Szedlmayer a vojak ženista Štefan Kovacs, všetci traja z c. a k. ženijného práporu č.1.“

Pamätná tabuľa sa nachádza na vrchnej hrane šikmého dunajského brehu, presne oproti pomníku Samuela Mikovínyho na staromestskej strane rieky. Je vzdialená 21 metrov západne od majáčka riečnej signalizačnej sústavy. Tabuľa o rozmeroch 75 x 50 cm je vyhotovená z bieleho mramoru. Osadená je v šikmej polohe do obruby z umelého kameňa. V druhej časti šikminy je osadený kovový latinský kríž. Písmená sú vysekané do kameňa; pôvodne boli zvýraznené čiernou farbou.

Pamätná tabuľa historického rozária

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 1976

Autor: Rastislav Miklánek

Popis:

V Sade Janka Kráľa, na mieste kde v rokoch 1934 - 37 stálo rozárium, je umiestnený kruhový podstavec z červeného andezitu s nápisom "V tomto priestore bolo v rokoch 1934 - 37 vybudované prvé rozárium v Bratislave". Súčasťou pamätníka bol aj bronzový reliéf, ktorý je však odcudzený.

Základný kameň Pamätníka slovenského vystahovalectva a zahraničných Slovákov

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 2000

Autor:

Popis:

V petržalskom Sade Janka Kráľa je od 5. júla 2000 umiestnená nahrubo opracovaná skala s vyrytým nápisom, podľa ktorého je skala základným kameňom pamätníka slovenského vystahovalectva. Je to 4,5 t kus červeného mramoru z Tardoša, dar Slovákov z Maďarska. Budúci rok bol vypracovaný ideový zámer a projekt monumentálneho pamätníka, ale jeho dlhodobejšie nere realizovanie si vyžiadalo v roku 2008 novú ideovú koncepciu pamätníka v roku 2008. Vláda SR v tom čase prejavila záujem o pamätník, ktorý sa asi z finančných dôvodov nezrealizoval a dnes je už v zabudnutí.

Podľa výtvarnej predstavy pamätník v podobe veľkej steny mohol stáť na Vajanského nábreží, kde by sa presunul aj základný kameň. V stene by bol výrez dvojkříža, do ktorého by bol umiestnený zvon. Na stenu by si rodiny vystahovalcov za poplatok umiestňovali pamätne tabuľky.

Ladislav Chudík – pamätná tabuľa

Adresa: Starhradská 14

Stav: Dobrý

Rok: 2022

Autor:

Popis:

Pamätnú tabuľu Ladislavovi Chudíkovi osadili na paneláku v Bratislave, v ktorom prežil posledné roky života. Odhalila ju vdova Alena 27. mája 2022. Tabuľu aj slávnosť odhalenia pripravilo OZ Za zeleň Petržalky v spolupráci s petržalskou samosprávou.

Pamätná tabuľa mosta sovietskej armády

Adresa: Tyršovo nábrežie

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1960

Autor: E. Maxonová-Čierniková

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Národná kultúrna pamiatka vyhlásená v roku 1985. Na Tyršovom nábreží sa nachádzala pamätná tabuľa pontónového mosta sovietskej armády, ktorú niekto odcudzil. Pamätná tabuľa bola osadená v roku 1960 a jej autorkou bola E. Maxonová-Čierniková.

Kríž – spomienka na kaplnku sv. Jána Nepomuckého

Adresa: Viedenská cesta

Stav: Dobrý

Rok:

Autor:

Popis:

V blízkosti Au Café na nábreží Dunaja, na okraji dnešného Sadu Janka Kráľa sa nachádzala na začiatku 20. storočia neogotická kaplnka, v ktorej za mrežou bola socha sv. Jána Nepomuckého. Kaplnka bola pôvodne umiestnená v strede pontónového mosta Karolíny Augusty. V súčasnosti sa na brehu pri Viedenskej ceste nachádza kamenný kríž, ku ktorému je pripevnený kovový kríž s korpusom Krista. Kríž sem dal umiestniť Ľubo Roman (herec, bratislavský župan a majiteľ reštaurácie Leberfinger).

Pamätník obetiam genocídy Arménov

Adresa: Viedenská cesta (vedľa Aucafé)

Stav: Dobrý

Rok: 2004

Autor:

Popis:

Pomník holokaustu Arménov postavili v Petržalke na okraji Sadu Janka Kráľa pri Dunaji asi v roku 2004. V októbri 2006 proti nemu protestovalo turecké veľvyslanectvo. Pomník obsahuje zmienku o rezolúcii SNR, vytesanú zo zadnej strany. V roku 2013 bola k nemu dodatočne umiestnená pamätná tabuľa, vyjadrujúca vďaku niektorým poslancom parlamentu SR.

Pamätník obetiam extrémizmu (rasizmu a neonacizmu)

Adresa: Viedenská cesta 1

Stav: Dobrý

Rok: 2006

Autor: Mgr. art. Pavol Dubina a Ing. arch. Pavol Brna

Popis:

Dňa 4. novembra 2005 na Tyršovom nábreží (na mieste, kde kedysi stál lunapark) zavraždili 21-ročného študenta Daniela Tupého. O rok neskôr na tomto mieste odhalili Pamätník obetiam rasizmu a neonacizmu, ktorý navrhol architekt Pavol Brna a zrealizoval sochár Pavol Dubina. Na prehnutom oceľovom nosníku je umiestnená bronzová socha anjela so zlomeným krídlom.

Pamätník mierových zmlúv

Adresa: Viedenská cesta 2374/10A

Stav: Dobrý

Rok: 2010

Autor: Oto Bachorík, akad. soch.

Popis:

Pamätník mierových zmlúv odhalili spoločne premiér Robert Fico, podpredseda vlády Dušan Čaplovič, starosta Petržalky Milan Vtáčnik a predseda SAV Jaromír Pastrnek na petržalskom Tyršovom nábreží 9. júna 2010. Pamätník je venovaný dokumentom spečateným po prvej svetovej vojne vo Versailles, Saint-Germain a v Trianone v rokoch 1919 až 1920, ktoré udávali nové hranice po páde Rakúsko-uhorskej monarchie. Šíhla vysoká bronzová plastika predstavuje tri zviazané prúty – tri zmluvy a kovovej platformy s pamätnou tabuľou. Jeho autorom je akademický sochár Oto Bachorík.

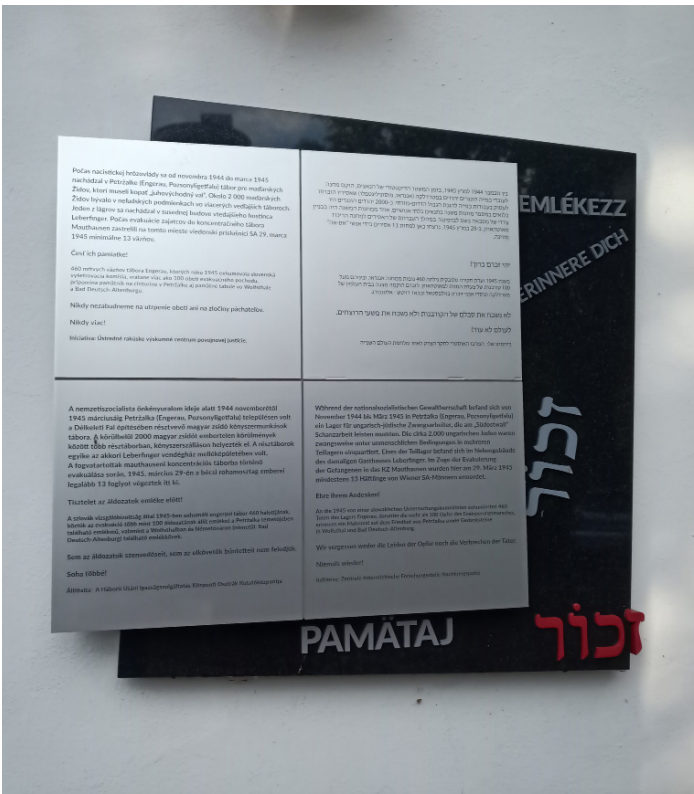
Pamätná tabuľa pracovného tábora Engerau

Adresa: Viedenská cesta 257

Stav: Dobrý

Rok: 2017

Autor:

Popis:

Petržalka bola v období 2. svetovej vojny súčasťou Nemecka pod názvom Engerau. Koncom roka 1944 bol na jej území zriadený pracovný tábor, ktorý bol lokalizovaný v rôznych budovách na šiestich miestach. V petržalskom tábore Nemci umiestnili asi 1700 židov z územia Maďarska a Zakarpatskej Ukrajiny. Pracovali tu v neľudských podmienkach. Pred blížiacim sa frontom tábor v Petržalke evakuovali a židov pripravili na odsun do Rakúska. Nevládných z nich dozorcovia bez milosti likvidovali. Po vojne bol za múrmi cintorína objavený masový hrob. Jeden zo šiestich podtáborov bol v stajniach reštaurácie Leberfinger. V samotnom podtábore pri Leberfingere bolo dvesto židov, najmenej trinásť z nich boli zavraždení v jeho priestoroch pri odsune.

Pomník Tarasa Ševčenka

Adresa: Vlastenecké nám. 1

Stav: Dobrý

Rok: 1989

Autor: Alexander Bence, akad. soch.,
Dipl. Ing. arch. Sergej Choma

Popis:

Taras Ševčenko (9.3.1814 – 10.3.1861) bol ukrajinský spisovateľ, básnik, dramatik, filozof, maliar. Za svoje politické názory bol uväznený v Petrohrade, 10 rokov žil vo vyhnanstve, 3,5 roka pod policajným dozorom, 24 rokov prežil ako nevoľník a 8 rokov na slobode. Bronzová busta Tarasa Ševčenka je umiestnená na podstavci z žuly, na ktorom je pripevnená tabuľa s textom: "História môjho života tvorí časť dejín mojej vlasti".

Pamätník osloboditeľom

Adresa: Zadunajská cesta 27

Stav: Dobrý

Rok: 1945

Autor:

Popis:

Budova školy na Zadunajskej ulici bola postavená v roku 1928. Po prechode frontu 2. svetovej vojny poslúžila Červenej armáde ako poľný lazaret. Po výstavbe mosta SNP na prelome 70. a 80. rokov minulého storočia zostala stáť ako jediná z budov ulice. V roku 1996 ju zrekonštruovali.

Už k prvému výročiu oslobodenia 4. apríla 1946 bola na budove odhalená mramorová pamätná tabuľa oslobodenia Petržalky Červenou armádou vo fasádnom kazetovom ráme.

Fontány

V mestskej časti Bratislava-Petržalka možno objaviť viacero fontán. Okrem fontán obsiahnutých v tomto dokumente možno ďalšie nájsť napríklad pred nemocnicou Antolská, alebo na Mánesovom námestí/Farského. Tieto sú však tvorené iba obloženou vaňou a neprinášajú žiadne hlbšie umelecké a estetické zážitky.

Picia fontána

Adresa: Kopčianska 8

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok:

Autor: Ing. arch. Anita Mudrochová

Popis:

Picia fontána oproti železničnej stanici pri Vienna Gate je vlastne 275 cm vysoký stĺp na vrchole so sietidlom. Pitná časť t.č. je nefunkčná.

Hrajúca fontána Nika

Adresa: Kutlíkova - Technopol

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1999

Autor:

Popis:

Pred administratívnou budovou Technopol na Kutlíkovej ulici, v strede kruhovej plochy lemovanej lavičkami sa nachádza fontána s názvom Nika. Kedysi sa nazývala aj spievajúca fontána, pretože jej súčasťou boli aj farebné svetlá a ozvučenie a pravidelne sa tu konali populárne zvukovo-svetelné show.

Slnečné hodiny - Jazdec

Adresa: Levočská 2101

Stav: Dobrý

Rok: 2012

Autor:

Popis:

Fontána so štylizovanou postavou rytiera na koni, s kopijou a štítom funguje aj ako slnečné hodiny. Fontána je súčasťou budovy súkromnej firmy Meditrade, ktorá sídli na Levočskej 1.

Fontána na trhovisku Topolčianska

Adresa: Topolčianska

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok:

Autor:

Popis:

Torzo fontány, ktorá slúžila aj ako vodovod pre trhovisko. Fontána ani trhovisko už nefungujú.

Fontána Stôl a stolička

Adresa: Lužná 9

Stav: Dobrý

Rok:

Autor:

Popis:

Iné pamätihodnosti

Fragment historickej koľajovej trate Bratislava – Viedeň

Adresa: Kopčianska

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok: 1914

Autor:

Popis:

Na Kopčianskej ceste sa nachádzajú fragmenty koľají, po ktorých chodila električka z Bratislavy do Viedne. Trať električky do Viedne je zachytená napr. na pláne Bratislavy roku 1930.

V roku 1913 sa začalo s výstavbou súčastí pre železnicu. Staničná budova Bratislavsko-viedenskej elektrickej železnice stála na mieste, kde sa dnes nachádza parčík s pomníkom bulharských partizánov na Vajanského nábreží. Z konečnej stanice vychádzali vlaky miestnej dopravy (do Petržalky na Kopčiansku cestu), ale aj diaľkovej dopravy (do Viedne). Išli Mostovou na Jesenského ulicu, cez Štúrovu ulicu na Šafárikovo námestie a dunajský most ďalej Viedenskou a Rusovskou na Kopčiansku cestu. Otváracia jazda na tejto trati sa konala 1. februára roku 1914 a do verejného užívania bola uvedená 5. februára 1914.

Kilometrovník 8.9. na Humenskom námestí, zo starej Rusovskej cesty

Adresa: Humenské námestie

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok:

Autor:

Popis:

Vojenský cintorín

Adresa: Kopčianska (Vojenský dvor)

Stav: Dobrý – revitalizovaný

Rok: 1916

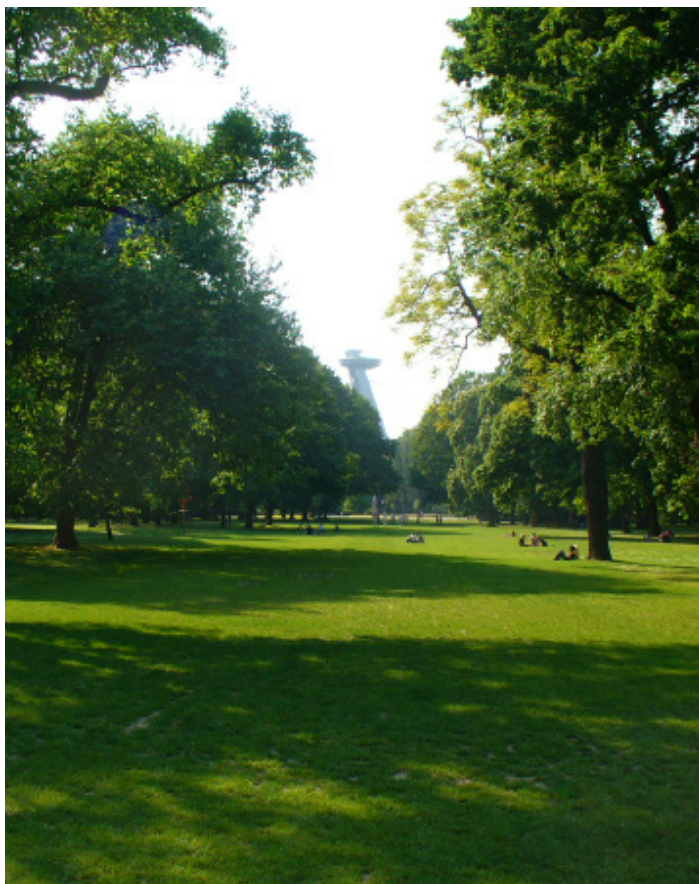
Autor:

Popis:

Vojenský cintorín vznikol počas I. svetovej vojny v roku 1916 ako doplnok vojenského lazaretu, kde ležali zväčša ťažko ranení vojaci Rakúsko-Uhorskej monarchie, ale aj iní vojaci bojujúcich strán. Na cintoríne je pochovaných v samostatných hroboch 331 mrtvých vojakov, deviatich identifikovaných národností. Slovenská a česká národnosť nie je rozdelená, vojaci majú uvedenú spoločnú československú národnosť. Ďalšie národnosti: Maďarská, Juhoslovanská, Rumunská, Rakúska, Ruská, Talianska, Poľská, Nemecká.. Vojaci zomreli prevažne v Posádkovej nemocnici Bratislava, ďalší v Divíznej nemocnici a v Kopčanoch v roku 1918.

Cintorín je dostupný z Kopčianskej ulice, ktorá vyúsťuje na poľnú cestu smerujúcu k Rakúsku. Poľná cesta ide popri hranici a smeruje priamo k územia cintorína.

Sad Janka Kráľa

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Dobrý

Rok: 21. mája 1776

Autor: Prvá úprava parku: Štefan Lumnitzer,
Druhá etapa (30. roky 19. storočia): Karol Ritter pod odborným vedením: profesora F. Romera a profesora botaniky Š. Endlichera

Národná kultúrna pamiatka

Popis:

Sad Janka Kráľa v Bratislave je najstarší verejný park v strednej Európe a jeden z najstarších stredoeurópskych parkov vôbec. Nachádza sa v Bratislavskej Petržalke medzi Starým mostom a Novým mostom. Má rozlohu 42 ha. Sad Janka Kráľa ako 1. verejný park v strednej Európe je chránený v zmysle zákona č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti v kategórii historická zeleň.

O založení parku rozhodla mestská rada Bratislavy 21. mája 1776. Na rozdiel od iných parkov nemal oplotenie a bol prístupný pre všetkých obyvateľov. Jeho pôvodné pomenovanie bolo „Aupark“ – čiže park na nive. Park bol založený v období klasicizmu podľa francúzskeho vzoru, preto mal aj vtedy typickú krajinnú kompozíciu v tvare hviezdice s priehľadmi do priestoru. Mal predĺžený tvar, ktorý si zachoval dodnes. Centrom parku bol kruhový priestor, kde dnes stojí socha Janka Kráľa, po ktorom nesie park v súčasnosti meno. Z neho vychádzalo osem ciest – priesekov do pôvodného lesného porastu. Po okrajoch ciest vysadili nové aleje so stromami. Tvorili ich jelša, topol, javor, vrbu, brest a jaseň. Odtiaľ pochádza aj jeho nemecký názov parku – Sternalle – Hviezdicová aleja. V parku sa nachádzali aj šatňa, hostinec, bábkové divadlo, skleníky a ďalšie atrakcie. Park poskytoval priťažlivé výhľady na Bratislavu. Na začiatku 19. storočia narušila vzhľad parku vojna s Francúzskom z roku 1805 (bitka pri Slavkove) a hlavne 1809 (bitka pri Wagram), kedy v ňom mesto vybudovalo tzv. napoleonské valy – obranné pozície na svoju ochranu proti ostreľovaniu mesta francúzskou armádou. Veľkú zásluhu na prvej úprave parku mal botanik a lekár Dr. Štefan (István, Stephan) Lumnitzer (4. 4. 1749 Banská Štiavnica – 11. 1. 1806 Bratislava). Nový vzhľad nadobudol park v 30. rokoch 19. storočia, po výstavbe nového loďkového mosta Karolíny Augusty. Vtedy ho prebudovali podľa anglického vzoru a získal prírodno-krajinný charakter. Park získal v tomto období približne dnešný pôdorys. Hviezdicové členenie nahradilo prirodzené členenie plôch parku. Zmeny inicioval vtedajší starosta Bratislavy A. F. Námer a vykonal ich záhradník grófa Štefana Széchenyiho Karol Ritter pod odborným vedením profesora F. Romera a profesora botaniky Š. Endlichera. Pôvodné časti lužného lesa a aleje zanikli a nahradili ich chodníky s početnými zákrutami. Časť stromov zakomponovali do nových skupín stromov, medzi ktoré vysadili viacero cudzokrajných druhov. Os parku tvorilo aj už mŕtve dunajské rameno. Ďalšou úpravou prešiel park v druhej polovici 19. storočia. O jeho údržbu sa staral Bratislavský okrásľovací spolok. Na jeho náklady bolo neskôr zasypané už mŕtve rameno Dunaja a vysádzané nové dreviny – domáce i cudzokrajné. Pri najvzácnejších stromoch sa nachádzali aj tabuľky s názvami stromov v latinčine, nemčine a maďarčine. Voľné trávnaté plochy zaplňali kvetinové záhony so záhradnými doplnkami, stojanmi a väzami. V lete do parku umiestňovali palmy a tropické rastliny.

Stĺp osvetlenia

Adresa: Vranovská 59

Stav: Poškodený/odcudzený

Rok:

Autor:

Popis:

Stĺp verejného osvetlenia, ktorý bol osadený pravdepodobne v druhej polovici 60. rokov. Je predpoklad, že ide o trakčný stĺp vedenia na trati Viedenskej električky, ktorý bol po zrušení trate sekundárne použitý na stĺp osvetlenia.

Rytiny bombardovania Bratislavy z územia Petržalky - Bratislavský mier

Adresa:

Stav:

Rok: 1805

Autor:

Popis:

Dnes nám okupáciu Bratislavy pripomínajú už iba delové gule zamurované v niektorých mestských domoch (ako napríklad v Starej radnici či v dome na Michalskej ulici) a socha francúzskeho vojaka, ktorý sa opiera o lavičku na Hlavnom námestí.

Zaniknuté pamätihodnosti

Od prvej zmienky o mestskej časti uplynulo skoro 800 rokov. Za toto obdobie sa na území mestskej časti objavilo viacero objektov, ktoré sa podarilo vtedajším obyvateľom zdokumentovať (napríklad v kronike, alebo iných zápiskoch). Pri niektorých sa nám zachovali aj fotografie.

Medzi zaniknuté pamätihodnosti možno zaradiť aj budovy a umelecké diela, ktoré vznikli súčasne s výstavbou novodobej Petržalky, avšak z rôznych dôvodov boli odstránené, alebo zničené.

Dámsky tenisový klub (areál Incheby)

Adresa: areál Incheby

Stav: Zaniknutý

Rok: koniec 19. stor.

Autor:

Popis:

Jedna z posledných zachovaných pamiatok starej Petržalky – Dámsky tenisový klub – stála v areáli výstaviska Incheba do roku 2007. Tesne pred jeho zbúraním ho chceli zapísať ako národnú kultúrnu pamiatku. Zápis sa však nestihol a murovaný domček, ktorý pripomínal staré dobré časy bez panelákov, zrovnali so zemou. Tenisové kurty podľa Gustafíka boli na ihriskách PTE SC (Artmedia) na Kraskovského ulici, Makkabea ŠK (poštári) na Starohájskej ceste, Slávia Kablo ŠK na ulici Pri Seči, pod Starým mostom, pri kaviarni Au café a na Viedenskej ceste – celkovo asi 20 kurtov. Murovaný domček nazývaný dámsky tenisový klub zo začiatku minulého storočia stál na pozemkoch Incheby. Toto využitie budovy sa traduje ústne, zatiaľ však nepoznáme plán alebo nejaký písomný prameň, ktorý by jednoznačne potvrdil, že to bol dámsky tenisový klub.

Červená Pošta (pôvodná)

Adresa: Furdekova 16

Stav: Zaniknutý

Rok: 1980

Autor: Ondreičková Oľga

Popis:

Poštová telekomunikačná budova je súčasťou štruktúry vyššej občianskej vybavenosti situovanej v nadväznosti na hlavnú komunikačnú os centra petržalskej časti Ovsíšte. Jednoduchú hranolovú stavbu môžeme vnímať ako výsledok modernej abstrakcie ale súčasne ju možno, v zmysle venturiovskej postmodernej interpretácie, chápať aj ako znak odkazujúci na jej funkciu. Pošta je potom veľkým balíkom so stopami po skladaní v každom rohu. Subtílne horizontálne uložené hliníkové lamely červenej farby dojem kompaktného balíka, či poštovej schránky, ešte podčiarkovali. Práve ony dali budove aj jej pomenovanie, Červená pošta. Symbolické pôsobenie kompaktnej červenej budovy sa uplatňovalo aj v širšom kontexte panelového sídliska určeného štruktúrou drobných okenných otvorov bytových domov, kde pošta slúžila ako významný orientačný bod. Budovu v roku 2011 prestavali. Odstránili pritom červené lamely, veľkoplošný nápis Pošta na vstupnom priečelí a triviálnym farebným riešením negovali pôvodnú podobu tejto ikonickej stavby.

**Majere: Popperov majer (Janíkov dvor),
majer Kapitulský dvor**

Adresa: Janíkov dvor

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

V medzivojnovom období sa v Petržalke nachádzali aj majere, ktoré uvádza vo svojich publikovaných spomienkach aj p. Jaroslav Gustafík. Majer Kapitulský dvor sa nachádzal na Viedenskej ceste po ľavej strane smerom na Berg. Ešte aj na mape Bratislavy z roku 1990 sa pri križovatke ciest Viedenská a Vranovská, Údernícka ulica nachádza lokalita s nápisom Kapitulský dvor. V medzivojnovom období tu bývalo asi 10 rodín, boli to potomkovia starosusadlíkov – Heinischovci, Wittmannovci, Grandlovci...V jednom majerskom objekte bol hostinec pána Heinischa a asi 200 m od Kapitulského majera sa nachádzala „šutrovňa“, kam sa chodili petržalské deti kúpať. Za svojím hostincom mal pán Heinisch ovocný sad. Do kruhu tu boli položené stoly a lavice, uprostred bolo betónové kolo, kde sa tancovalo. Príležitostne tu koncertovala petržalská kapela pod taktovkou pána Konráda Kaesa.

Triangel, kamenný ihlan, hraničný medzník troch štátov

Adresa: Janíkov dvor

Stav: Zaniknutý

Rok: 1918

Autor:

Popis:

Triangel – trojrozmerný ihlan asi 1,5 m vysoký označený štátnymi znakmi 3 susediacich štátov, hraničný medzník troch štátov – ČSR, Rakúska a Maďarska, sa nachádzal pri Janíkovom dvore na súbahu poľných cestičiek. Bol postavený v roku 1918. Odstránili ho po okupácii Petržalky 10. 10. 1938 hitlerovským Nemeckom.

hostinec pána Heinischa

Adresa: Kapitulsky dvor

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

V jednom majerskom objekte kapitulského dvora bol hostinec pána Heinischa. Za svojím hostincom mal pán Heinisch ovocný sad. Do kruhu tu boli položené stoly a lavice, uprostred bolo betónové kolo, kde sa tancovalo. Príležitostne tu koncertovala petržalská kapela pod taktovkou pána Konráda Kaesa.

Bazénové a plážové kúpalisko Lido

Adresa: Klokočova ul.

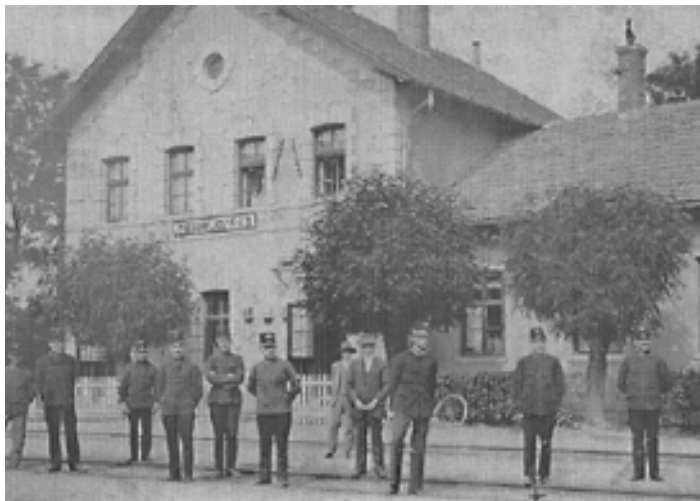
Stav: Zaniknutý

Rok: 1924

Autor:

Popis:

Lido vzniklo pôvodne ako pláž na petržalskom brehu Dunaja za Mostom Františka Jozefa smerom dole po prúde rieky. Od začiatku 20. storočia sem v lete chodili prakticky všetci obyvatelia Prešporka, pretože veľa iných možností na kúpanie vtedy nebolo. Neskôr sa tu postavil bazén, pribudlo aj rôzne vybavenie, ale dnes už po kúpalisku nezostalo ani stopy...

Stará železničná stanica

Adresa: Kopčianska ulica

Stav: Zaniknutý

Rok: prelom 19./20. stor.

Autor:

Popis:

Na mieste dnešnej novej budovy železničnej stanice Bratislava – Petržalka na Kopčianskej ulici stála od začiatku 20. storočia staničná budova Pozsony Ligetfalu s centrálnou jednoposchodovou časťou so štyrmi okennými osami a k nej sa z jednej i druhej strany pripájali prízemné krídla, tak ako to dokumentuje napríklad fotografia z roku 1910.

Vodárenská veža pri tehelni Antona Durvaya

Adresa: Kopčianská ulica

Stav: Zaniknutý

Rok: 1883

Autor: Anton Durvay

Popis:

Bohatý bratislavský mešťanosta Anton Durvay založil tehelňu v Petržalke v blízkosti Kopčianskej ulice v druhej polovici 19. storočia, roku 1883. Nevybral si periférnu staropetržalskú lokalitu náhodou. Geologický prieskum, ktorý si nechal vykonať, potvrdil veľmi kvalitnú surovinu – zeminu na výrobu tehál, ktoré boli označené iniciálkami majiteľa A.D. Tieto tehly boli vyhľadávané stavebníkmi zo širokého okolia. V tehelni, ktorá je zachytená aj na vedute, pracovalo 130 robotníkov. V oplotenom priestore sa nachádzali prízemné administratívne ale aj obytné budovy, ako aj výrobné objekty – tehelne, ale aj kotolňa, strojovňa, vodáreň a tiež skladové priestory.

Židovský zhromažďovací tábor

Adresa: Kopčianská ulica

Stav: Zaniknutý

Rok: 1944

Autor:

Popis:

K teritóriu Bratislavy patrila aj provizórny koncentračný tábor v Petržalke. Fašisti ho zriadili až v polovici decembra 1944 na území, ktoré vtedy ešte bolo nemecké. Väzňami tu najmä maďarských židov, ale i Poliakov, Ukrajincov, Talianov a Juhoslovanov. Transport 1600 väzňov prišiel z Budapešti na železničnú stanicu v Petržalke 12. decembra 1944 a prebrali ich tu jednotky SA. Väzňov v skupinách po 100–150 napchali do hospodárskych budov, na povaly a do garáží. V týchto priestoroch sa vôbec nekúrilo, väzni spávali na zemi a dostávali veľmi slabú stravu. Pracovali veľmi ťažko na zákopových prácach na maďarsko-rakúskom pohraničí, boli nedostatočne oblečení. Denne dochádzali na pracovisko 6–8 km. Jednotky SA, ktoré vykonávali strážnu službu, sa k nim správali kruto a násilnícky. Väzňov strašne bili len preto, lebo nevládali vykonávať namáhavú prácu. Najväčšou krutosťou sa vyznačoval strážca Beringer. V noci strážcovia organizovali zastrešovací akcie, pri ktorých väzňov okrádali a vraždili. Bez vyzvania strieľali na každého, kto porušil zákaz opúšťať ubikácie. Vraždy odôvodňovali tým, že väzni boli zastrelení na úteku. Mŕtvych potom ich spoluväzni pod dozorom príslušníkov SA pochovávali na miestnom cintoríne, kde neraz likvidovali aj ich. Najčastejšími exekútormi vražd boli: František Pammer, Ledorfer a veliteľ petržalského gestapa Anton Hartgasser. Dňa 29. marca 1945, pretože sa približoval front, bola nariadená evakuácia Petržalky. S tým súvisela aj evakuácia koncentračného tábora. Jednotky SA, ktoré tábor strážili, sa posilnili ďalšími príslušníkmi z Rakúska a spoločne mali zaistiť transport väzňov do koncentračného tábora Mauthausen. Vydali rozkaz, na základe ktorého mala byť každá osoba neschopná transportu zastrelená. So svojimi katmi sa väzni z Petržalky vydali na cestu smrti okolo polnoci smerom na Hainburg a Deutsch-Altenburg. Ráno fašisti nahnali väzňov do parníka s tromi vlečnými člnmi. Na ceste, ktorá trvala niekoľko dní, vôbec nedostávali stravu a mnohí z nich zahynuli od hladu. V Mauthausene väzňov prebrali jednotky SS, ktoré nevládnych na mieste zastrelili a potom nahádzali do Dunaja. Tých, čo zastrelili na ceste medzi Semperitom a Hainburgom, zväžali povozníci na cintorín do Petržalky, kde boli zastrelení aj šiesti väzni, ktorým sa podarilo ujsť. Po zadržaní ich zastrelil Anton Hartgasser. Pri exhumácii masových hrobov v Petržalke v apríli a v máji 1945 bolo odkrytých 5 masových hrobov, v ktorých bolo celkovo 460 obetí. Identifikovať sa podarilo iba 49 osôb. Príčinou smrti 48 obetí boli strelné rany, 19 malo rozbité lebky a niekoľko desiatok bolo pochovaných zaživa. Za vraždenie v koncentračnom tábore Petržalka bol na našom území odsúdený František Koch a v neprítomnosti Ferdinand Schedivý. Viedenským súdom boli odsúdení: Rudolf Kronberger, Jozef Entenfelner, Gustáv Tamm, Edmund Krátky, Ervín Falkner, Jozef Kacovský, Vilibald Praschek, Alojz Frank, Viliam Neuteufel a Konrád Polinofly. Nepotrestaní zostali: Matej Krohler, František Pammer, Eduard Krois, Anton Hartgasser, Arnold Wissinger, Ján Vogel, Otto Gross, Wurfel, Holbinger, Kulínek, Kledorfer, Németh a iní.

Božie muky

Adresa: križovatka Rusovskej ul. a
Kopčianskej ul.

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

Na križovatke Orošvárskej (Rusovskej) a Kopčianskej cesty sa nachádzala božia muka – bol to drevený kríž s ukrižovaným Ježišom Kristom, ktorý odstránili pri budovaní križovatky začiatkom 80. rokov 20. storočia.

Morový stĺp

Adresa: križovatke ul. Zväzácka (Štefánikova), Sofijská (Bratislavská) a Makarenkova (Školská)

Stav: Zaniknutý

Rok: 1809

Autor:

Popis:

Na pamiatku obetí moru v roku 1809 bol postavený na rohu križovatky ulíc Zväzáckej, Sofijskej a Makarenkovej morový stĺp, ktorý zanikol pri asanácii starej Petržalky.

Historický richtársky stôl s erbom Petržalky

Adresa: leberfinger

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

V priestoroch miestneho úradu Petržalka na Zväzáckej, neskôr na Zadunajskej a aj na Jiráskovej ulici sa od polovice 20. storočia nachádzal masívny richtársky stôl. V strede jeho prednej časti sa nachádzal erb Petržalky.

Sokolovňa

Adresa: Legionárska

Stav: Zaniknutý

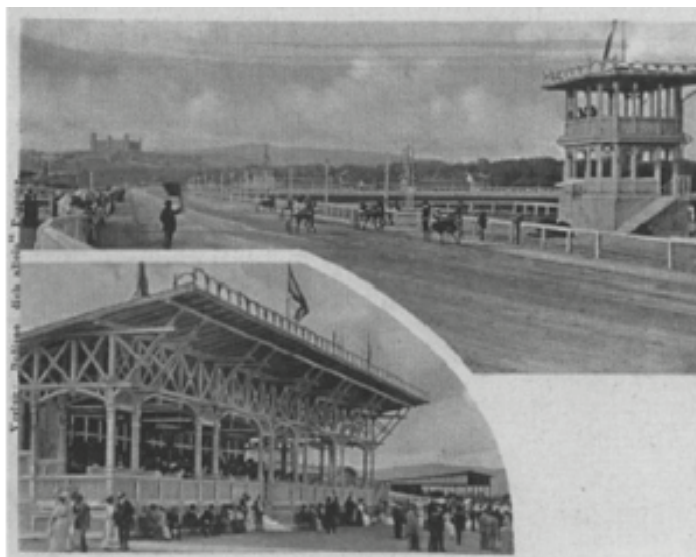
Rok: 30. roky 20. stor.

Autor:

Popis:

Sokolská obec v Petržalke pripravovala pre petržalské deti detské karnevaly spojené s bábkovými predstaveniami v Sokolovni na Legionárskej ulici. Počas 2. svetovej vojny mali Nemci v nej sklad a v poslednom roku vojny bola stajňou koní vlasovcov. Po vojne mladí Petržalčania požiadali NV Petržalky o povolenie na opravu aj o pôžičku, ktorú aj dostali a pustili sa do obnovy objektu Sokolovne. Po renovácii Sokolovne tu uskutočnili prvú povojnovú zábavu s pestrým programom.

Stará dostihová dráha

Adresa: Mánesovo námestie – pri Sade Janka Kráľa za Starým mostom

Stav: Zaniknutý

Rok: koniec 19. storočia

Autor:

Popis:

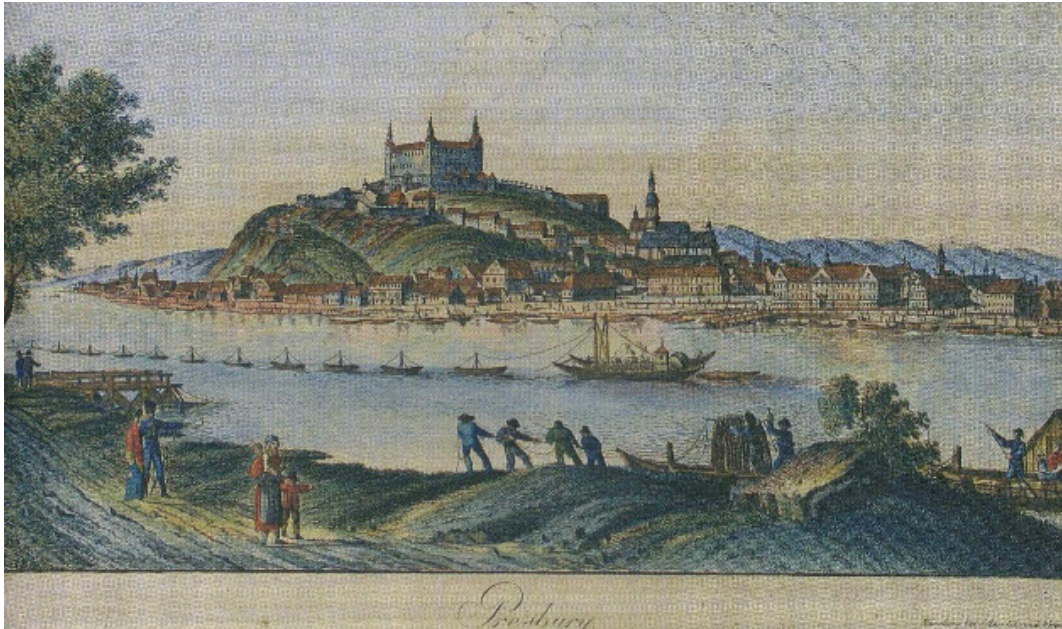
Prvá dostihová dráha v Petržalke vznikla v priestore dnešnej Einsteinovej ulici v blízkosti Mánesovho námestia a najjužnejšieho cípu Sadu Janka Kráľa, tak ako ju pod názvom Dostihové závodisko zachytáva plán z roku 1930. Vybudovala si ju začiatkom 20. storočia Bratislavská klusácka spoločnosť, ktorá vznikla v roku 1902, na pálfyovskom pozemku. Prvé jazdecké preteky na novom závodisku sa konali 6. septembra 1903. Okrem dostihovej dráhy tu bola drevená tribúna a dvojpodlažná pozorovateľňa pravdepodne pre rozhodcov. Dostihová dráha sa používala do roku 1933, keď ju rozparcelovali na záhrady.

Lietajúci most

Adresa: Nábřežie Duanja

Stav: Zaniknutý

Rok: 1676–1809

Popis:

Pravdepodobne už v stredoveku zriadili na Dunaji kompu. Mala tvar dlhšej lode s plochým dnom, ktorá bola pripevnená k pevnému bodu na ostrove ležiacom približne v strede rieky. Pre tento most sa vžilo pomenovanie „lietajúci most“ – Fliegende Brücke. Tento typ mostnej konštrukcie viackrát upravovali, vrátane nábřežia.

Obranné valy na predmostí

Adresa: Nábřežie Dunaja

Stav: Zaniknutý

Rok: 1663

Autor:

Popis:

Keď po roku 1660 Bratislave reálne hrozilo nebezpečenstvo útoku osmanských vojsk, rakúsko-uhorská vrchnosť zamýšľala ako spevniť hradby a opevnenia. Cisárska pokladnica uvoľnila veľké sumy na modernizáciu mestských opevnení. Hlavným inžinierom sa stal taliansky stavitel' J. Priami. Sú známe jeho veľkolepé projekty na obranu hradu, ktoré však neboli v celej miere realizované. Súčasťou jeho plánu bola aj tzv. Montecucolliniho petržalská obranná línia z roku 1663 a neskoršie Tokolyho šance, opevnenia na pravobrežnej strane lodkového mosta a výstavba či dobudovanie bastiónov pri menších mostoch cez dunajské ramená a brody. Mal sa vybudovať rozsiahly pevnostný systém, chrániaci najmä Viedenskú cestu. Medzi Pečenským a Chorvátskym ramenom bol projektovaný asi dvojkilometrový val.

Stĺp na hodiny

Adresa: Nám. Hraničiarov

Stav: Zaniknutý

Rok: 1981

Autor:

Popis:

V rámci parku na nám. Hraničiarov v blízkosti skupiny ihličnatých stromov pri chodníku sa nachádzal asi 3 m vysoký stĺp obložený mramorom, na ktorom bol nápis "Námestie hraničiarov". Odhalili ho 11. júla 1981, na deň pohraničnej stráže a pri príležitosti odovzdania Námestia hraničiarov obyvateľom.

Cintorín na Zväzáckej ul.

Adresa: Nobelovo nám.

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

Starý petržalský cintorín sa nachádzal v miestach dnešného Nobelovho námestia. Cintorín bol asi v polovici 30. rokov 20. stor. zrušený a premiestnený na miesto, kde sa nachádza dnes petržalský cintorín.

hostinec: U Krištofa

Adresa: Pečniansky les

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

V dávnych časoch stál v západnej časti Pečenského lesa pri nábreží Dunaja hostinec U Krištofíka (U Krištofa). Fotografia približne z roku 1930 jasne dokladá, že to bol obľúbený podnik mnohých Bratislavčanov. Zásluhu na tom mala i petržalská dychovka, ktorá mala 35-členov.

Robotnícky dom

Adresa: Poľná

Stav: Zaniknutý

Rok: 30. roky 20 stor.

Autor:

Popis:

Petržalka bola v 20. rokoch 20. storočia najväčšou obcou v Československu a ako obec mala okrem miestneho úradu, kostola, školy aj ďalšie dôležité inštitúcie potrebné k životu obci – takým bol aj bývalý Robotnícky dom, neskôr Dom osvetu na Poľnej (Ždanovovej) ulici, kde mladí chodili napr. na tanečné hodiny.

Strom**Adresa:** Pred reštauráciou Alfa, Fedinova**Stav:** Zaniknutý**Rok:** 1990**Autor:** Jozef Jankovič, akad. Sochár**Popis:**

Plastepoxidová plastika umiestnená na terase reštaurácie Alfa zobrazovala ľudské ruky vystupujúce z bieleho stĺpu. Tvar kompozície pripomínal korunu stromu s kmeňom. Dielo v roku 1994 odstránil nový majiteľ reštaurácie kvôli prestavbe budovy. Jankovič bol aj autorom nápisu "Reštaurácia Alfa" na budove.

Starý kostol

Adresa: pri Pečnianskom ramene Dunaja

Stav: Zaniknutý

Rok: 1672

Autor:

Popis:

Súčasťou starej Petržalky bol aj kostol sv. Jána (Sct. Joannus)(?sv.Juraja) zo 17. storočia (1672), ktorý asanovali v roku 1932 a miesto neho postavili väčší kostol na Gercenovej ulici. Starý kostol stál pri Pečnianskom resp. Kapitulskom ramene pri bývalej Školskej ulici a Viedenskej ceste.

Rudolfova záhrada – ZOO, akvárium, terárium

Adresa: pri Sade J. Kráľa

Stav: Zaniknutý

Rok: 20.-30. roky 20. str.

Autor:

Popis:

V 20.-30.rokoch 20. storočia bol pri dnešnom Sade Janka Kráľa v rámci Rudolfovej záhrady objekt, ktorý všetci volali Akvárium. Za presklenými stenami tu boli rôzne ryby a vodné príšerky. Nachádzalo sa tu aj terárium s množstvom rôznych druhov hadov a na konci dvora sa nachádzali opice, ktoré sa tešili najväčšej pozornosti najmä detí.

Hrob a pomník piatim francúzskym vojakom

Adresa: Pri Seči

Stav: Zaniknutý

Rok: 1809

Autor:

Popis:

Na nábreží Dunaja sa nachádzal pomník francúzskym vojakom, ktorí padli v bojoch v Petržalke v roku 1809. Mal tvar oploteného hrobu a pomník pozostával z epitafu, na prednej strane ktorého sa nachádzala biela tabuľa s textom vo francúzskom a slovenskom jazyku: "Tu odpočívajú telesné pozostatky piatich francúzskych vojakov padlých slávne v tomto kraji v júnových bojoch r. 1809."

Dúha

Adresa: Rovniankova 15

Stav: Zaniknutý

Rok: 1981

Autor: Juraj Mihalík, akad. soch.,
Michal Studený

Popis:

V roku 1981 Juraj Mihalík s Michalom Studeným vytvoril plechový reliéf, ktorý sa nachádzal na bočnej fasáde domu na Rovniankovej (nad predajňou Papier – hračky – drogéria). Monumentálny farebný reliéf, pozostávajúci z plechových kvádrov, ktoré vytvárali dúhu medzi oblakmi, demontovali pri zatepľovaní domu v roku 2013. Dielo sa aj napriek snahám nepodarilo osadiť znova na fasádu, pretože jeho technický a hygienický stav ohrozoval okoloidúcich a navyše boli priestory dutých plechových kvádrov dokonalým útočiskom holubov. (Pri demontáži sa ukázalo, že sú plné holubieho trusu, nakladených vajíčok a dokonca aj mŕtvych holubov).

EKG

Adresa: Rovnianska - Na fasáde zdravotného strediska

Stav: Zaniknutý

Rok: 1982-1993

Autor: Jozef Jankovič, akad. Sochár

Popis:

Na Rovnianskej ulici, hneď veľa DK Zrkadlový háj sa nachádza budova obvodného zdravotného strediska, ktorú postavili koncom 70. rokov 20. storočia. Zaujímavosťou je, že tu bolo na jednej fasáde umiestnené dielo Jozefa Jankoviča, realizované na tú dobu jedinečnou technikou - moduláciou tvarov počítačovým softvérom. Návrh bol následne pretransformovaný do podoby kovového reliéfu. Dielo s názvom EKG s rozmermi 6x6 metrov zdobilo stenu strediska od roku 1982, až kým ho pri rekonštrukcii v roku 1993 demontovali.

Vodný mlyn Orth

Adresa: Rusovská ul.

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

Flóra, Artemis, Tristan, Diana, Poseidón

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Zaniknutý

Rok: 1871

Autor:

Popis:

Druhú polovicu 19. storočia poznačila činnosť Okrášľovacieho spolku. Park je drobený na menšie celky a narúša sa jeho celá koncepcia. Z iniciatívy spolku po roku 1868 vznikajú kvetinové výsadby s doplnkami (vázy, stojančeky), do strednej časti parku bol postavený vodomet, ktorý zostrojil bratislavský hodinár Kiesling. Z mesta boli do parku premiestnené niektoré sochy , ako napr. Flora, Artemis, Tritón, Nymfa.

Pomník - busta dr. Miroslava Tyrša zakladateľa Sokola

Adresa:	Sad Janka Kráľa
Stav:	Zaniknutý
Rok:	20. roky 20 storočia
Autor:	Pospíšil

Popis:

V Sade Janka Kráľa, ktorý založili v roku 1775, bola okrem upravených cestičiek, lavičiek aj rôzna sochárska výzdoba. V 20. a 30. rokoch 20.storočia sa v parku , vtedy Tyršovom parku, nachádzala busta dr. Miroslava Tyrša, zakladateľa Sokola. Na poslednej z troch odstupňovaných súčastí podstavca, kde bol vyrytý text – DR.M.TYRŠ (1832–1932) je položená busta M. Tyrša.

Rozárium

Adresa:	Sad Janka Kráľa
Stav:	Zaniknutý
Rok:	1933- 1937
Autor:	Rudolf Limbacher

Popis:

V Sade Janka Kráľa, ktorý prešporská mestská rada sa rozhodla vytvoriť v roku 1775, sa okrem bohatej kvetinovej výzdoby nachádzali aj rozličné ozdobné doplnky, kamenné vázy či sochy. V rokoch 1933 - 1937 založili v parku podľa návrhu mestského lekára Rudolfa Limbachera rozárium, v ktorom bolo okolo 500 druhov ruží. Počet vysadených ružových kríkov dosahoval okolo 5000 kusov. Rozárium bolo umiestnené v blízkosti platanov v juhovýchodnej časti parku. Bolo riešené pravidelne v centrálnej časti parku a bol tu aj kruhový bazén s plastikou sediacej ženy i lavičky. Ruže sa popínali po pergolách. Zámer výstavby rozária bol inšpirovaný rozáriom v parku rodiny Chotkovej v Dolnej Krupej.

Bazén s plastikou ženy

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Zaniknutý

Rok: 1937

Autor: A Rigele

Popis:

V Sade Janka Kráľa, ktorý založili v roku 1775, bola okrem upravených cestičiek, lavičiek aj rôzna sochárska výzdoba (socha speváčky O. Trebitschovej od A. Rigeleho, maďarského básnika S. Petofiho od B. Radnaya a M. Tyrša od Pospíšila . V rokoch 1933 – 1937 bolo zriadené v parku rozárium, kde sa nachádzal aj kruhový bazén s plastikou sediacej ženy.

busta skladateľa Mikuláša Moyzesa

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Zaniknutý

Rok: 1972

Autor: Karol Lacko

Popis:

V Sade Janka Kráľa, ktorý založili v roku 1775, bola okrem upravených cestičiek, lavičiek aj rôzna sochárska výzdoba. 19. októbra 1972 bol v parku slávnostne odhalený pomník hudobného skladateľa Mikuláša Moyzesa (1872 – 1944) od akad. sochára Karola Lacka. Pomník pozostával z dvoch častí – spolu vytvárali oválny podstavec, v hornej časti sa nachádzala busta – hlava skladateľa, v druhej časti nápis z čiernych písmen – HUDOBNÝ SKLADATEĽ MIKULÁŠ MOYZES 1872 - 1944

V súčasnosti pomník nie je osadený v Sade J.Kráľa, nakoľko busta bola zničená a podstavec je uložený v depozite Pamingu v Čiernom lese. Po obdržaní financií Paming ráta s vyhotovením kópie busty a znovuosadením pomníka.

Lod'kový most Karolíny Augusty

Adresa: Sad Janka Kráľa

Stav: Zaniknutý

Rok: 1825–1891

Autor: Pospíšil

Popis:

Most Karolíny Augusty bol lod'kovým alebo tiež pontónovým mostom. Jeho vozovka bola poskladaná zo širokých plochých dosák a bola položená na rade nízkych člňkov. Tie boli ukotvené tak, že stáli v smere prúdu vody a voda pomedzi ne pretekala. V zimno období ich museli rozobrať, aby ich nezničili ľady. Jedno z najzaujímavejších znázornení tunajšieho mosta možno vidieť na sarkofágu Márie Terézie vo viedenskej krypte kláštora kapucínov. Ak mala v mieste takéhoto lod'kového mosta preplávať loď (a lode vtedy plávali výlučne „dolu vodou“), museli strednú časť lod'kového mosta odpojiť a vysunúť tak, aby mohla loď voľne prejsť. Tak bola premávka na moste značne obmedzená. Takéto mosty zriaďovali na Dunaji v priestore Bratislavy až do konca 19. storočia, kedy nebol po regulácii Dunaja a jeho brehov postavený v roku 1890 stály most. Výstavbu mostu financoval cisár František I. (1792 – 1835) pri príležitosti korunovácie jeho štvrtej manželky Karolíny Augusty za uhorskú kráľovnú. Bol dlhý takmer 300 metrov a skladal sa z 32 člňov. Most postavili v rekordne krátkom čase – za necelé dva mesiace. Výstavba sa začala 8. augusta, Karolínu Augustu korunovali v Bratislave 25. septembra 1825 a most slávnostne odovzdali mestu do užívania 29. septembra

Prvý stály most cez Dunaj

Adresa:	Sad Janka Kráľa
Stav:	Zaniknutý
Rok:	1890
Autor:	Inžinier Francois de Sales Cathry

Popis:

Stavba stabilného mosta na Dunaji v oblasti dnešnej Bratislavy nebola až do konca 19. storočia možná, kvôli nezregulovanému toku a neupraveným brehov Dunaja. O výstavbe takéhoto mosta mestské zastupiteľstvo rozhodlo už 9.4.1877, ale s prácami sa začalo až v apríli 1889. Výstavbu financovala vláda. Projekt vypracoval inžinier Francois de Sales Cathry, ale stavbu mosta realizoval mestský hlavný inžinier Anton Sedlein. Už 6. októbra 1890 bol most natoľko pripravený, že mestské zastupiteľstvo požiadalo o uvedenie mosta do prevádzky. Na otvorenie mosta prišiel 31. decembra 1890 panovník František Jozef, podľa ktorého most bol pomenovaný. 1. januára 1891 po ňom prešli prvé vozy a ľudia. Výstavba mosta stála 780 tisíc zlatých. Mostné teleso dlhé 460 m a 6,5 m široké bolo položené na siedmich mohutných kamenných pilieroch. Najprv bola vybudovaná len časť pre vozy a peších, čoskoro bol dokončený aj druhý užší most pre železnicu, ktorý bol posadený na tie isté kamenné piliere. Za prejazd po moste sa platilo mýto, preto boli a ešte i v súčasnosti sú na obidvoch vyústeniach mosta mýtné domčeky pre mýtnikov-vyberáčov mýta. Počas druhej svetovej vojny bol most bombardovaním narušený, preto ho nahradili zjednodušenou konštrukciou.

Kino – Eldorado

Adresa: Sofijská ul.

Stav: Zaniknutý

Rok: 1919

Autor:

Popis:

Najstarším kinom v Petržalke bolo Eldorado (Partizán). Po I. svetovej vojne bolo pre obyvateľov Petržalky otvorené prvé kino s názvom Eldorado. Pôvodne sa nachádzalo na konci dnes už neexistujúcej Sofijskej (Bratislavskej) ulice, ktorá susedila so Sadom Janka Kráľa. V začiatkoch kina sa v ňom vysielali iba nemé filmy, často so sprievodom klavíra.

Podľa dobových záznamov majiteľom kina bola rodina Száthmáryovcov a v 30-tych rokoch 20. storočia patrilo kino pod TJ Sokol. Neskôr, po druhej svetovej vojne, bolo kino štátom znárodnené a premenované na kino Partizán. K zvláštnostiam kina rozhodne patrili tri rady balkónov. Z dôvodu veľkého stavebného rozmachu Petržalky kino Partizán v roku 1978 zbúrali.

hostinec: Vorel

Adresa: Sofijská ulica

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

Poisťovňa Slovenská účastinná spoločnosť

Adresa: Studená

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

Petržalka bola v 20. rokoch 20. storočia najväčšou obcou v Československu a ako obec mala okrem miestneho úradu, kostola, školy aj ďalšie dôležité inštitúcie potrebné k životu obci – napr. aj obecnú lekáreň a obecnú sporiteľňu, ktoré boli na Štefánikovej ulici. Poisťovňa Slovenská účastinná spoločnosť bola na vtedajšej Studenej a pošta na Bratislavskej ulici.

Popperov mlyn

Adresa: Školská ul.

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

Vodné mlyny Hüttel

Adresa: Šrobárovo nám.

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

Obecná lekáreň

Adresa: Štefánikovej ul.

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

Petržalka bola v 20. rokoch 20. storočia najväčšou obcou v Československu a ako obec mala okrem miestneho úradu, kostola, školy aj ďalšie dôležité inštitúcie potrebné k životu obci – napr. aj obecnú lekáreň a obecnú sporiteľňu, ktoré boli na Štefánikovej ulici. Poistovňa Slovenská účastinná spoločnosť bola na vtedajšej Studenej a pošta na Bratislavskej ulici.

Obecná sporiteľňa

Adresa: Štefánikovej ul.

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

Petržalka bola v 20. rokoch 20. storočia najväčšou obcou v Československu a ako obec mala okrem miestneho úradu, kostola, školy aj ďalšie dôležité inštitúcie potrebné k životu obci – napr. aj obecnú lekáreň a obecnú sporiteľňu, ktoré boli na Štefánikovej ulici. Poistovňa Slovenská účastinná spoločnosť bola na vtedajšej Studenej a pošta na Bratislavskej ulici.

Božie muky

Adresa: Štefánikova

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

Božia muka v tvare dreveného kríža s ukrižovaným Ježišom Kristom sa nachádzala na vršku pri kine Iskra a asanovali ju pri výstavbe v Petržalke, jej osud je neznámy.

Lunapark

Adresa: Tyršovo nábrežie

Stav: Zaniknutý

Rok: 50.-90. roky 20.storočia

Autor:

Popis:

Na nábreží Dunaja v blízkosti Starého mosta a komplexu Arény boli v 50.-90. rokoch 20.storočia postavené rôzne kolotoče, húsenkové dráhy, strelnice a iné „kolotočárske“ atrakcie. Najväčší záujem o nich bol v čase májových sviatkov, kam sa chodilo za zábavou po oficiálnych prvomájových oslavách.

Napoleonov strom

Adresa: Tyršovo nábrežie

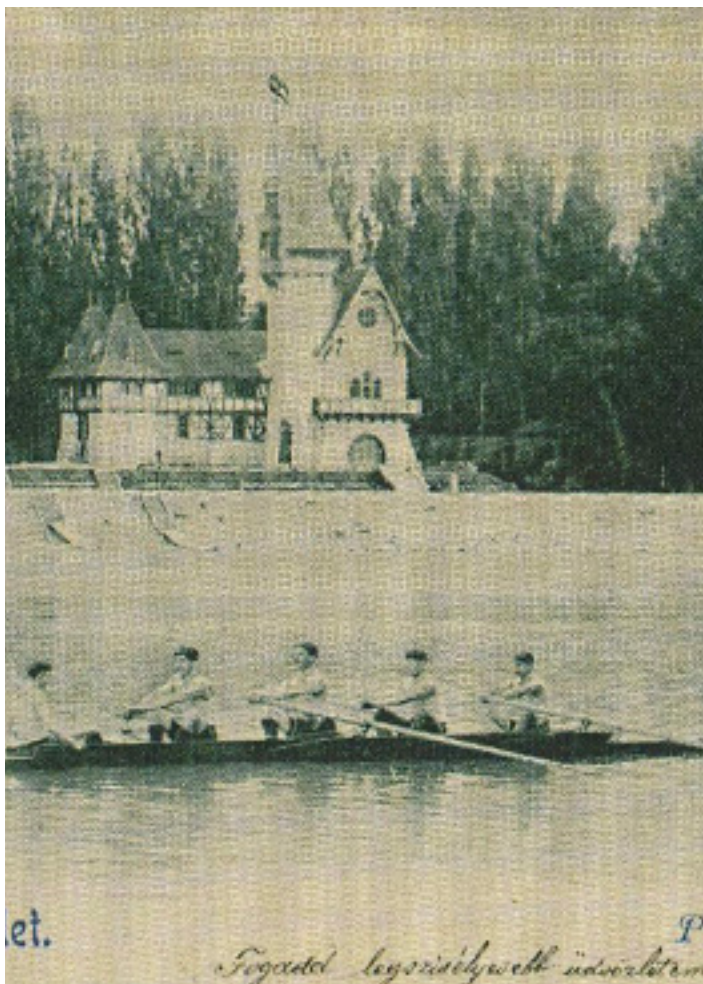
Stav: Zaniknutý

Rok: 18. storočie

Autor:

Popis:

Podľa J. Gustafíka (ale aj inej literatúry) na Tyršovom (Dunajskom) nábreží stál pri nástupišti propelera pri Au Café topol', pri ktorom ako sa traduje stál Napoleon a díval sa v roku 1809 počas obliehania Bratislavy na mesto. V roku 1938 po odtrhnutí Petržalky od Bratislavy a pripojení Petržalky k ríši stál pod týmto stromom vraj aj Hitler. V tridsiatych rokoch 20. storočia udreli do stromu viaceré blesky, preto spútali kmeň stromu železnou obručou, ale nakoniec ho v 60. rokoch 20. storočia odstránili.

Ruder Club - budova maďarského veslárskeho klubu

Adresa:	Tyršovo nábrežie
Stav:	Zaniknutý
Rok:	1896
Autor:	Reymund Jeblinger

Popis:

V tejto zaujímavej stavbe s vežičkou na petržalskej strane Dunaja sídlil Bratislavský veslársky klub založený v roku 1862, ktorý bol prvým moderným športovým klubom v Uhorsku na spôsob anglických klubov. Objekt bol postavený v neogotickom štýle podľa projektu Raymunda Jeblingera v rokoch 1885-6 (v niektorej literatúre sa uvádza rok 1896). Budova stála v blízkosti miesta, kde dnes ústi most SNP na petržalskej strane, preto budovu pri výstavbe mosta asanovali. Jednotlivé očíslované časti budovy sa ešte niekoľko rokov nachádzali na dvore JRD Rusovce, ale časom sa roztratili.

Au Café - pôvodný

Adresa: Viedenská cesta

Stav: Zaniknutý

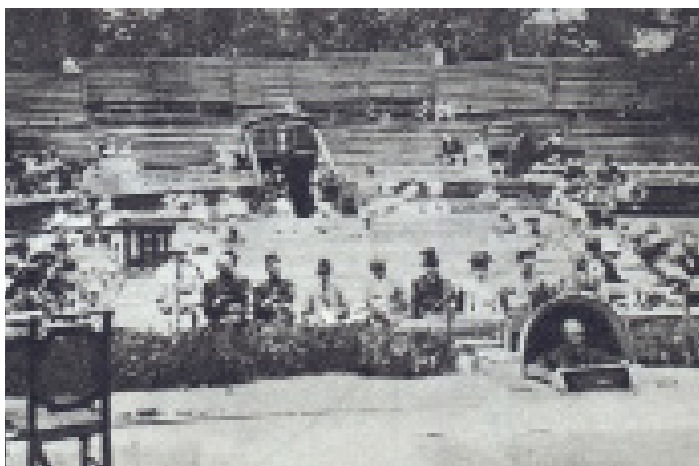
Rok: 1827

Autor:

Popis:

V súčasnosti na mieste pôvodnej budovy kaviarne stojí novostavba Au café, postavená v roku 2003 a nesie niektoré znaky pôvodnej budovy kaviarne. Tá bola postavená v roku 1827 pod menom Au café a už vtedy slúžila ako kaviareň. Objekt mal pozdĺžny pôdorys s predstavaným portikom. Kaviareň bola významným miestom pohostinstva (určitý čas patrila kaviareň Palugyayovcom) a zábavy (často tu koncertovali rôzne hudobné kapely, skupiny). Pôvodný objekt bol asanovaný v 60. rokoch 20. storočia.

Divadlo Aréna – Pôvodne drevené nezastrešené letné divadlo

Adresa: Viedenská cesta

Stav: Zaniknutý

Rok: 1828

Autor:

Popis:

Veľkú obľubu v danom období si získalo letné, pôvodne nezastrešené divadlo – Aréna. V priestore parku sa divadelné predstavenia hrávali už na konci 18. storočia zásluhou vtedajšieho riaditeľa Mestského divadla J. M. Junga. Stály, aj keď sezónny divadelný stánok slávnostne otvorili 26. júla 1828 podľa vzoru talianskych amfiteátrov. Iniciátorom jeho založenia bol vtedajší riaditeľ Mestského divadla Stöger. Kultúrne podujatia sa v ňom konali každú nedeľu a vo sviatky. Vystupovali tu mnohí známi herci nielen z Bratislavy, ale aj z Viedne či Budapešti.

Podľa záznamu v kronike Arény sa na jednom divadelnom predstavení zúčastnil v roku 1839 aj cisár Ferdinand V. počas zasadania uhorského snemu. Sezónne a za pekného počasia využívanú divadelnú scénu nahradili v roku 1898 dnešnou budovou Arény. Rozšíril sa divadelný repertoár aj o balet a vystúpenia populárnych umelcov. Najväčšiu slávu zažívala Aréna práve v období pred I. svetovou vojnou.

Novogotická kaplnka sv. Jána Nepomuckého

Adresa: Viedenská cesta

Stav: Zaniknutý

Rok: koniec 19. storočia

Autor:

Popis:

V roku 1825 bol cez Dunaj prvýkrát postavený loďkový most, ktorý sa v zime rozoberal. Pri petržalskej strane mosta postavilo mesto nasledujúci rok hostinec Au-Café. Od polovice 19. storočia na moste priamo nad stredom Dunaja umiestňovali drevenú kaplnku so sochou sv. Jána Nepomuckého. Od roka 1891 bol v užívaní prvý riadny most a loďkový most už nebolo treba stavať. Socha sv. Jána sa osadila pri Au-Café do kaplnky, ktorú v súpise pamiatok popísali ako pseudogotickú kaplnku z prelomu 19. a 20. storočia s drevenou sochou sv. Jána Nepomuckého z 2. polovice 18. storočia. V roku 1966 Au-Café zbúrali a s ním pravdepodobne aj kaplnku. Socha bola chvíľu asi voľne osadená pri kostole Povýšenia Svätého kríža, kde pre ňu postavili novú kaplnku (existovala už v roku 1988).

Stará kráľovská cesta

Adresa: Viedenská cesta

Stav: Zaniknutý

Rok: začiatok 18. storočia

Autor:

Popis:

**Kasárne v Ovsišti - 39. pluk, 39.pluk -
techn. rota, 4. ženijný pluk**

Adresa: Zadunajská a Kopčianska

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

V Petržalke bolo niekoľko kasární: na Kopčianskej - 4. ženijný pluk, na Zadunajskej (na ul. Schillerovej, Benešovej) - 39. pluk - technická rota, v Ovsišti - 39. pluk. Na pláne z r. 1930-1931 je v blízkosti AuParku (dnešného Sadu Janka Kráľa) a železnice zachytená na Ulici Schillera Jelínkova kasáreň - to je vyššie spomínaná kasáreň na Zadunajskej.

Čierny stĺp

Adresa: ZŠ Lachova 1

Stav: Zaniknutý

Rok: 1980

Autor: Ján Korkoš

Popis:

Pred základnou školou na Lachovej sa nachádzala plechová plastika od sochára Ján Korkoša. Ján Korkoš vytvoril koncom 70. a začiatkom 80. rokov viacero podobných dekoratívnych stĺpov pred budovami škôl. Tri z piatich boli odcudzené, alebo zmizli za neznámych okolností.

Čierny stĺp

Adresa: Ovsíštské námestie

Stav: Zaniknutý

Rok: 1980

Autor: Ján Korkoš

Popis:

Pred základnou školou na Lachovej sa nachádzala plechová plastika od sochára Ján Korkoša. Ján Korkoš vytvoril koncom 70. a začiatkom 80. rokov viacero podobných dekoratívnych stĺpov pred budovami škôl. Tri z piatich boli odcudzené, alebo zmizli za neznámych okolností.

kino Iskra

Adresa: Zväzácka ul.

Stav: Zaniknutý

Rok: 1960

Autor:

Popis:

Kino Iskra postavili neskôr ako kino Eldorado, v rokoch 1960 – 1961, a nachádzalo sa na vtedajšej Zväzáckej ulici (Štefánikova, dnes Gercenova). Neďaleko sa nachádzala aj krčma „U Mrenu“. Obyvateľom Petržalky kino slúžilo do roku 1982, kedy bolo asanované z dôvodu výstavby panelových domov.

Prvá Petržalská škola

Adresa:

Stav: Zaniknutý

Rok: 1848

Autor:

Popis:

K možnosti získať lepšie sociálne a spoločenské postavenie prispievalo aj dosiahnuté vzdelanie. Prvá zmienka o škole v Petržalke je až z roku 1848. Spočiatku ju navštevovalo 38 detí. Táto jednotriedna škola slúžila petržalským žiakom až do výstavby novej školy na dnešnej Zadunajskej ulici v roku 1928.

Monumentálna maľba Radostný život

Adresa: Fedinova 24

Stav: Zaniknutý

Rok: 1987

Autor: Ján Ilavský

Popis:

Súčasťou výtvarného doriešenia sídliska Petržalka boli aj veľkorozmerné maľby na ôsmich bočných fasádach 12-poschodových terasových domov. Maľba zobrazovala tri tanečnice.

Monumentálna maľba Symboly Bratislavy

Adresa: Blagoevova 24

Stav: Zaniknutý

Rok: 1981

Autor: Peter Günther

Popis:

Súčasťou výtvarného doriešenia sídliska Petržalka boli aj veľkorozmerné maľby na ôsmich bočných fasádach 12-poschodových terasových domov. Maľba zorazovala geometricky stvárnené "znaky Bratislavy" - Dunaj, hrad, tulipány a pod.

Monumentálna maľba Mierová pieseň

Adresa: Nám. hraničiarov 13

Stav: Zaniknutý

Rok: 1983

Autor: Ján Ilavský

Popis:

Súčasťou výtvarného doriešenia sídliska Petržalka boli aj veľkorozmerné maľby na ôsmich bočných fasádach 12-poschodových terasových domov. Maľba Mierová pieseň bola tvorená motívmi siluet tvárí, holubicami, lýrou, lipovými listami a geometrickými tvarmi.

Monumentálna maľba Šport

Adresa: Romanova 5

Stav: Zaniknutý

Rok: 1985

Autor: Oto Lupták

Popis:

Súčasťou výtvarného doriešenia sídliska Petržalka boli aj veľkorozmerné maľby na ôsmich bočných fasádach 12-poschodových terasových domov. Ústredným motívom maľby boli traja bežci a holubica.

Monumentálna maľba VOSR

Adresa: Jasovská 12

Stav: Zaniknutý

Rok: 1986

Autor: Ivan Schurmann

Popis:

Súčasťou výtvarného doriešenia sídliska Petržalka boli aj veľkorozmerné maľby na ôsmich bočných fasádach 12-poschodových terasových domov. Maľba zobrazovala dvoch vojakov, z ktorých jeden sedí na koni a kompozíciu dotvárajú dynamické línie pripomínajúce stuhy.

Monumentálna maľba

Adresa: Fedinova 12

Stav: Zaniknutý

Rok: 1985

Autor: Ivan Vychlopen

Popis:

Súčasťou výtvarného doriešenia sídliska Petržalka boli aj veľkorozmerné maľby na ôsmich bočných fasádach 12-poschodových terasových domov. Ústredným motívom maľby je holubica, okolo ktorej sú rozmiestnené rôzne prírodné prvky a ozubené koleso.

Monumentálna maľba Vedecko-technický pokrok

Adresa: Tupolevova 1

Stav: Zaniknutý

Rok: 1986

Autor: Ivan Vychlopen

Popis:

Súčasťou výtvarného doriešenia sídliska Petržalka boli aj veľkorozmerné maľby na ôsmich bočných fasádach 12-poschodových terasových domov. Maľba symbolizuje vedecko-technický pokrok.

Príroda, rekreácia, šport

Adresa: Znievska

Stav: Zaniknutý

Rok: 1987

Autor: Peter Günther

Popis:

Dielo vytvorené kombináciou maľby a reliéfu z plastkameňa s rozmermi 210 x 1400 cm a 210 x 2000 cm sa nachádzal na atike bytového domu oproti plánovanému športovo-rekreačnému areálu pri Veľkom Draždiaku.

Vlnkové domy

Adresa: Krásnohorská

Stav: Zaniknutý

Rok: 1980–82

Autor: Juraji Sapar a Ján Vančo

Popis:

3 výškové domy na Krásnohorskej ulici (pred 1. aprílom 1991 pod názvom Botevova) boli zdobené po celej výške pásmi hnedo-bielých vlnkovkých panelov.

Sochárom Jurajovi Saparovi a Jánovi Vančovi sa podarilo zrealizovať v rokoch 1980 – 82 jedinečný experiment. Navrhli systém tzv. ars panelov, ktoré boli odliate s použitím špeciálnej ocelevej formy, a aj vďaka ústretovosti vtedajšieho riaditeľa panelárne Ing. Viliama Hrdličku boli postavené tieto tri jedinečne výtvarne spracované domy z panelov, z ktorých boli niektoré vlnkovko plasticky tvarované a následne rôznorodo vymalované hnedou farbou.

Podľa slov jedného z autorov Juraja Saparú:

“Hlavným zámerom bolo vytvoriť také riešenie, ktoré by mohlo byť použité v priemyselnej hromadnej pásovej výrobe a aby zároveň bolo možné každý dom riešiť originálnou reliéfnou kompozíciou charakterizujúcou každý dom”.

Bolo vytvorených niekoľko sád reliéfnych prvkov pre jednotlivé typy panelov aby ich kombináciou mohli vznikáť vždy iné reliéfné kompozície. Pre každý prvok bola zhotovená špeciálna oceľová forma vyhovujúca technológii panelárne na opakované použitie v kontinuálnej výrobe liatia panelov.

Každý panel, vzhľadom na odlišnú plošnú a reliéfnu konšteláciu musel byť konštrukčne, pevnostne i tepelne vyhovujúci vtedajším technickým normám, čo bolo niekedy ťažké dodržať vzhľadom na meniaci sa reliéf jednotlivých panelov.

Aj napriek tomu, že systém reliéfného riešenia panelov bol ocenený na výstave Coneco 83 hlavnou cenou – Krištáľovým pohárom, žiadne iné stavby na Slovensku sa nerealizovali touto metódou.

V lete 2012 postupne zmizli pod zateplením všetky tri vlnkové domy.

Mestská časť Bratislava-Petržalka 2023

Mreža pre samoobsluhu

Adresa: Bzovícka 38

Stav: Zaniknutý

Rok: 1989

Autor: Juraj Mihalík

Popis:

Pät keramických stĺpov tvorili "mrežu" na obchodnom dome (centrum MIVA).

nezámy

Adresa: Ovsištské nám. 1 (pred Centrum Ovsište)

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor: Andrej Rudavský

Popis:

Dielo Andreja Rudavského sa nachádzalo v susedstve obchodného domu v Ovsišti (DK, resp. Centrum Ovsište)

“pás malieb na Rovniankovej”

Adresa: Rovniankova 5 - 15

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

Pás malieb zobrazujúcich siluety tváří, mraky a oblúky bol umiestnený po celej dĺžke atiky bytového domu na Rovniankovej 5 - 15.+

“maliar”

Adresa: Nám. hraničiarov 2

Stav: Zaniknutý

Rok: 1986

Autor: Pavol Kráľ, Blažej Mikuš

Popis:

Maľba kombinovaná s mozaikou zobrazovala na atike bytového domu postavu maliara s paletou a štetcom v ruke, holubice. Dielo bolo prekryté zateplením asi v roku 2015.

"jazdec na koni"

Adresa: Nám. hraničiarov 6

Stav: Zaniknutý

Rok: 1986

Autor: Pavol Kráľ, Blažej Mikuš

Popis:

Maľba kombinovaná s mozaikou zobrazovala na atike bytového domu dvoch jazdcov na koni. Dielo prekrylo zateplenie v roku 2002.

Dva reliéfy na tému peňažníctva

Adresa: Holíčska

Stav: Zaniknutý

Rok: 1986

Autor: Juraj Mihalík

Popis:

Dva reliéfy od autora Juraja Mihalíka s rozmermi 5 x 3 m a 4 x 3 m s témou peňažníctva boli umiestnené vo vstupnej hale budovy Slovenskej štátnej sporiteľne na Holíčskej ulici.

Základný kameň rýchlodráhy

Adresa:

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

Strom života

Adresa: Jiráskova 3 (Cik Cak Centrum)

Stav: Zaniknutý

Rok: 1990

Autor: Ludwig Korkoš

Popis:

Drevený vyrezávaný reliéf s rozmermi 300 x 350 cm zobrazoval strom života s použitím troch figúr vyjadrujúcich mladosť. Dielo sa nachádzalo v miestnosti, kde je dnes sobášna sieň a koncom 90. rokov bolo odstránené.

neznámy

Adresa: Dudova 2 (vestibul ZŠ)

Stav: Zaniknutý

Rok: 1977

Autor: Michal Studený

Popis:

Maľovaný plechový reliéf zaberá celú čelnú stenu vestibulu základnej školy a zobrazoval siluety tvárí detí, kvetov a geometrických tvarov.

Nápis Reštaurácia Alfa

Adresa: Jiráskova 1 (Reštaurácia Alfa)

Stav: Zaniknutý

Rok: 1990

Autor: Jozef Jankovič

Popis:

Nápis Reštaurácia Alfa z liateho plneného epoxidu bol na fasáde budovy.

Športový štadión Macabea

Adresa: Einsteinova ulica, pri Sade Janka Kráľa

Stav: Zaniknutý

Rok: začiatok 20. storočia

Autor: Friedrich Weinwurm

Popis:

V blízkosti vyústenia Starého mosta na petržalskej strane sa nachádzalo v 30. rokoch 20. storočia viacero športových areálov. V 20. rokoch 20. storočia tu postavili aj štadión židovskej futbalovej jednoty ŠK Makkabea Bratislava. Zachoval sa jeho projekt od architekta Weinwurma. Štadiónu dominovala nezvyčajne vysoká drevená tribúna, možno aj so 45 ° sklonom. Židovský klub hral v rámci bratislavského futbalu súťaže I. triedy. I tento športový areál mal aj tenisové kurty, tak ako všetky petržalské štadióny a ihriská. Športový areál židovského klubu ŠK Makkabea v Petržalke prevádzkovali v posledných desaťročiach pred asanáciou štadióna ŠK Spojie Bratislava – Poštári. Z areálu, ktorý za okupácie úplne spustol a taký bol aj dlhé roky po vojne, vybudovali Spojie dôstojný stánok, ktorý fungoval až do asanácie v 70. rokoch 20. storočia.

Štadión PMTK SC

Adresa: Klokočová

Stav: Zaniknutý

Rok: 1918

Autor:

Popis:

Tretím futbalovým klubom, ktorý vznikol ešte počas Rakúsko-Uhorska, bol Telocvičný krúžok prešporských (bratislavských) súkromných úradníkov – PMTK (Pozsonyi Magántisztviselők Torna Köre). PMTK bol založený v roku 1911, jeho činnosť sa však rozvinula až po roku 1918. ihrisko mal za Starým mostom.

Štadión Matador ŠK

Adresa: Kopčianska

Stav: Zaniknutý

Rok: 1946

Autor:

Popis:

Pri závode Matador vznikla v roku 1934 robotnícka telovýchovná jednota Iskra Matador. Jeho nadšeným zakladateľom spočiatku chýbali trávnaté plochy, sociálne zariadenia, ale to nevadilo – mladí ľudia dostali v ťažkom v období hospodárskej krízy možnosť športovať. Futbalisti sa po prvýkrát zúčastnili okresnej súťaže v rokoch 1934 – 1938 pod menom ŠK Matador. Po druhej svetovej vojne sa obnovila jeho činnosť. Začiatky boli ťažké, lebo bolo potrebné vybudovať futbalové ihrisko. Postavili ho v roku 1946 medzi Rusovskou cestou a Vranovskou ulicou. Okrem futbalového ihriska vybudovali postupne aj hádzanárske a päť tenisových kurtov. V polovici 60. rokov sa vytvárala na Slovensku nová štruktúra súťaží.

Štadión Tehelňa ŠK

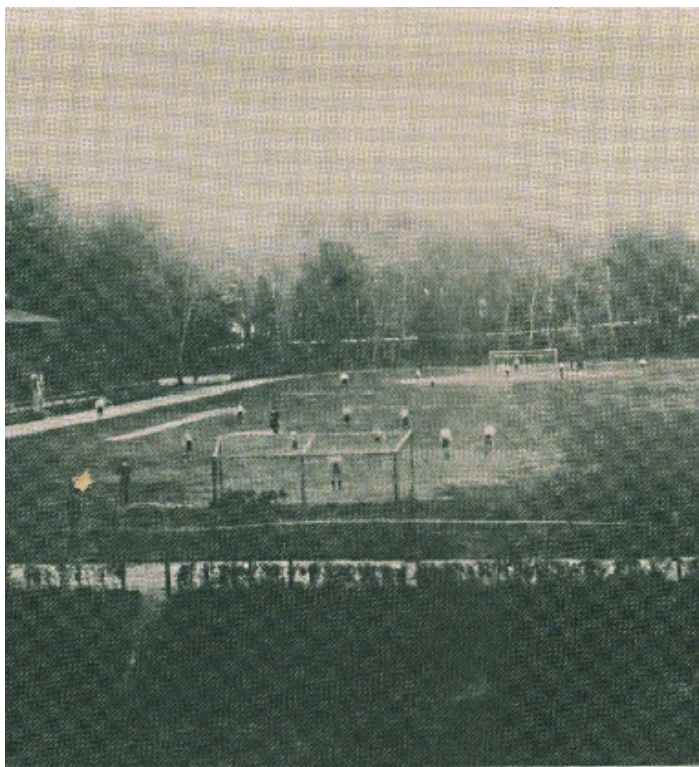
Adresa: Kopčianska cesta

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

Štadión PTE SC (Artmedia)

Adresa: Kraskovského

Stav: Zaniknutý

Rok: 1900

Autor:

Popis:

Za Starým mostom mal futbalový štadión Bratislavský športový spolok – Pozsonyi Torna Egyesület (PTE). Vznikol začiatkom 90. rokov 19. storočia a mal viacero športových sekcií. V roku 1898 vznikol v rámci spolku aj futbalový oddiel, ktorý 25. septembra 1900 slávnostne otvoril za mostom svoj futbalový štadión, na ktorom sa postavila aj tribúna. Futbalový klub už v roku 1903 zorganizoval vylučovací futbalový turnaj pod názvom O prešporskú putovnú cenu, v ktorom víťaz získal strieborný pohár. O desať rokov neskôr usporiadal Veľkonočný turnaj. Tento futbalový oddiel sa stal vzorom aj pre vznik ďalších futbalových klubov. Klub mal viacero názvov: Engerau Pressburg, FC Artmedia Petržalka a dnes sa volá DC Petržalka 1898. Brány viac ako storočného štadióna, ktorý patril aj medzi najmodernejšie štadióny na Slovensku, sa definitívne zatvorili a v roku 2012 ho zbúrali.

Štadión Ligeti SC (ŠK Petržalka)

Adresa: Lachova/Jungmanova

Stav: Zaniknutý

Rok: Prelom 18. a 19. storočia

Autor:

Popis:

Na prelome 19. a 20. storočia získaval aj v Uhorsku čoraz viac fanúšikov futbal, ktorý pochádzal z Anglicka. Prvým klubom, ktorý sa usídlil v Petržalke, bol SC Ligeti. Založili ho petržalskí starousedlíci a naďalej pôsobil počas prvej ČSR až do roku 1938. ihrisko klubu sa nachádzalo na pravej strane Chorvátskeho ramena medzi Lachovou a Jungmannovou ulicou. Dres futbalistov mal čierno-biele farby, tieto farby používal aj jeho nástupca ŠK Artmedia Petržalka, dnes FC Petržalka Akadémia.

Štadión Slávia Kablo ŠK

Adresa:	Pri Seči
Stav:	Zaniknutý
Rok:	30. roky 20. storočia
Autor:	

Popis:

K starším futbalovým štadiónom postupne pribúdali v medzivojnovom období aj sídla ďalších futbalových klubov. Vyrastali predovšetkým v priestore od Starého mosta až za Chorvátske rameno. V 20. rokoch vyrástol v Petržalke štadión židovského futbalového klubu Makkabea. Na začiatku 30. rokov pribudli v Petržalke ďalšie futbalové štadióny: ŠK Slávia Kablo a ŠK Matador.

Štadión I. Čsl. ŠK Bratislava (ČH)

Adresa: Starohájska

Stav: Zaniknutý

Rok: Koniec 20. rokov 20. storočia

Autor:

Popis:

Najvýznamnejším československým futbalovým klubom bol 1. Československý športový klub Bratislava, ktorý bol založený v roku 1919. Už v roku 1922 získal v rámci župných majstrovstiev titul majster Slovenska a v roku 1927 prvý raz v histórii slovenského futbalu titul amatérskeho majstra ČSR, čo zopakoval aj v roku 1930. Koncom 20. rokov mu postavili štadión za Starým mostom na Starohájskej ceste. Štadión mal kapacitu 15 tisíc divákov. Po 2. svetovej vojne zmenil názov na ŠK Červená hviezda Bratislava a v Petržalke pôsobil až do asanácie jeho štadióna v roku 1980.

PREGLEJKA HARSCH Parná pila bratov Harschovcov

Adresa:	Areál incheba
Stav:	Zaniknutý
Rok:	2. polovica 19. storočia
Autor:	Bratia Harschovcovci

Popis:

Píla bratov Harschovcov sa nachádzala v blízkosti Dunaja v oblasti dnešného Mosta SNP a areálu Incheby. Vznikla niekedy v druhej polovici 19. storočia. Fabrika mala aj svoje lode, ktorými po Dunaji zamestnanci dopravovali drevo a to ďalej spracovávali. Píla sa neskôr rozšírila o preglejkáreň a výrobu dyhovaných debien. V roku 1900 tu už pracovalo vyše 80 zamestnancov, z nich až 77 tvorili robotníci.

TEHELŇA Antona Durvaya výroba podlahových dlaždíc

Adresa: Kopčianska

Stav: Zaniknutý

Rok: 1883

Autor: Anton Durvay

Popis:

Bohatý bratislavský mešťanosta Anton Durvay založil tehelnú v Petržalke v blízkosti Kopčianskej ulice v druhej polovici 19. storočia, roku 1883. Nevybral si periférnu staropetržalskú lokalitu náhodou. Geologický prieskum, ktorý si nechal vykonať, potvrdil veľmi kvalitnú surovinu – zeminu na výrobu tehál, ktoré boli označené iniciálkami majiteľa A.D. Tieto tehly boli vyhľadávané stavebníkmi zo širokého okolia. V tehelni, ktorá je zachytená aj na vedute, pracovalo 130 robotníkov. V oplotenom priestore sa nachádzali prízemné administratívne ale aj obytné budovy, ako aj výrobné objekty – tehelne, ale aj kotolňa, strojovňa, vodáreň a tiež skladové priestory.

**GUMON – GUMMI UND BALLATA WERKE AG –
SEMPERIT, nakoniec MATADOR – gumené výrobky**

Adresa: Kopčianska

Stav: Zaniknutý

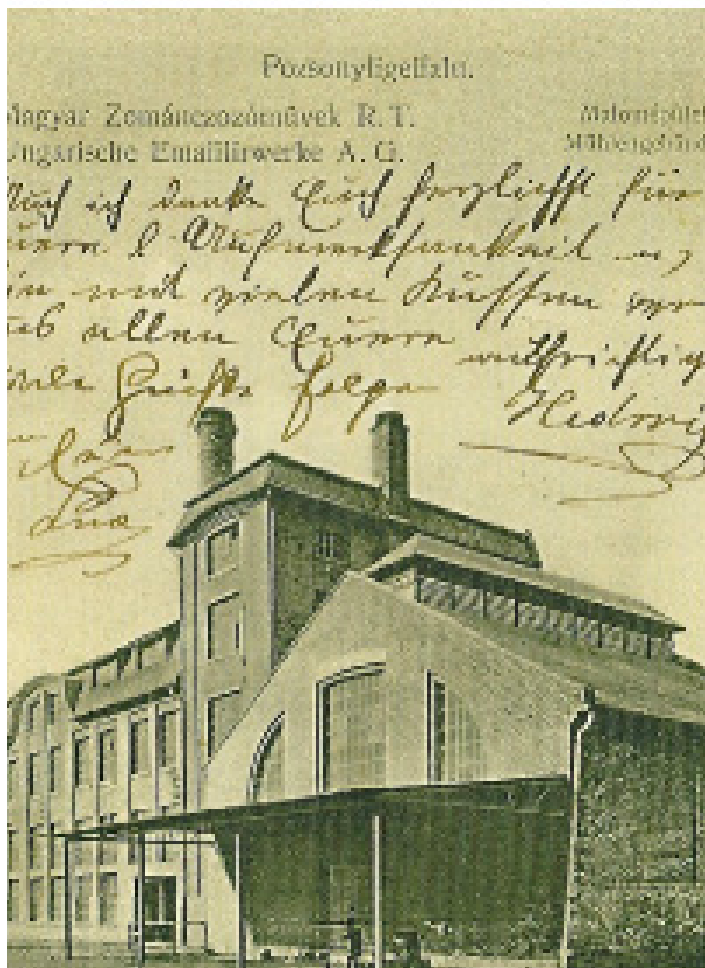
Rok: 1905

Autor: Reithofer

Popis:

Predchodcom továrne Matador bola Első Magyar Pamut-teveször és Balata hajtószij gyár – Prvá uhorská továreň na výrobu bavlny, spracovanie ľavej srsti a výrobu hnacích gumených remeňov (neskôr s názvom Gummi und Ballata Werke). Prvým majiteľom továrne bol rakúsky veľkopodnikateľ Reithofer. Vznikla 7. septembra 1905 a vyrábala najmä produkty z gumy a komponenty pre strojnicky priemysel.

WESTER - SPHINX - SFINX - Kovosmalt-smaltovaný riad

Adresa: Kopčianska ulica

Stav: Zaniknutý

Rok: 1896

Autor: Peter Westen

Popis:

História podniku WESTER- SPHINX - SFINX - Kovosmalt- smaltovaný riad siaha do roku 1896, kedy rakúsky podnikateľ Peter Westen založil závod na výrobu smaltovaného riadu v Petržalke, ktorý zabezpečoval aj potreby armády. V prvých rokoch existencie továrne v nej pracovalo okolo 200 robotníkov, v roku 1930 až 647. Práve na pláne z roku 1930 je vyznačená v priestore dnešnej Kopčianskej ulice oproti nádražiu-železničnej stanice v Petržalke Emailová továreň, ktorej výrobné haly sú zachytené aj na pohľadniciach zo začiatku 20. storočia – prízemné dlhé objekty s presklenými šikmými strieškami, komíny, ale aj niekoľko podlažná budova mlyna.

AVENARIUS – chemické výrobky

Adresa:

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

**BRÜNDELMAYER – DANIEL RÖDER – výroba
mliekareských kanvíc**

Adresa:

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

CORDIAL, gumová továrň

Adresa:

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

**DIAVA - čistiacie a leštiace prostriedky
pre domácnosť**

Adresa:

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

FÜRST ARTUR, veľkoobchod s drevom

Adresa:

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

HODIEA, kovová továrň

Adresa:

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

**Löwy Jannes - JAMES LEWY – hnacie
remene, hadice**

Adresa:

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

**OMNIA – drevený tovar, fajky a
cigaretové násadky, kovové hadice**

Adresa:

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

STRASSER-HOFER, továrěň na konzervy

Adresa:

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

TAUSCH – armatúry a inštalačný materiál

Adresa:

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

Popis:

WINTER & WIENMANN – farby a laky

Adresa:

Stav: Zaniknutý

Rok:

Autor:

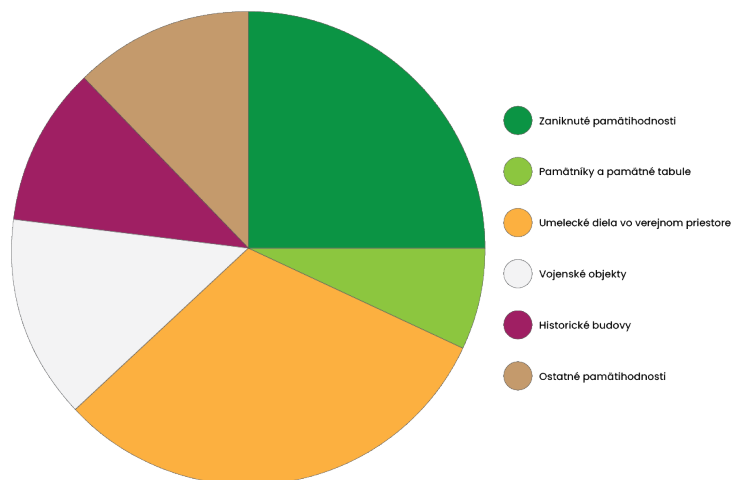
Popis:

Informačná správa: Stav pamätihodností

Na území mestskej časti Bratislava-Petržalka sa po schválení tohto materiálu bude nachádzať 382 pamätihodností.

Podiel pamätihodností

Symboly mestskej časti: 5
Pamätné dátumy: 19
Nehmotné pamiatky: 11
Historické dokumenty: 4
Historické budovy: 41
Vojenské objekty: 53
Umelecké diela vo verejnom priestore: 121
Pamätníky a pamätné tabule: 25
Fontány: 5
Iné pamätihodnosti: 6
Zaniknuté pamätihodnosti: 96

Stav pamätihodností

Pri stále existujúcich hmotných pamätihodnostiach bol pozorovaný aj ich stav. Bolo objavených 39 poškodených, prípadne odcudzených častí pamätihodností. 30 pamätihodností možno označiť ako v priemernom stave.

V predchádzajúcich rokoch prebehlo niekoľko revitalizácií. Aktuálne sa na území mestskej časti Bratislava-Petržalka nachádza 17 revitalizovaných, alebo replikovaných pamätihodností. Ostatné pamätihodnosti možno označiť ako "v dobrom stave".

Národné kultúrne pamiatky

Podľa zákon 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu vedie obec evidenciu pamiatkového fondu na území obce na základe výpisov z ústredného zoznamu. Register národných kultúrnych pamiatok eviduje na území mestskej časti Bratislava-Petržalka 18 národných kultúrnych pamiatok.

Ide konkrétne o:

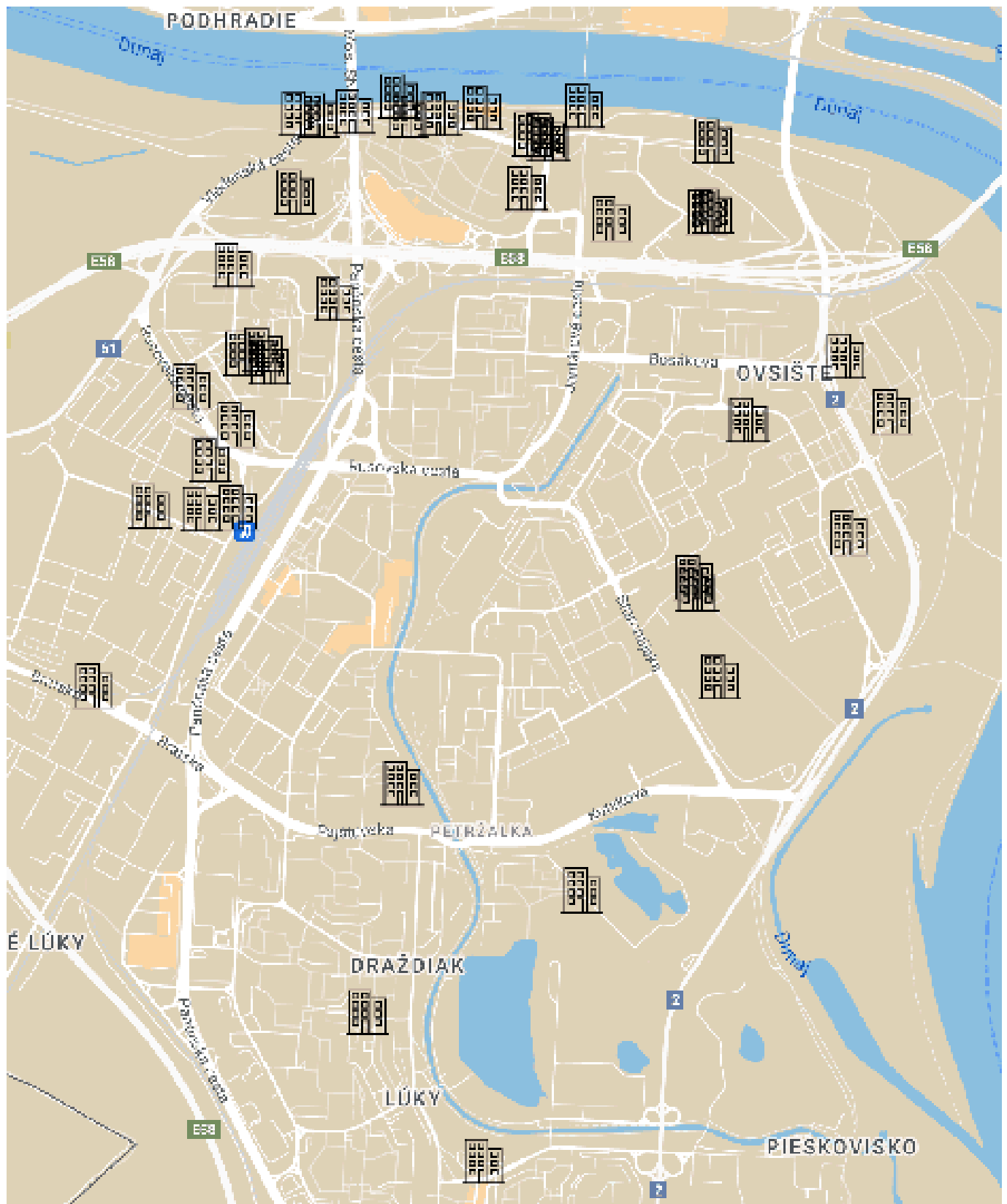
1. pomník obetiam holokaustu (Pamätník obetiam holokaustu)
2. masový hrob žid.obetí (Pamätník obetiam holokaustu)
3. Sad Janka Kráľa
4. 1822-1876,básnik (Janko Kráľ)
5. gotická veža františk.kost.
6. Aréna,letná scéna (Divadlo Aréna)
7. vodná veža
8. dom strojníka vodárenskej veže
9. pam.tabuľa mosta sov.armády
10. Staničný dom (Dom riaditeľa smaltovne)
11. veslársky klub,lodenica (Nemecký veslársky klub)
12. veslársky klub,lodenica (Slovenský veslársky klub)
13. kostol Povýšenia sv.Kríža
14. nájazd Petržalka (starý mostný nájazd mostu Františka Jozefa I. - zaniknutý)
15. mýtny domček Petržalka
16. depo Kopčany,električkové depo
17. Most SNP,Nový most,J časť mosta s pilierom
18. pilier s reštauráciou,kaviareň Bystrica,UFO

Obec je podľa vyššie spomenutého zákona povinná dbať aby vlastníci kultúrnych pamiatok konali v súlade s týmto zákonom a teda aby vlastník vykonával na svoje náklady základnú ochranu kultúrnej pamiatky a užíval kultúrnu pamiatku v súlade s jej pamiatkovou hodnotou.

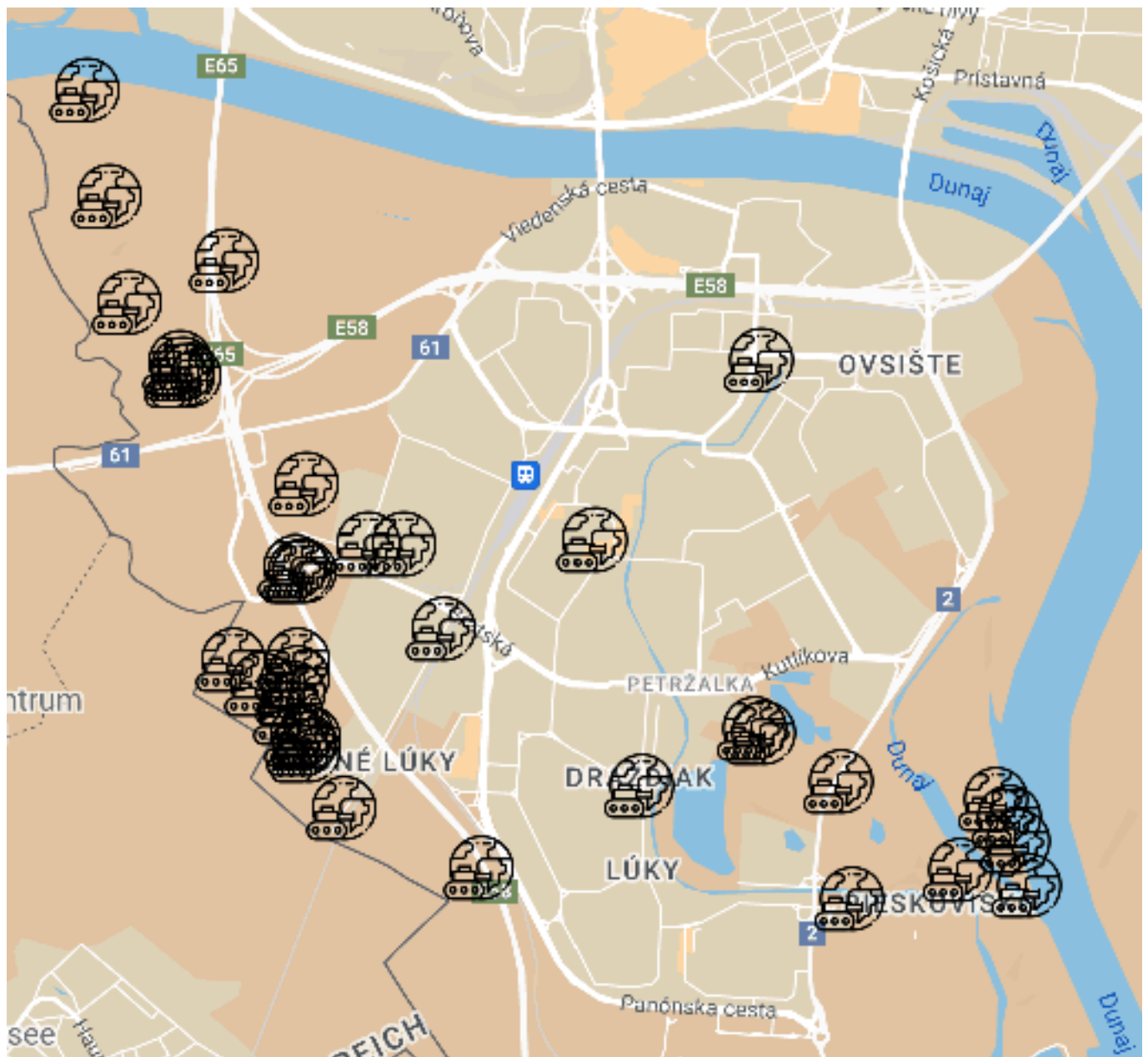
Základná ochrana kultúrnej pamiatky je súhrn činností a opatrení vykonávaných na predchádzanie ohrozeniu, poškodeniu, zničeniu alebo odcudzeniu kultúrnej pamiatky, na trvalé udržiavanie dobrého stavu vrátane prostredia kultúrnej pamiatky a na taký spôsob využívania a prezentácie, ktorý zodpovedá jej pamiatkovej hodnote a technickému stavu.

Z 18 národných kultúrnych pamiatok je jedna zaniknutá a 4 sú poškodené, alebo odcudzené.

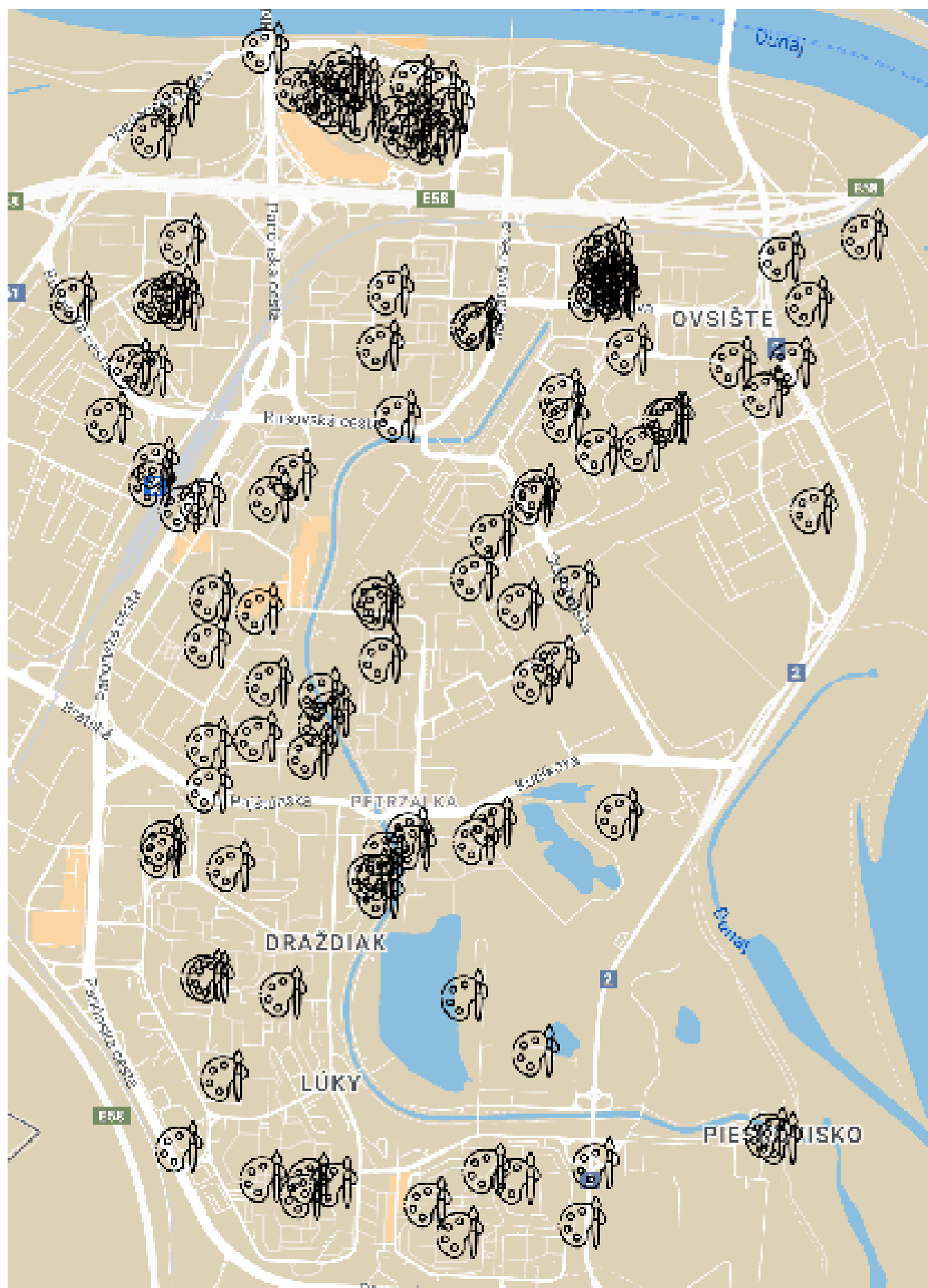
Mapa – historické budovy

Mapa - vojenské objekty

Mapa - umenie vo verejnom priestore

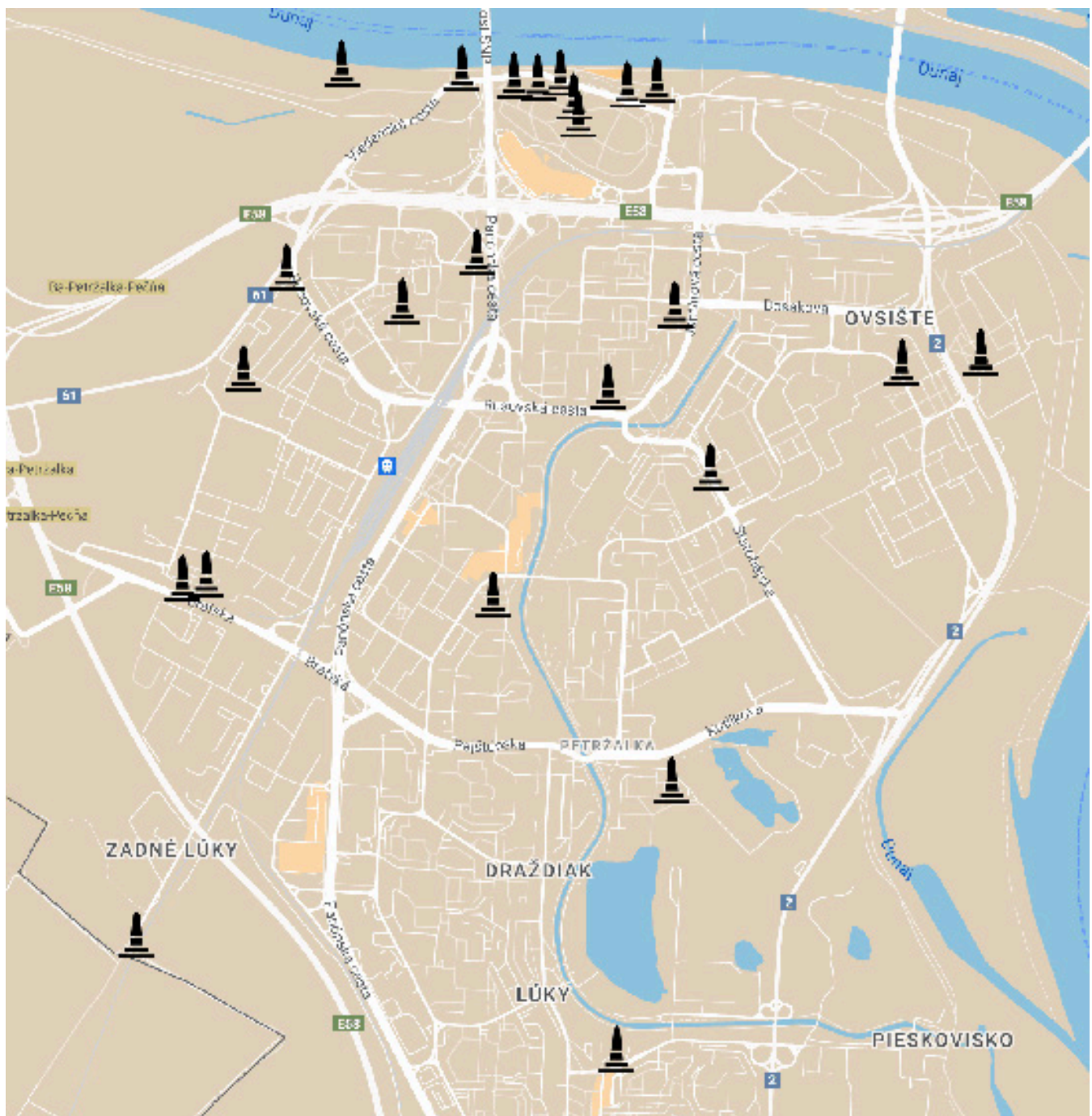

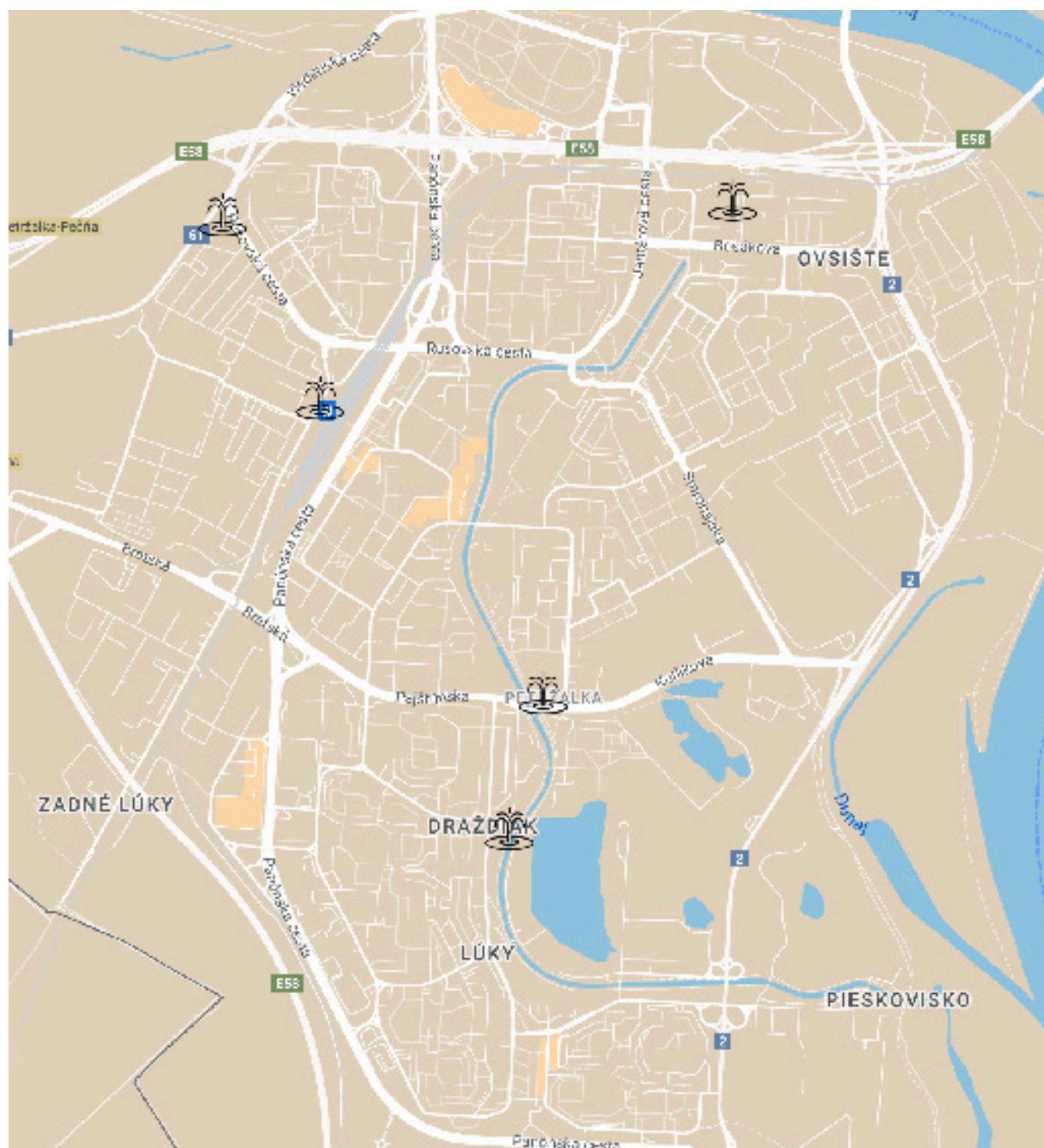
Detail – Sad Janka Kráľa

Mapa – pamätníky a pamätné tabule

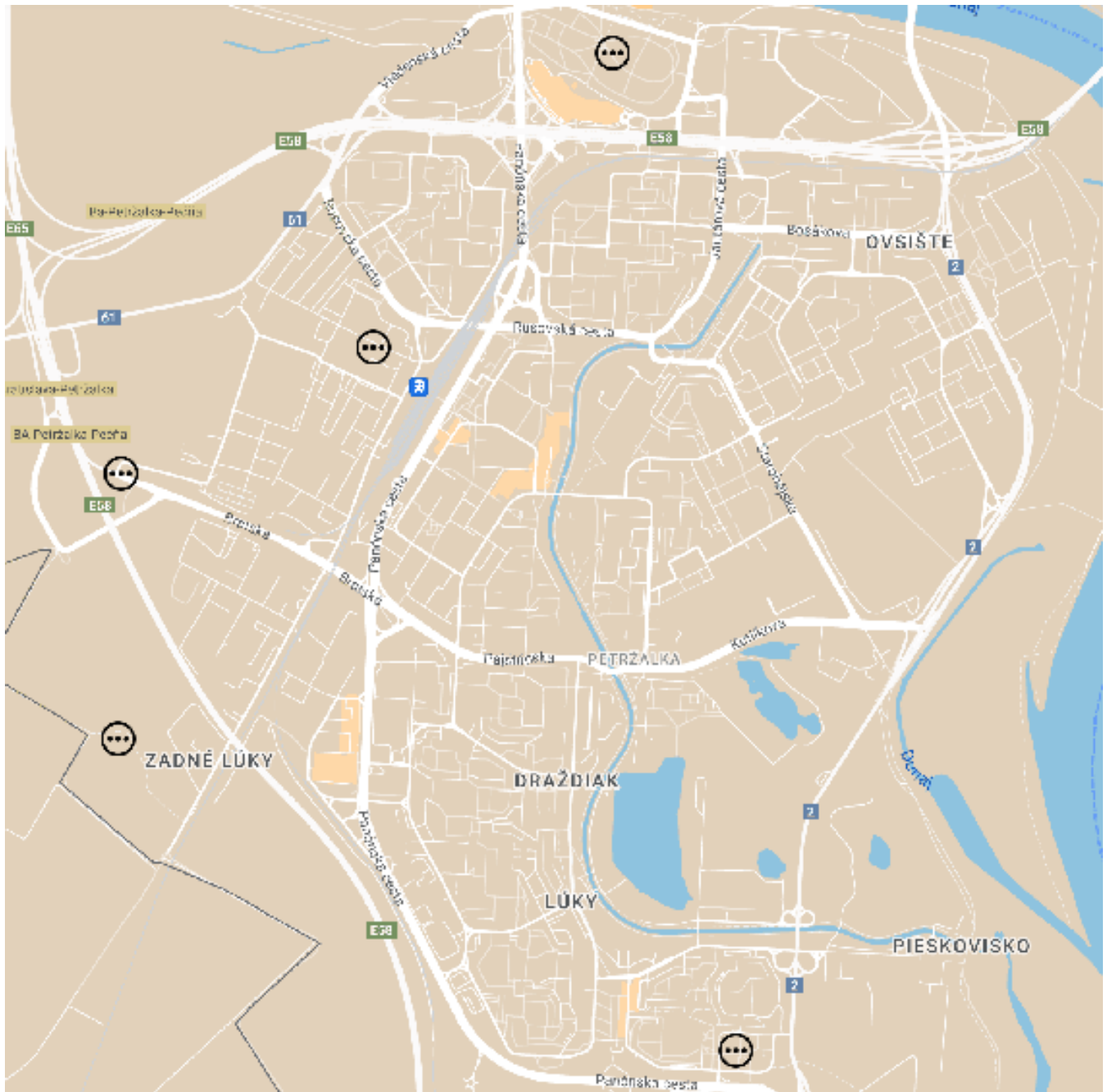

Mapa – fontány

Mapa – iné pamätihodnosti

Zdroje

Kačírek, Ľ. (2019). 100. výročie pripojenia Petržalky k Československu. Bratislava: Muzeológia a kultúrne dedičstvo, o.z.

Kačírek, Ľ., & Tišliar, P. (2014). Petržalka do roku 1918. Bratislava: Muzeológia a kultúrne dedičstvo, o.z.

Kačírek, Ľ., & Tišliar, P. (2019). Petržalka v rokoch 1919–1946. Bratislava: Miestna knižnica Petržalka.

Kleibl, M. (2013). Konduktor. Cit. 2023. Dostupné na Internete: Výstavba mestského sektoru Petržalka: <http://www.konduktor.sk/vystavba/>

Kleibl, M. (2014). Petržalka – Prekvapivý sprievodca mestskou časťou. Bratislava: Premedia.

Miestna knižnica Petržalka a kolektív autorov. (2021). Taká bola Petržalka. Bratislava: Miestna knižnica Petržalka.